

Enligt sändlista

Konsekvensutredning med anledning av ändrade föreskrifter om studiemedel vid utlandsstudier m.m.

1 Sammanfattning

Sverige har ett av världens mest generösa studiestödssystem för studier utomlands. Riksdagen och regeringen har beslutat om ändringar i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655) i syfte att öka valfriheten, och göra det lättare att finansiera studier utomlands.¹ Ändringarna är omfattande och innebär bl.a. följande:

- Alla studerande kommer att få samma belopp, oavsett studieland. Det blir samtidigt möjligt att komplettera studiemedlen med ett extra merkostnadslån för utlandsstudier.
- Det blir möjligt att låna till hela undervisningsavgiften. De studerande får som mest låna omkring 340 000 kronor till undervisningsavgifter, och kan själva välja att fördela summan över studietiden.
- Det blir möjligt att få studiemedel för språkstudier i fler länder. Tidigare har det bara varit möjligt att få studiemedel för språkkurser i europeiska språk i Europa. Denna begränsning tas bort. Det blir därför möjligt att exempelvis läsa engelska i Australien eller i USA.

Ändringarna medför ett behov av omfattande följdändringar i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel.

Ett nytt begrepp, utlandsstudier, förs in i studiestödsförordningen. Begreppet medför en rad följdändringar och ställningstaganden i CSN:s föreskrifter. Ändringar föreslås även med anledning av att det högre bidraget ska kunna lämnas inom EES och i Schweiz, av att merkostnadslånet för undervisningsavgifter förändras, på grund av förändrade regler om vilka utbildningar utomlands som ska ge rätt till studiemedel m.m. CSN föreslår även ändrade regler om utbetalning av studiemedel, avseende villkor för utbetalning, utbetalningstillfällen och möjlighet att få studiemedel utbetalda i förskott m.m.

¹ Se propositionen *Studiemedel i en globaliserad värld* (prop. 2012/13:152).

Utöver de ändringar som är en direkt följd av nya bestämmelser i studiestödslagen och i studiestödsförordningen, har CSN även haft som ambition att förenkla och renodla myndighetens föreskrifter. CSN föreslår därför bl.a. tydligare och enklare regler om merkostnadslån för musikinstrument, dubbel bosättning, pendlingsresor samt resor och försäkring vid utlandsstudier.

CSN strävar också efter att myndighetens bedömningar och beslut ska bli mer transparenta och förutsebara. CSN föreslår därför att myndighetens allmänna råd ska utvecklas och tydligare återge gällande praxis. CSN föreslår dessutom en ny och tydligare struktur i myndighetens föreskrifter, t.ex. vad gäller bestämmelser om utbetalning.

De flesta av CSN:s förslag är en följd av ändringar i studiestödslagen och i studiestödsförordningen, och saknar därmed helt självständiga konsekvenser. De förslag som har självständiga konsekvenser beräknas primärt beröra omkring 30 100 studerande som årligen studerar med studiemedel utomlands. Omkring 441 200 studerande som årligen studerar i Sverige berörs i begränsad omfattning av förslagen. Förslagen beräknas medföra ett årligt ökat utflöde av studiebidrag om som mest 3,1 mnkr och av studielån om som mest 31,1 mnkr kronor. Av det ökade utflödet av studielån kan 1,1 hänföras till CSN:s förslag om att anpassa föreskrifter om merkostnadslån för dubbel bosättning och pendlingsresor till EU-rätten.

Innehåll

1	Sammanfattning.....	1
2	Överväganden.....	6
2.1	Ett tydliggörande av utlandsstudier.....	6
2.1.1	Följändringar som saknar självständiga konsekvenser	6
2.1.2	Följändringar som medför självständiga konsekvenser.....	9
2.2	Godtagbar standard.....	11
2.2.1	Ett enhetligt krav på godtagbar standard.....	11
2.2.2	Utbildningar som inte ger rätt till studiemedel.....	12
2.3	Utökade möjligheter till gymnasiala studier inom EES och i Schweiz	14
2.4	Språkstudier.....	16
2.5	Merkostnadslån för vissa kostnader	17
2.5.1	Ett nytt merkostnadslån för utlandsstudier	17
2.5.2	Merkostnadslån för undervisningsavgifter	18
2.5.3	Merkostnadslån för musikinstrument.....	23
2.5.4	Merkostnadslån för dubbel bosättning	24
2.5.5	Merkostnadslån för pendlingsresor	28
2.5.6	Merkostnadslån för resor vid utlandsstudier.....	33
2.5.7	Merkostnadslån för försäkring vid utlandsstudier.....	34
2.5.8	Merkostnadslån för övriga kostnader.....	35
2.6	Utökad rätt till det högre studiebidraget inom EES och i Schweiz.....	37
2.7	Utbetalning av studiemedel för utlandsstudier	37
2.7.1	Utbetalning på annat sätt än förskottsvis varje månad.....	37
2.7.2	Studieförsäkrans	40
2.7.3	Utbetalning på annat sätt än till svenskt bankkonto	42
2.8	Övrigt	43
2.8.1	Medgivande i ansökan om att läroanstalten får lämna uppgifter	43
2.8.2	Bosättningskrav.....	44
2.8.3	Utbytesstudier	47
2.8.4	Återkvalificering.....	49
2.8.5	Tilläggsbidrag.....	49
2.8.6	Gällande praxis förtydligas genom allmänna råd.....	50
2.8.7	Hänvisningar och förändrad struktur.....	51
3	Vilka som kan komma att beröras av ändringarna	52
4	Kostnadsmässiga och andra effekter.....	53

4.1 Ett tydliggörande av utlandsstudier.....	53
4.2 Ett enhetligt krav på godtagbar standard.....	54
4.3 Utbildningar som inte ger rätt till studiemedel	55
4.4 Utökade möjligheter till gymnasiala studier inom EES och i Schweiz	55
4.5 Språkstudier.....	55
4.6 Ett nytt merkostnadslån för utlandsstudier.....	56
4.7 Merkostnadslån för undervisningsavgifter.....	57
4.8 Merkostnadslån för musikinstrument	59
4.9 Merkostnadslån för dubbel bosättning.....	60
4.10 Merkostnadslån för pendlingsresor	63
4.11 Merkostnadslån för resor och försäkring vid utlandsstudier	66
4.12 Utbetalning av studiemedel för utlandsstudier.....	67
4.13 Bosättningskrav	68
5 EU-rätten m.m.....	69
6 Tidpunkt för ikraftträdandet och behov av speciella informationsinsatser.....	70
6.1 Tidpunkten för ikraftträdandet	70
6.1.1 Ett tydliggörande av utlandsstudier	70
6.1.2 Merkostnadslån för musikinstrument.....	71
6.1.3 Merkostnadslån för dubbel bosättning	71
6.1.4 Merkostnadslån för pendlingsresor	71
6.1.5 Merkostnadslån för resor och försäkring vid utlandsstudier.....	72
6.1.6 Merkostnadslån för övriga kostnader.....	72
6.1.7 Tilläggsbidrag.....	72
6.1.8 Bosättningskrav.....	72
6.2 Behovet av särskilda informationsinsatser	73
6.2.1 Studerande	73
6.2.2 Utbildningsanordnare och utbildningsförmedlare	73
6.2.3 Medier.....	74
6.2.4 Medarbetare vid CSN	74
7 Författningskommentar	74
1 kap. Definitioner.....	74
3 kap. Studietakt.....	75
4 kap. Prövning av studieresultat	76
6 kap. Det högre bidragsbeloppet.....	81
8 kap. Merkostnadslån	81

12 kap. Studiemedel för utlandsstudier	86
15 kap. Ansökan och beviljning	90
16 kap. Utbetalning.....	91
Bilaga 4	94

2 Överväganden

Till grund för denna konsekvensutredning ligger propositionen *Studiemedel i en globaliserad värld* (prop. 2012/13:152) och de ändringar i studiestödslagen (1999:1395) och i studiestödsförordningen (2000:655) som föranletts av propositionen. Ändringarna i studiestödslagen framgår av SFS 2013:780² och ändringarna i studiestödsförordningen av SFS 2015:50.³

2.1 Ett tydliggörande av utlandsstudier

Särskilda regler gäller för studier utomlands. Studier utomlands har tidigare definierats som studier vid en utländsk läroanstalt utanför Sverige.⁴ Genom en ändring i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen införs från och med den 1 juni 2015 istället begreppet utlandsstudier. Utlandsstudier definieras då som studier som bedrivs utanför Sverige, oavsett om den studerande är antagen vid en läroanstalt utomlands eller i Sverige. Distansstudier ska anses vara utlandsstudier, om den studerande är antagen vid en läroanstalt utomlands.⁵ Särskilda regler gäller för utlandsstudier.

Begreppsbytet medför behov av följdändringar i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel.

2.1.1 Följdändringar som saknar självständiga konsekvenser

CSN:s förslag: Begreppet *studier utomlands* ersätts genomgående med begreppet *utlandsstudier*.

En studerande ska anses bedriva heltidsstudier om studietakten bedöms som heltidsstudier i det land där han eller hon är antagen till utbildningen.

Utgångspunkten vid bedömningen bör vara offentlig reglering av vad som är att anse som heltidsstudier. Saknas sådan är det skolans bedömning som bör vara vägledande. Saknas skolans bedömning eller om den framstår som orimlig bör det studieåtagande som krävs för att slutföra en heltidsutbildning i normal tid vara vägledande.

CSN:s föreskrifter kompletteras med reglering av vad som gäller för prövning av studieresultat, när delar av en utbildning förläggs i annat land.

Begreppet utlandsstudier

Genom 3 kap. 20 § studiestödsförordningen införs begreppet utlandsstudier. Med utlandsstudier avses där studier som bedrivs utanför Sverige, oavsett om den studerande är antagen vid en läroanstalt utomlands eller i Sverige. Distansstudier ska

² <http://www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20130780.pdf>.

³ <http://www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20150050.pdf>.

⁴ 3 kap. 20 § studiestödsförordningen, dess lydelse innan den 1 juni 2015.

⁵ 3 kap. 20 § studiestödsförordningen, dess lydelse efter den 31 maj 2015.

anses vara utlandsstudier om den studerande är antagen vid en läroanstalt utomlands.

För att anpassa CSN:s föreskrifter och allmänna råd till den nya definitionen har begreppet *studier utomlands* i CSN:s föreskrifter genomgående ersatts med begreppet *utlandsstudier*.⁶ I de fall detta leder till en ändring i sak kommenteras det nedan, se avsnitt 2.1.2.

Bemyndigande för de ändringar som gjorts i detta avseende finns i 3 kap. 5, 5 a, 6, och 25 b §§ samt 6 kap. 2 § studiestödsförordningen.

Studietakt vid utlandsstudier

Enligt nuvarande lydelse av 3 kap. 9 § CSNFS 2001:1 anses en studerande bedriva heltidsstudier om studietakten bedöms som heltidsstudier i *studielandet*. CSN föreslår ett tillägg till denna definition av begreppet heltidsstudier. Vad som anses utgöra heltidsstudier i det land där den studerande är *antagen* till utbildningen bör istället avgöra studietakten.

Innebörden av begreppet *studier utomlands* i nuvarande föreskrifter är något snävare än vad som följer av den nya definitionen av *utlandsstudier*. Det förstnämnda begreppet innefattar t.ex. inte situationer när delar av en utbildning som den studerande är antagen till i ett land förläggs i ett annat land. Om begreppet *studielandet* skulle behållas i 3 kap. 9 § bedömer CSN att bestämmelsen skulle få en delvis annan betydelse än idag. Detta eftersom det nya begreppet utlandsstudier, som förs in i studiestödsförordningen, utgår från var den studerande bedriver studier. Studielandet kan i detta perspektiv komma att uppfattas som det land där den studerande för tillfället bedriver sina studier. CSN anser dock att nuvarande ordning, där studietakten bedöms utifrån vad som gäller i det land där den studerande är antagen till sin utbildning, fungerar väl och ger mest rättvisande resultat.

För att behålla nuvarande bedömning och praxis föreslås därför att skrivningen ändras, så att det är det land där den studerande är *antagen* till utbildningen som blir avgörande för bedömningen av studietakt. Ingen ändring i sak mot vad som redan gäller idag avses alltså i denna del.

Vad gäller bedömningen av studietakt vid utbytesstudier där utbytet utgår från Sverige i förslaget till ny 3 kap. 9 § andra stycket, se nedan avsnitt 2.8.3.

Det allmänna rådet till 3 kap. 9 § första stycket motsvarar den praxis som CSN redan idag tillämpar för att avgöra studietakt utomlands. I de fall det finns en offentlig reglering av vad som är heltidsstudier i det land där den studerande är antagen till utbildningen, bör denna ligga till grund för bedömningen. Saknas sådan reglering får studietakten avgöras utifrån hur skolan ser på studietakten. Har skolan inte bedömt studietakten eller om skolans bedömning framstår som orimlig bör det

⁶ Rubriken framför 3 kap. 9 §, 4 kap. 4 §, rubriken till 12 kap, 12 kap. 1 och 25 §§ samt 17 kap. 2 §. Begreppet studier utomlands förekom även i 16 kap. 3 och 4 §§, men dessa paragrafer föreslås få ett helt nytt innehåll (se avsnitt 2.7.1).

studieåtagande, som krävs för att slutföra en heltidsutbildning i normal tid i det aktuella landet, vara vägledande för bedömningen.

Bemyndigande för CSN att besluta föreskrifter om vad som ska anses vara heltid finns i 3 kap. 6 § studiestödsförordningen.

Prövning av studieresultat för utbildning som förläggs i annat land

Det nya begreppet utlandsstudier omfattar normalt samtliga studier som bedrivs utanför Sverige, d.v.s. även utbildning där en svensk läroanstalt förlägger delar av utbildningen vid en utländsk läroanstalt, utan att det finns ett avtal mellan läroanstalterna om utbyte. Idag betraktar CSN sådana utlandsförlagda studier som studier i Sverige.

För att tydliggöra och säkerställa att den nya utlandsdefinitionen inte ska påverka prövningen av studieresultat i 4 kap. har CSN i 4 kap. 8, 9, 14, 18, 20, 21, 22 och 22 a §§ CSNFS 2001:1 fört in ett tillägg om vad som gäller när delar av en utbildning förläggs i annat land. Med att delar av en utbildning förläggs i Sverige eller i ett annat land avses att en läroanstalt förlägger delar av sin utbildning vid en läroanstalt i ett annat land, utan att det finns ett avtal om utbyte.

Alternativet till att ta in dessa tillägg i föreskrifterna skulle vara att utlandsförlagda delar av en utbildning resultatprövas i enlighet med de regler som gäller för det land och den utbildningsform där utbildningen tillfälligt förlagts. Det skulle medföra en försvårad prövning för de studerande. Kravet på studieresultat för de delar som förlagts i annat land skulle då beräknas utifrån reglerna för det land där studierna tillfälligtvis förlagts, och uttryckas som ett krav på utländska resultat (normalt; poäng). De studerande examineras dock vid sådana studier vid och får sina studieresultat från den läroanstalt där studierna ursprungligen bedrivs (inte vid den läroanstalt där studierna tillfälligt förlagts). En studerande som skriver ett examensarbete vid en svensk läroanstalt och tillfälligtvis förlägger delar av arbetet utomlands, examineras t.ex. fortfarande i Sverige och får resultat i form av en godkänd kurs här. Det skulle vara en märklig ordning att i ett sådant fall ställa upp ett krav på utländska resultat, för just de delar som bedrivits utomlands.

I 3 kap. 5 § studiestödsförordningen regleras vad som är normal takt för studier på utbildningar som anordnas av statliga universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen, eller av enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examen. För övriga utbildningar har CSN bemyndigande att föreskriva om vad som ska vara normal takt. När en utländsk utbildning förlägger delar av utbildningen till en sådan utbildning i Sverige som regeringen föreskrivit om i 3 kap. 5 § studiestödsförordningen gäller den regeln. CSN får då inte föreskriva om något annat krav på studieresultat. För att förtydliga att 4 kap. 20-22 a §§ CSNFS 2001:1 inte gäller dessa situationer har CSN valt att i 4 kap. 19 § CSNFS 2001:1 ta in ett förtydligande om detta.

Bemyndigande för CSN att besluta föreskrifter om prövning av studieresultat finns i 3 kap. 5 § studiestödsförordningen.

2.1.2 Följdändringar som medför självständiga konsekvenser

CSN:s förslag: Begreppet *studier utomlands* ersätts med *utlandsstudier* i 4 kap. 4 §.

Särregleringen av vad som ska anses vara normal studietakt för språkkurser på icke akademisk nivå upphävs. Samma regel ska istället gälla för samtliga icke-poängsatta eftergymnasiala utbildningar utomlands. Normal studietakt för dessa är att den studerande ska ha uppnått studieresultat i den takt som utbildningsplanen föreskriver. Mindre och tillfälliga förseningar kan dock accepteras.

Kravet på att den studerande ska ha status som studerande i studielandet för att studiemedel ska kunna lämnas tas bort.

Uppskejuten resultatprövning vid utlandsstudier

Som framgår ovan ersätts det i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen definierade begreppet *utlandsstudier* genomgående med begreppet *studier utomlands* i CSN:s föreskrifter.

Ändringen innebär dock att 4 kap. 4 § CSNFS 2001:1 ges en vidare tillämpning än idag. Resultatprövningen kommer därmed, i teorin, att kunna skjutas upp i fler fall än idag. Detta eftersom det tidigare begreppet *studier utomlands* inte omfattar utlandsförlagd utbildning. När begreppet *utbildning utomlands* byts ut mot begreppet *utlandsstudier* kommer utbildning som förlagts utomlands, utan att det finns ett avtal om utbyte, att omfattas av paragrafen. För att paragrafen ska kunna tillämpas krävs dock att det föreligger särskilda skäl. Som särskilda skäl avses idag t.ex. administrativa förseningar vid en utländsk läroanstalt. Sådana förseningar förekommer inte på samma sätt vid svenska läroanstalter. Eftersom det är den svenska läroanstalten som examinerar och sätter betyg även för del av utbildningen som förlagts utomlands, bör det därför i praktiken sällan bli aktuellt att tillämpa bestämmelsen på sådan utbildning.

Även utbytesstudier utanför Sverige kommer att omfattas av bestämmelsen. Den svenska läroanstalten kan ibland dröja med att besluta om att tillgodoräkna resultat från utbytesstudierna. Om detta dröjsmål ligger utanför den studerandes kontroll bör det, enligt CSN:s bedömning, finnas ett visst begränsat utrymme att kunna tillämpa bestämmelsen. Detta skulle kunna bli aktuellt t.ex. vid prövning av studieresultat efter utbytesstudier under en hösttermin, när den studerande ansöker om fortsatta studiemedel för studier i Sverige. Den svenska skolan har då begränsade möjligheter att hinna tillgodoräkna och rapportera in resultat från utbytet, i samband med terminsstarten. Mellan terminer där det finns ett längre uppehåll, som t.ex. mellan en vår- och hösttermin, torde regeln dock inte vara tillämpbar. Den studerande och skolan har då haft tid att ordna med ett tillgodoräknande. I sådana fall ska resultaten prövas.

Bemyndigande för CSN att besluta föreskrifter om prövning av studieresultat finns i 3 kap. 5 § studiestödsförordningen.

Icke poängsatt eftergymnasial utbildning utomlands

CSN har i det aktuella föreskriftsarbetet haft en ambition att så långt som möjligt renodla och förenkla myndighetens föreskrifter. Alla språkstudier bedöms idag vara eftergymnasiala.⁷ Framledes ska dock alla utbildningar, även språkstudier, bedömas utifrån sitt innehåll.⁸ Språkkurser är icke-poängsatta utbildningar. Vissa språkkurser kommer framledes att bedömas vara eftergymnasiala och andra gymnasiala. Prövning av studieresultat för icke-poängsatta utbildningar utomlands på gymnasial nivå regleras redan i 4 kap. 9 §, och eftergymnasiala sådana utbildningar i 4 kap. 20 § CSNFS 2001:1. CSN anser därför att det saknas skäl att ha en särskild reglering av sådana studier när det gäller prövning av studieresultat. Språkkurser kommer därmed att hanteras på samma sätt som andra icke-poängsatta studier utomlands.

4 kap. 9 § kommer alltså att omfatta samtliga icke poängsatta utbildningar på gymnasial nivå utomlands. 4 kap. 20 § kommer att omfatta sådana utbildningar på eftergymnasial nivå. Detta sker genom att särregleringen för språkkurser på icke akademisk nivå i den tidigare 4 kap. 19 § CSNFS 2001:1 upphävs. Detta innebär att icke poängsatta språkkurser på eftergymnasial nivå kommer att prövas på samma sätt som andra icke poängsatta studier utomlands, och språkstudier på gymnasial nivå enligt reglerna för gymnasiala studier utomlands. Mindre och tillfälliga förseningar kommer därmed att kunna accepteras, vilket inte är möjligt idag. CSN bedömer dock att det i praktiken även fortsättningsvis kommer att vara genom ett examensbevis, som den studerande kommer att kunna uppvisa tillräckliga studieresultat. Ändringen förväntas därigenom inte medföra några märkbara konsekvenser.

Bemyndigande för CSN att besluta föreskrifter om prövning av studieresultat finns i 3 kap. 5 § studiestödsförordningen.

Krav på antagning, tentamen och examen

Det nya begreppet *utlandsstudier* i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen medför att det nuvarande kravet, att den studerande ska ha status som studerande i studielandet, blir överflödigt. Begreppet status som studerande saknar dessutom en enhetlig definition och är svårt att tillämpa. CSN föreslår därför att kravet tas bort genom att 12 kap. 2 § 3 CSNFS 2001:1 upphävs.

CSN föreslår vidare att skrivningen i 12 kap. 2 § 2 CSNFS 2001:1 förtydligas så att det framgår att den studerande ska ha möjlighet att tentera eller avlägga examen för de kurser som ansökan *avser*. Kravet på att tentamen eller examen ska avläggas *under den tid* som ansökan gäller tas bort. Ett sådant krav bedöms inte vara avgörande, eftersom det redan i kravet på studieresultat finns en inbyggd kontroll av att den studerande faktiskt har klarat sin tentamen/examen innan nya studiemedel kommer att kunna beviljas. Det centrala är istället att utbildningen ifråga innehåller moment som innebär att den studerande redovisar sina kunskaper och att skolan värderar dessa.

⁷ 12 kap. 12 a § CSNFS 2001:1 i dess nuvarande lydelse.

⁸ Prop. 2012/13:152, s. 20 f.

Bemyndigande för CSN att meddela föreskrifter om krav på antagning, tentamen och examen finns i 3 kap. 25 b § andra stycket 5 studiestödsförordningen.

2.2 Godtagbar standard

2.2.1 Ett enhetligt krav på godtagbar standard

CSN:s förslag: En gymnasial utbildning anses ha godtagbar standard om:

1. utbildningen är erkänd av en statlig myndighet som har statens uppdrag att godkänna utbildningar,
2. utbildningen är erkänd av en regional myndighet som har statens uppdrag att godkänna utbildningar,
3. utbildningen är erkänd av en etablerad ackrediteringsorganisation, eller
4. om det finns synnerliga skäl.

En utbildning anses inte ha godtagbar standard om den som har erkänt eller ackrediterat en utbildning saknar möjlighet eller system för att regelbundet kontrollera efterlevnaden av de kriterier som legat till grund för erkännandet eller ackrediteringen.

Av allmänna råd ska framgå att en ackrediteringsorganisation, för att anses vara etablerad, bör ha längre erfarenhet av ackrediteringsverksamhet, i sin bedömningsverksamhet verka helt oberoende från de utbildningar som bedöms och dessutom ackreditera mer än ett fåtal utbildningar.

I 3 kap. 21 § studiestödsförordningen anges att studiemedel får lämnas för studier på gymnasial och eftergymnasial nivå utomlands, om utbildningen kan anses ha godtagbar standard. CSN ska besluta om godtagbar standard för studier på gymnasial nivå. Universitets- och högskolerådet (UHR) ska besluta om godtagbar standard för studier på eftergymnasial nivå. CSN kommer, enligt den nya 3 kap. 25 b § andra stycket 1 studiestödsförordningen, ges rätt att föreskriva om godtagbar standard för gymnasiala utbildningar.

CSN har redan idag föreskriftsrätt avseende godtagbar standard för gymnasiala studier. CSN har sett ett behov av att skapa en större tydlighet och transparens än idag när det gäller vilka kriterier som ska ligga till grund för bedömningen. Detta är av särskild vikt då beslut om godtagbar standard inte går att överklaga till högre instans.⁹ De föreslagna föreskrifterna ligger i linje med den praxis och tillämpning som finns sedan tidigare.

CSN har i arbetet med att ta fram nya föreskrifter avseende godtagbar standard samarbetat med UHR för att myndigheternas föreskrifter avseende utbildningar på gymnasial respektive eftergymnasial nivå ska harmonisera med varandra.

⁹ 6 kap. 14 § studiestödsförordningen.

Huvudregeln föreslås fortfarande, enligt 12 kap. 11 § första stycket CSNFS 2001:1, vara att den utländska utbildningen ska vara erkänd av en statlig eller regional myndighet som har statens uppdrag att godkänna utbildningar. När det gäller andra ackrediteringsorganisationer som kan accepteras vid bedömningen föreslår CSN att det ska vara fråga om etablerade ackrediteringsorganisationer. I ett allmänt råd förtydligas vilka sådana organisationer som bör anses vara etablerade. Det kan vara fråga om ackrediteringsorganisationer som inte är knutna till en enskild stat. Det kan t.ex. handla om organisationer med ett övergripande internationellt uppdrag att godkänna utbildningar, exempelvis språkkurser. CSN anser att nuvarande krav, att utbildningen ska vara ackrediterad av en ackrediteringsorganisation som är ”allmänt accepterad”¹⁰ är alltför generellt och otydligt.

CSN har övervägt olika alternativ. CSN anser att en etablerad ackrediteringsorganisation, som inte är en statlig eller regional myndighet som har statens uppdrag att godkänna utbildningar, bör ha längre erfarenhet av ackrediteringsverksamhet, verka helt oberoende av de utbildningar som bedöms och dessutom ackreditera mer än ett fåtal utbildningar. Det innebär bland annat att organisationen ska ha verkat under en längre tid, vara självständig och inte vara knuten till de utbildningar som den är satt att pröva. CSN föreslår att en utbildning även ska kunna anses ha godtagbar standard om det föreligger synnerliga skäl. Med synnerliga skäl markeras att det är fråga om rena undantagssituationer, t.ex. om en utbildning i vissa fall är erkänd av en annan läroanstalt som har godtagbar standard.

CSN föreslår också att ett förbehåll till ovanstående förs in i 12 kap. 11 § andra stycket CSNFS 2001:1. En utbildning som uppfyller kraven i bestämmelsens första stycke, d.v.s. att utbildningen är erkänd av en statlig eller regional myndighet som har statens uppdrag att godkänna utbildningar eller av en ackrediteringsorganisation, bör i vissa fall ändå inte anses ha godtagbar standard. Det kan vara fallet när den som godkänt en utbildning saknar möjlighet eller system att regelbundet kontrollera att de kriterier som legat till grund för erkännandet följs. Exempelvis om det råder ett krigsliknande tillstånd i ett land, och landets utbildningsmyndighet inte längre kan utöva tillsyn över de utbildningar som de tidigare godkänt.

2.2.2 Utbildningar som inte ger rätt till studiemedel

CSN:s förslag: Studiestödsförordningen innehåller fr.o.m. den 1 juni 2015 bestämmelser om att en utbildning som inte ger rätt till studiemedel i Sverige inte heller ger rätt till studiemedel utomlands. Den innehåller dessutom bestämmelser om att studiemedel lämnas för distansstudier vid läroanstalter utanför EES endast om det finns synnerliga skäl. CSN:s föreskrifter med samma innehåll upphävs därför.

Av ett allmänt råd ska framgå vilka utbildningar som rimligen inte bör ge rätt till studiemedel.

¹⁰ 12 kap. 11 § 3 CSNFS 2001:1, dess nuvarande lydelse.

Föreskrifter och allmänna råd om rätt till studiemedel för trafikutbildningar, för utbildningar till yrken inom hälso- och sjukvården och språkkurser enligt den så kallade naturmetoden eller liknande ska upphävas.

Av den nya lydelsen i 3 kap. 23 § studiestödsförordningen följer att studiemedel inte får lämnas för en utbildning som är jämförbar med en utbildning i Sverige som inte ger rätt till studiemedel, eller som rimligen inte bör ge rätt till studiemedel. Förordningsbestämmelsen innebär att utbildningar som finns i Sverige och som inte ger rätt till studiemedel, inte heller ger rätt till studiemedel utomlands. Eftersom begränsningen numera regleras i förordning bör nuvarande 12 kap. 7 § CSNFS 2001:1 upphävas. I denna bestämmelse anges idag att en utbildning som inte ger rätt till studiemedel i Sverige inte heller ger rätt till studiemedel utomlands.

När det gäller utbildningar som *rimligen* inte bör ge rätt till studiemedel föreslår CSN att det i ett allmänt råd till 3 kap. 23 § första stycket 2 studiestödsförordningen förtydligas vilka utbildningar som kan avses. Grundläggande och generella krav när det gäller vilka utbildningar utomlands som ger rätt till studiemedel är att de ska ha godtagbar standard och att de ska kunna examineras. CSN har övervägt vilka typer av utbildningar som bör omfattas av begränsningen att de rimligen inte ska ge rätt till studiemedel. Enligt CSN:s utgångspunkt bör det vara fråga om utbildningar som förvisso uppfyller de grundläggande kraven, men där det ändå finns tungt vägande skäl att begränsa rätten till studiemedel. CSN föreslår att det exempelvis bör vara frågan om utbildningar som innehåller moment som är olagliga eller att utbildningen har som syfte att den studerande ska kunna bedriva olaglig verksamhet i Sverige eller där utbildningen bedrivs.

I 3 kap. 23 § studiestödsförordningen anges numera att studiemedel för distansstudier vid läroanstalter utanför EES och Schweiz får lämnas endast om det finns synnerliga skäl. CSN föreslår därför att nuvarande 12 kap. 8 § CSNFS 2001:1, som har samma innehåll som förordningsbestämmelsen, ska upphävas.

Enligt 3 kap. 25 § studiestödsförordningen i dess nuvarande lydelse har CSN ett bemyndigande att föreskriva att studiemedel inte får lämnas för en utbildning som inte ger rätt till studiemedel för studier i Sverige, eller annars inte rimligen bör medföra rätt till studiemedel. CSN har utnyttjat denna föreskriftsrätt för att särreglera vissa utbildningsområden. CSN har särreglerat trafikflygarutbildningar, utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet samt språkkurser enligt den så kallade naturmetoden. Syftet med särregleringarna har i huvudsak varit att säkerställa att en examen från utbildningar inom framför allt hälso- och sjukvårdsområdet och trafikflygarutbildningar skulle vara gångbara i Sverige.

CSN ser emellertid inte längre något behov av att föreskriva om dessa begränsningar. CSN har inte föreskrivit om begränsningar avseende rätten till studiemedel för utbildningar utomlands som leder till andra legitimationsyrken och det kan inte anses vara motiverat att det enbart är vissa utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet och inom flygets område, som rimligen inte bör ge rätt till studiemedel. Bestämmelsen avseende hälso- och sjukvårdsområdet har dessutom

varit svår att tillämpa. Det har varit särskilt komplicerat att på förhand avgöra om en utbildning utomlands kvalificerar den studerande att genomgå en kompletterande utbildning i Sverige som Socialstyrelsen föreskriver om.¹¹ CSN har i förekommande fall begärt utlåtande från Socialstyrelsen, som dock haft svårt att göra en fullständig bedömning utan att ta del av exempelvis examensbevis från den aktuella utbildningen. CSN föreslår därför att 12 kap. 18-19 §§ CSNFS 2001:1 ska upphävas.

När det gäller förbudet mot att lämna studiemedel för språkkurser enligt naturmetoden¹² anser CSN att valet av pedagogisk metod inte bör vara avgörande för om en utbildning ska vara studiemedelsberättigande eller inte. De grundläggande kraven för om en utbildning ska ge rätt till studiemedel bör i huvudsak vara att utbildningarna har godtagbar standard och att de kan examineras (se avsnitt 2.2.1). CSN föreslår därför att 12 kap. 17 § CSNFS 2001:1 ska upphävas.

2.3 Utökade möjligheter till gymnasiala studier inom EES och i Schweiz

CSN:s förslag:

En utländsk utbildning ska anses vara på samma nivå, gymnasial eller eftergymnasial, som en motsvarande eller jämförbar svensk utbildning. Särregleringen avseende hur nivån ska bedömas vid Junior och Community college i USA och Kanada ska bedömas upphör. I allmänna råd anges vilka faktorer som bör ligga till grund för jämförelsen mellan en svensk och en utländsk utbildning. Bedömningen bör utgå från kriterier som förkunskapskrav, utbildningens längd, kursinnehåll och resultat i form av behörighet eller examina. Vid bedömningen av om olika delar av en utländsk utbildning motsvarar eller är jämförbara med svenska utbildningar på både gymnasial och eftergymnasial nivå, bör den utländska utbildningen i sin helhet anses vara på gymnasial nivå, om merparten av utbildningen bedöms vara gymnasial.

Enligt 3 kap. 22 § studiestödsförordningen får studiemedel för studier på gymnasial nivå utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och Schweiz, lämnas bara som motsvarande studier inte med lika stor fördel kan bedrivas i Sverige. CSN föreslår att det i ett allmänt råd till denna bestämmelse ska anges vad som bör anses utgöra motsvarande studier. Bedömningen bör utgå från kriterier som förkunskapskrav, utbildningens längd, kursinnehåll och resultat i form av behörighet eller examina.

Av propositionen *Studiemedel i en globaliserad värld* (prop. 2012/13:152) framgår att regeringen anser att det är CSN som bör avgöra om en utbildning utomlands ska betraktas som gymnasial eller eftergymnasial i studiestödshänseende.¹³ CSN har valt att i föreskrift förtydliga vilka kriterier som ska ligga till grund för bedömningen av

¹¹ Se 12 kap. 18 § CSNFS 2001:1, dess nuvarande lydelse.

¹² 12 kap. 17 § CSNFS 2001:1, dess nuvarande lydelse.

¹³ Prop. 2012/13:152 s. 16 och 19.

utbildningens nivå. Föreskriftens äldre lydelse angav att en sammanvägning skulle göras *av samtliga faktorer som har betydelse för bedömningen*. Det framgick emellertid inte vilka faktorer som var relevanta.

När bestämmelsen nu har omarbetats har CSN utgått från gällande praxis. Det innebär att en utländsk utbildning ska anses vara på samma nivå som en motsvarande eller jämförbar svensk utbildning. CSN anser att det i ett allmänt råd bör klargöras vilka faktorer som ska ligga till grund för jämförelsen mellan en svensk och en utländsk utbildning. Bedömningen av om en utländsk utbildning motsvarar eller är jämförbar med en svensk utbildning bör i huvudsak utgå från kriterier som förkunskapskrav, utbildningens längd, kursinnehåll och resultat i form av behörighet eller examina.

Enligt föreskriftens nuvarande lydelse bedöms studier vid Junior och Community College i USA och Kanada som eftergymnasiala endast i vissa fall. Det gäller om läroanstalten har ett avtal med ett Senior College eller ett universitet som gör det möjligt för den studerande att, efter två års studier, flytta över till årskurs 3 inom ramen för en fyraårig Bachelor's degree. Det innebär i praktiken att endast kurser vid Junior och Community College som kan medräknas i en Bachelor's degree vid ett universitet anses vara på eftergymnasial nivå. CSN ser emellertid ingen anledning att ange specifika föreskrifter om hur nivån på enskilda utbildningar ska bedömas. Bedömningen bör vara enhetlig för alla utbildningar utomlands.¹⁴ CSN föreslår därför att föreskriften i 12 kap. 10 § CSNFS 2001:1, avseende studier vid Junior och Community College i USA och Kanada, upphävs.

CSN har även sett ett behov att schablonisera prövningen. Särskilt vad gäller utländska utbildningar, där olika delar av en och samma utbildning motsvarar eller är jämförbara med svenska utbildningar på både gymnasial och eftergymnasial nivå. CSN föreslår därför att en sådan utländsk utbildning i sin helhet ska anses vara på gymnasial nivå, om merparten av utbildningen bedöms vara gymnasial. Det innebär att om minst hälften av innehållet i en utbildning bedöms som eftergymnasial, så klassificeras hela utbildningen som eftergymnasial i studiestödshänseende.

Begreppet utbildning är dock inte tydligt. En utbildning kan t.ex. vara en sammanhängande period av studier enligt en och samma utbildningsplan. En utbildning kan även vara flera olika kurser med olika kursplaner som syftar till en och samma examen. CSN anser att en utländsk utbildning bör anses vara den kurs eller det sammanhållna paket av kurser som den studerande antas till vid ett och samma tillfälle. Om flera examina utfärdas under denna period, bör kurserna som leder fram till den första examen anses vara en utbildning. Därefter betraktas kurserna som ligger mellan två examina, som en utbildning. Syftet med regleringen är att förtydliga vilka moment som, för att bestämma vilken nivå en utbildning anses vara på, bör bedömas tillsammans eller var och en för sig.

I 3 kap. 22 § studiestödsförordningen anges att studiemedel endast lämnas för studier på gymnasial nivå utanför EES och Schweiz om motsvarande studier inte

¹⁴ Prop. 1212/13:152 s. 18

med lika stor fördel kan bedrivas i Sverige. CSN föreslår att det i ett allmänt råd förtydligas dels vad som bör avses med *motsvarande studier*, dels när det bör kunna anses att studierna inte *med lika stor fördel* kan bedrivas i Sverige.

Vid prövningen av om studier på gymnasial nivå i Sverige kan anses *motsvara* studier i länder utanför EES och Schweiz bör utgångspunkten vara samma kriterier som vid bedömningen av utbildningens nivå, d.v.s. förkunskapskrav, utbildningens längd, kursinnehåll och resultat i form av behörighet eller examina.

CSN föreslår vidare att gällande praxis kring när motsvarande studier inte med lika stor fördel kan bedrivas i Sverige ska synliggöras i allmänna råd. Enligt gällande praxis anses studierna inte med lika stor fördel kunna bedrivas i Sverige om en studerande ansöker om studiemedel för att, utan avbrott, fortsätta en gymnasial utbildning som ger rätt till studiehjälp, och som har påbörjats innan det andra kalenderhalvåret när han eller hon fyller 20 år. Studierna anses inte heller med lika stor fördel kunna bedrivas i Sverige om undervisningsavgiften för den utländska utbildningen utomlands är väsentligt lägre, om utbildningen i Sverige skulle ta väsentligt längre tid eller om utbildningen i Sverige normalt sett inte är öppen för den studerande med hänsyn till hans eller hennes ålder.

Bemyndigande för CSN att meddela föreskrifter om godtagbar standard för utbildningar på gymnasial nivå finns i 3 kap. 25 b § andra stycket 1 studiestödsförordningen.

2.4 Språkstudier

CSN:s förslag: Med hänsyn till de ändrade bestämmelserna om språkkurser i studiestödsförordningen ska samtliga föreskrifter och allmänna råd avseende språkkurser på icke-akademisk nivå utanför Norden upphävas.

I regeringens proposition *Studiemedel i en globaliserad värld* (prop. 2012:13/152)¹⁵ framgår att språkkurser bör ge rätt till studiemedel utifrån utbildningsnivå. Det innebär att det är kursens specifika innehåll som bör avgöra om den bedöms vara gymnasial eller eftergymnasial, vilket enligt regeringen är mer enhetligt, rättvist, rättssäkert och överblickbart för den enskilde. Mot den bakgrunden bör CSN:s bestämmelse om att alla språkkurser på icke-akademisk nivå utanför Norden alltid ska anses vara på eftergymnasial nivå upphävas. Hur bedömningen av nivån på en utländsk utbildning ska göras framgår av avsnitt 2.3.

I 3 kap. 22 § studiestödsförordningen i dess nya lydelse anges att studiemedel får lämnas för studier i språk *utanför* EES och Schweiz om språket har officiell status i studielandet. Bestämmelsen innebär att det för språkkurser *inom* EES och Schweiz inte krävs att språket ska ha officiellt status. CSN föreslår därför att 12 kap. 14 § CSNFS 2001:1, om att studiemedel för en språkkurs lämnas endast för studier i ett land där språket har officiell status, ska upphävas.

¹⁵ s. 20.

Av förordningsbestämmelsen framgår även att studiemedel generellt får lämnas för gymnasiala studier i språk utanför EES och Schweiz, förutsatt att språket har officiellt status. CSN föreslår därför att 12 kap. 15 § CSNFS 2001:1, om att studiemedel för en språkkurs i ett europeiskt språk lämnas endast för studier i Europa, ska upphävas.

För rätt till studiemedel för icke akademiska språkkurser har CSN föreskrivit att den studerande ska ha gymnasiekompetens, dvs. grundläggande behörighet enligt 7 kap. 5–7 §§ högskoleförordningen (1993:100) eller enligt punkterna 1–4 i övergångsbestämmelserna till förordningen (1996:984) om ändring i högskoleförordningen. CSN anser emellertid att det bör vara läroanstalten som ska formulera antagningskraven för om en studerande bedöms ha förutsättningar att tillgodogöra sig en utbildning eller inte. Det finns dessutom inte några krav på särskild behörighet för studerande som läser andra utbildningsformer utomlands. CSN föreslår därför att 12 kap. 12 § CSNFS 2001:1 samt det tillhörande allmänna rådet om att studiemedel för icke-akademiska språkkurser endast ges till studerande som har grundläggande behörighet, ska upphävas.

2.5 Merkostnadslån för vissa kostnader

2.5.1 Ett nytt merkostnadslån för utlandsstudier

CSN:s förslag: Merkostnadslån för utlandsstudier ska endast kunna lämnas för veckor då den studerande uppbär ordinarie studiebidrag och studielån.

Genom 3 kap. 13 a § studiestödsförordningen införs ett nytt merkostnadslån för utlandsstudier. Lånet ska kunna lämnas till studerande som har beviljats studielån för utlandsstudier. Lånet är tänkt att utgöra ett komplement till ordinarie lån, till studerande som har behov av ytterligare lån.¹⁶ CSN anser att det i föreskrifter bör förtydligas att merkostnadslån för utlandsstudier endast ska kunna lämnas för veckor då ordinarie bidrag och lån lämnas.

CSN har övervägt om ordinarie studielån under en minst vecka under en studieperiod skulle kunna medföra rätt till merkostnadslån för utlandsstudier under hela perioden. En sådan lösning skulle dock inte överensstämma med bestämmelsen i studiestödsförordningen och med vad som uttalas i förarbetena, där det betonas att merkostnadslånet för utlandsstudier ska utgöra ett *komplement* till ordinarie lån.

CSN föreslår därför att det i 8 kap. 4 a § CSNFS 2001:1 förtydligas att merkostnadslån för utlandsstudier endast ska kunna lämnas under veckor då den studerande uppbär ordinarie studiebidrag och studielån.

CSN har bemyndigande genom 3 kap. 14 § studiestödsförordningen att meddela närmare föreskrifter om merkostnadslån.

¹⁶ Prop. 2012/13:152 s. 25-26.

2.5.2 Merkostnadslån för undervisningsavgifter

CSN:s förslag: Det prisbasbelopp som gäller för det år då den sista kalenderveckan i en studiestödsperiod infaller, ska läggas till grund för att bestämma hur mycket den studerande sammanlagt får låna till undervisningsavgifter enligt 3 kap. 13 c § studiestödsförordningen.

Det belopp som lämnas som merkostnadslån för undervisningsavgifter enligt 3 kap. 13 c § studiestödsförordningen ska alltid fördelas per vecka under den studiestödsperiod som avgiften avser.

Merkostnadslån för undervisningsavgifter ska under en studiestödsperiod lämnas med högst det belopp som motsvarar avgiften för undervisning under denna studiestödsperiod.

Undervisningsavgift under en studiestödsperiod bör som utgångspunkt anses uppgå till avgiften delat med det totala antalet veckor som avgiften avser, multiplicerat med antalet veckor i studiestödsperioden.

Merkostnadslån för undervisningsavgifter bör, precis som idag, kunna lämnas för kostnader som har en direkt koppling till undervisningen, exempelvis för avgifter för inskrivning, kurs, tentamen och tillgång till bibliotek och dator.

Merkostnadslån för undervisningsavgifter ska, enligt bestämmelser i studiestödsförordningen, kunna lämnas med ett högre belopp, om den utbildning avgiften avser pågår under minst 13 veckor vid heltidsstudier. CSN bedömer att ett högre uttag bör vara möjligt om kurser eller paket av kurser, som leder till eller åtminstone kan tillgodoräknas inom en och samma examen, pågår under minst 13 veckor vid heltidsstudier.

CSN bedömer att sådana merkostnadslån för undervisningsavgifter, som har skrivits av med stöd av 4 kap. 23 § studiestödslagen, inte bör begränsa rätten till fortsatta merkostnadslån enligt 3 kap. 13 c § andra och tredje styckena studiestödsförordningen. Detta bör framgå av ett allmänt råd.

Merkostnadslån för undervisningsavgifter ska få lämnas med högst 3,2 procent av prisbasbeloppet per vecka vid heltidsstudier.¹⁷ Vid heltidsstudier vid en utbildning som pågår under minst 13 veckor, eller vid motsvarande antal veckor vid deltidstudier, får lån lämnas med ett högre belopp.¹⁸

Vilket prisbasbelopp som ska användas

Enligt 3 kap. 13 c § studiestödsförordningen får merkostnadslån sammanlagt lämnas med högst 240, 120 respektive 80 gånger 3,2 procent av prisbasbeloppet. Prisbasbeloppet fastställs varje år genom beslut av regeringen.¹⁹ Historiskt sett har

¹⁷ 3 kap. 13 b § studiestödsförordningen.

¹⁸ 3 kap. 13 c § studiestödsförordningen.

¹⁹ 2 kap. 6-9 §§ socialförsäkringsbalken.

prisbasbeloppet för ett år oftast blivit högre än för föregående år. Några år har beloppet blivit lägre.

CSN kan besluta om att lämna studiemedel för en eller flera studieperioder (terminer) i taget. Som mest kan CSN lämna studiemedel för ett år i taget. CSN kan därför komma att lämna studiemedel för studieperioder, som pågår under olika år. CSN kan också lämna studiemedel för en studieperiod som pågår före och efter ett årsskifte. Det måste i alla dessa situationer vara tydligt vilket prisbasbelopp som ska användas för att fastsätta det maxbelopp som kan lämnas som merkostnadslån för undervisningsavgifter.

CSN föreslår att storleken på merkostnadslånet för undervisningsavgifter ska beräknas separat för varje studiestödsperiod. En studerande som kommer upp i sitt maxbelopp genom de lån som lämnas under en viss studiestödsperiod, kommer inte att kunna få ytterligare merkostnadslån för undervisningsavgifter under efterföljande perioder. CSN föreslår av denna anledning att det prisbasbelopp som gäller under den tid en studiestödsperiod pågår, ska läggas till grund för beräkningen av om den studerande kommit att utnyttja sitt maxbelopp.

Det är vanligt förekommande att en och samma studiestödsperiod pågår både före och efter ett årsskifte. CSN menar att de studerande måste kunna veta vilket maxbelopp som gäller för en viss period. En lösning där två prisbasbelopp ska gälla för samma studiestödsperiod är därför utesluten. CSN föreslår istället att det prisbasbelopp som gäller för det år då den sista kalenderveckan i en studiestödsperiod infaller, ska läggas till grund för att bestämma hur mycket den studerande sammanlagt får låna till undervisningsavgifter. CSN föreslår att detta regleras i en ny paragraf, 8 kap, 16 a § i CSNFS 2001:1.

Lån för undervisningsavgifter lämnas med ett visst belopp per vecka

Regeringen har bedömt att studiemedel vid utlandsstudier som huvudregel bör betalas ut förskottvis varje månad.²⁰ I ett sådant system avser varje utbetalning studiemedel för vissa veckor. Även merkostnadslån för undervisningsavgifter ska som utgångspunkt betalas ut förskottvis varje månad, om det inte finns skäl att betala ut lånen på annat sätt. Merkostnadslån för undervisningsavgifter som lämnas med stöd av 3 kap. 13 b § studiestödsförordningen lämnas med ett visst belopp per vecka. För merkostnadslån för undervisningsavgifter med ett högre belopp som lämnas med stöd av 13 kap. 13 c § förordningen saknas dock reglering om hur lånet ska fördelas över en studiestödsperiod. CSN föreslår därför att det belopp som lämnas som sådant lån alltid ska fördelas per vecka i den studiestödsperiod som avgiften avser. På så sätt kan ordinarie bestämmelser om hur studiemedel betalas ut²¹ tillämpas även när merkostnadslån för undervisningsavgifter lämnas med ett högre belopp. CSN föreslår att detta regleras i 8 kap. 16 § tredje stycket CSNFS 2001:1.

²⁰ Prop. 2012/13:152, s. 33 f.

²¹ Se avsnitt 2.7.

Lån för undervisningsavgifter lämnas bara till den som har ordinarie studiemedel

Merkostnadslån är lån som utgör komplement till ordinarie studiemedel och lämnas därför bara under tid då den studerande har ordinarie studiemedel. Merkostnadslån för undervisningsavgifter är endast avsett att täcka den studerandes kostnader för sådana avgifter och kan alltså inte lämnas med ett belopp som är högre än den studerandes kostnader för undervisningsavgifter.

Enligt nuvarande regler²² lämnas merkostnadslån för undervisningsavgifter för veckor då den studerande har ordinarie studiebidrag, under förutsättning att han eller hon också har rätt till studielån för minst en av dessa veckor. Begränsningen säkerställer att lån inte lämnas för tid då inget ordinarie studiemedel utgår. CSN föreslår att denna begränsning fortsatt ska gälla för merkostnadslån för undervisningsavgifter.

Även i de fall merkostnadslån ska lämnas med ett högre belopp än de som anges i 3 kap. 13 b § studiestödsförordningen, ska lån bara lämnas för tid då den studerande har ordinarie studiemedel och aldrig med ett belopp som överstiger avgiften. Merkostnadslån för undervisningsavgifter bör därmed bara kunna lämnas med det belopp som motsvarar kostnaderna för undervisning under just den period som ordinarie studiemedel lämnas. CSN föreslår därför att merkostnadslån för undervisningsavgifter under en studiestödsperiod ska kunna lämnas med högst det belopp som motsvarar avgiften för undervisning under denna studiestödsperiod. CSN föreslår att detta regleras i 8 kap. 16 § andra stycket CSNFS 2001:1.

Hur bör avgifternas storlek under en studiestödsperiod beräknas

En avgift avser normalt en eller flera studieperioder, t.ex. en termin eller ett helt läsår. CSN anser att en avgift ska fördelas jämnt över den tidsperiod som avgiften avser, vid beräkningen av merkostnadslånet. En studerande som har en avgift om 100 000 kronor som avser en studieperiod om 20 veckor, bör exempelvis anses ha avgifter som uppgår till 5 000 kronor per studievecka. Om en sådan studerande har ordinarie studiemedel under samtliga veckor kan han eller hon, förutsatt att villkoren i 3 kap. 13 c § studiestödsförordningen är uppfyllda, därför också låna 100 000 kronor till undervisningsavgiften. Om han eller hon däremot endast har ordinarie bidrag under 15 av veckorna, kan han eller hon endast låna för de delar av avgiften som avser perioden med studiemedel, d.v.s. för 15 veckor gånger 5 000 kr/vecka, vilket blir 75 000 kronor.

Alternativet vore att låta den studerande låna till hela undervisningsavgiften, alldeles oavsett om han eller hon också har ordinarie studiemedel under hela denna tid. En sådan ordning skulle dock innebära att lån kan lämnas med ett belopp som överstiger de faktiska kostnaderna för den undervisning som pågår under den tid ordinarie studiemedel lämnas. En sådan ordning skulle dessutom innebära att två studerande vid samma utbildning kan få samma lån till undervisningsavgifter, trots att den ena har ordinarie studiemedel under samtliga veckor och den andra under endast en vecka.

²² 8 kap. 4 § tredje stycket CSNFS 2001:1.

Lån ska endast kunna lämnas för avgifter som den studerande har under tid med studiemedel, d.v.s. under en studiestödsperiod. CSN anser att avgiften under en studiestödsperiod som utgångspunkt bör fastställas genom att en avgift delas med det totala antalet veckor som avgiften avser, och multipliceras med antalet veckor i studiestödsperioden. Det kan samtidigt inte uteslutas att det kan finnas tillfällen då det skulle kunna vara rimligt att bestämma avgiften för en studiestödsperiod på ett annat sätt. CSN föreslår därför att den föreslagna utgångspunkten synliggörs i ett allmänt råd.

Det förekommer slutligen att en studerande ansöker om studiemedel och merkostnadslån för endast en del av den period som undervisningsavgiften avser. Den studerande kan t.ex. ansöka om studiemedel för en termin medan undervisningsavgiften avser ett helt läsår, och därmed flera studieperioder. I dessa fall är det inte säkert att hela den studietid som lånet avser ännu är helt känd. Den exakta studietiden för den studieperiod den studerande har ansökt om studiemedel för är alltid känd, men inte nödvändigtvis studietiden för de övriga perioderna. I sådana fall anser CSN att avgiften i lika delar bör anses avse de olika studieperioderna. Därefter bör den del av avgiften, som avser en av dessa studieperioder, anses vara jämnt fördelad under denna period. En avgift om 150 000 kronor som avser tre studieperioder bör således bestämmas till 150 000 delat med tre, d.v.s. 50 000 kronor per studieperiod. Om den studerande har ansökt om studiemedel och merkostnadslån för den första av dessa perioder och denna studieperiod är 20 veckor lång, bör avgiften bestämmas till 50 000 kronor delat med 20 veckor, d.v.s. till 2 500 kronor per vecka. CSN föreslår att även dessa utgångspunkter ska synliggöras i allmänna råd till förslaget till ny 8 kap. 16 § CSNFS 2001:1.

Begreppet undervisningsavgifter

Det finns många olika typer av avgifter som den studerande kan behöva betala för att få delta i en utbildning. Flera avgifter kan dessutom behöva betalas direkt till läroanstalten. Dessa olika avgifter kan vara mer eller mindre förknippade med själva undervisningen.

Begreppet undervisningsavgifter har enligt praxis från Överklagandenämnen för studiestöd (ÖKS) kommit att definieras som kostnader som har en direkt koppling till undervisningen.²³ Det kan vara avgifter för inskrivning, kurs, tentamen samt tillgång till bibliotek och dator. Kostnader för kost, logi, fritidsverksamheter, litteratur, förbrukningsmaterial, studieutrustning och liknande har däremot inte räknats som undervisningsavgift. Det gäller inte heller i de fall den studerande betalar en avgift för sådana kostnader direkt till läroanstalten.

Studiestödslagen och studiestödsförordningen ändras den 1 juni 2015 vad gäller merkostnadslån för undervisningsavgifter. Förarbetena behandlar dock inte vad som bör anses utgöra en undervisningsavgift. CSN bedömer att nuvarande definition bör gälla även efter ikraftträdandet. CSN föreslår därför att nuvarande

²³ Se ÖKS beslut av den 13 juni 2011 (ÖKS dnr. 2011-01900).

praxis även fortsättningsvis ska synliggöras i allmänna råd till 3 kap. 13 c första stycket 2 studiestödsförordningen.

Begreppet utbildning

Merkostnadslån kommer att kunna lämnas med ett belopp som överstiger 3,2 procent av prisbasbeloppet, i de fall utbildningen som avgiften avser pågår under en viss tid. Avsikten med begränsningen är att förhindra att den studerandes skuldsättning ska bli för hög i förhållande till värdet av studierna.²⁴ Begreppet *utbildning* är dock inte entydigt. En studerande som läser flera, innehållsmässigt, helt fristående kurser i följd, skulle t.ex. i vissa avseenden kunna anses läsa ”en” utbildning. Lagstiftarens avsikt kan dock inte anses ha varit att merkostnadslån ska kunna lämnas med ett högre belopp för sådana studier. CSN anser därför att en utbildning bör definieras som kurser eller paket av kurser som leder till eller åtminstone kan tillgodoräknas inom en och samma examen. Om en utbildning enligt denna definition pågår under minst 13 veckor på heltid, bör merkostnadslån kunna lämnas med ett högre belopp. CSN anser att denna tolkning bör synliggöras i allmänna råd till 3 kap. 13 c § första stycket studiestödsförordningen.

Merkostnadslån som har skrivits av

Merkostnadslån kommer enligt 3 kap. 13 c § andra stycket studiestödsförordningen att kunna lämnas med sammanlagt högst 3,2 procent av prisbasbeloppet gånger 240, 120 eller 80. Studerande som vid något tillfälle totalt har fått detta högsta lånebelopp, kan inte få ytterligare merkostnadslån för undervisningsavgifter.

Studielån, inklusive merkostnadslån för undervisningsavgifter, kan i vissa fall skrivas av. Det gäller om den studerande har haft lånet under frånvaro på grund av sjukdom, tillfällig vård av barn, vård av svårt sjuk närstående eller i samband med att ett barn har avlidit.²⁵ Den studerande har i sådana fall inte haft något reellt utbyte av lånet och behöver heller inte betala tillbaka det. CSN anser att merkostnadslån som har avskrivits av dessa anledningar inte bör begränsa den studerande möjligheter att ta nya merkostnadslån för undervisningsavgifter. CSN bedömer därför att sådana merkostnadslån för undervisningsavgifter som har skrivits av med stöd av 4 kap. 23 § studiestödslagen inte bör begränsa rätten till fortsatta merkostnadslån enligt 3 kap. 13 c andra och tredje styckena studiestödsförordningen. CSN anser att denna bedömning bör synliggöras i allmänna råd till 3 kap. 13 c § andra och tredje styckena studiestödsförordningen.

Bemyndigande

CSN har bemyndigande genom 3 kap. 14 § studiestödsförordningen att meddela närmare föreskrifter om merkostnadslån.

²⁴ Prop. 2012/13:152 s. 28.

²⁵ 4 kap. 23 § studiestödslagen och 4 kap. 10-11 §§ studiestödsförordningen.

2.5.3 Merkostnadslån för musikinstrument

CSN:s förslag: Nuvarande föreskrifter om vad som kan anses utgöra en utbildning som motsvarar en högskolas musikerprogram eller en lärarutbildning som omfattar ämnet musik upphävs.

Kravet att den studerande ska skicka in ett kvitto på kostnaderna för inköp eller renovering av ett musikinstrument, inom en månad efter det att merkostnadslånet har betalats ut tas bort.

Studier som ger rätt till merkostnadslån

Merkostnadslån kan lämnas för inköp av ett musikinstrument som är nödvändigt för att genomföra utbildningen. Sådana lån kan idag lämnas till studerande vid en högskolas musikerprogram, vid en lärarutbildning med inriktning musik eller motsvarande utbildning. CSN har dessutom föreskrivit²⁶ om att begreppet motsvarande utbildning avser högskoleutbildning som omfattar minst 180 högskolepoäng, varav minst 120 högskolepoäng utgör obligatoriska studier i ämnet musik. Om studierna bedrivs utomlands, ska högskoleutbildningen vara minst treårig, varav minst två år ska utgöra obligatoriska studier i musik. Genom en ändring i 3 kap. 13 § studiestödsförordningen kommer sådana merkostnadslån istället att kunna lämnas till studerande vid en högskolas musikerprogram, vid en lärarutbildning *som omfattar ämnet* musik eller motsvarande utbildning.

CSN har, efter utredning, kunnat konstatera att det inte finns någon enhetlig definition av begreppet musikerprogram. Begreppet *en högskolas musikerprogram* får anses syfta på alla sorters program vid en högskola som leder till en konstnärlig examen i ämnet musik. En konstnärlig examen på grundnivå eller avancerad nivå kan omfatta 120 – 300 högskolepoäng²⁷. Varje högskola avgör själv vilka preciserade krav som ska gälla för en konstnärlig högskoleexamen. Det finns inget uttalat krav på hur stor del av en utbildning som måste omfatta ämnet musik, för att en konstnärlig högskoleexamen i ämnet musik ska kunna utfärdas.

Begreppet *lärarutbildning som omfattar ämnet musik* kan vid studier vid en svensk högskola även anses innefatta studier mot en grundlärarexamen, där den studerande valt musik som ett estetiskt ämne. Ämnet musik behöver i sådana fall endast uppgå till 15 högskolepoäng.²⁸

Med anledning av ovanstående bedömer CSN att myndighetens nuvarande föreskrifter kan vara alltför restriktiva, särskilt tydligt blir detta när de ändrade reglerna i studiestödslagen och studiestödsförordningen träder i kraft. CSN föreslår därför att kravet på att andra utbildningar måste omfatta minst 180 högskolepoäng varav 120 högskolepoäng ska utgöras av ämnet musik, ska upphävas. Vidare att

²⁶ 8 kap. 7 § CSNFS 2001:1.

²⁷ Konstnärlig högskoleexamen omfattar 120 högskolepoäng, kandidatexamen 180 högskolepoäng, magisterexamen 240 högskolepoäng och en masterexamen 300 högskolepoäng (bilaga 2 till högskoleförordningen [1993:100]).

²⁸ Bilaga 2 till högskoleförordningen.

kravet på att utländska utbildningar ska vara minst treåriga varav minst två år ska utgöras av studier i ämnet musik, ska upphävas. CSN anser att frågan om vilka svenska och utländska utbildningar som kan anses motsvara en högskolas musikerprogram och en lärarutbildning som omfattar ämnet musik istället får bedömas i varje enskilt fall. CSN föreslår därför att 8 kap. 7 § andra stycket CSNFS 2001:1 ska upphävas.

Krav på kvitto efter utbetalning

Enligt nuvarande föreskrifter ska den studerande lämna ett kvitto på kostnaderna för inköp eller reovering av ett musikinstrument, inom en månad efter det att merkostnadslånet har betalats ut. Ett uteblivet kvitto medför dock ingen konsekvens för den studerande. Ett uteblivet kvitto innebär t.ex. inte att de utbetalda merkostnadslånen får återkrävas.²⁹ CSN har därför i praktiken slutat att kräva att de studerande ska skicka in ett kvitto, efter att merkostnadslånet har betalats ut.

Ett krav på kvitto efter utbetalning saknar därmed helt praktisk betydelse. CSN föreslår därför att kravet tas bort. CSN föreslår därför att 8 kap. 7 a § tredje stycket CSNFS 2001:1 ska upphävas.

Bemyndigande

CSN har bemyndigande genom 3 kap. 14 § studiestödsförordningen att meddela närmare föreskrifter om merkostnadslån.

2.5.4 Merkostnadslån för dubbel bosättning

CSN:s förslag: Bestämmelserna om merkostnadslån för dubbel bosättning anpassas till EU-rätten. Merkostnadslån för dubbel bosättning ska kunna lämnas till studerande som, förutom en bostad på hemorten inom EES eller i Schweiz, även har behov av en bostad på studieorten inom detta område. Studerande som bedriver reguljära studier inom ett utbytesprogram ska, oavsett studieland, även fortsättningsvis kunna få merkostnadslån om de har behov av en bostad på studieorten.

Merkostnadslån för dubbel bosättning ska kunna lämnas med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per kalendervecka som ordinarie studiebidrag och studielån lämnas för. Den nuvarande alternativa beräkningen, att merkostnadslån för dubbel bosättning även kan lämnas med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka som den studerande har kostnader för dubbel bosättning, upphävs.

Merkostnadslån ska även vid distansstudier kunna lämnas med som mest 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka. Nuvarande begränsning, att lån lämnas för maximalt 0,8 procent av prisbasbeloppet per övernattningsnatt, upphävs.

²⁹ Se t.ex. ÖKS beslut av den 31 oktober 2011 (ÖKS dnr. 2011-03806).

Enligt CSN:s nuvarande föreskrifter kan studerande i Sverige, i något annat nordiskt land eller inom ramen för ett utbytesprogram i vissa fall få merkostnadslån för dubbel bostättning. Det gäller om han eller hon, förutom en bostad på hemorten i Sverige, även har behov av en bostad på studieorten. Sådana merkostnadslån lämnas

- A. med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka under de veckor lånet lämnas, eller
- B. med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka under samtliga de veckor studiemedel lämnas för.³⁰

Vid distansstudier lämnas merkostnadslån som mest med 0,8 procent av prisbasbeloppet per övernattningsnatt. Det motsvarar 356 kronor per övernattningsnatt år 2015.³¹

CSN har, efter beslutade ändringar i studiestödslagen och i studiestödsförordningen avseende studier utomlands, haft anledning att gå igenom myndighetens samtliga föreskrifter om beviljning av studiemedel. CSN har vid denna genomgång uppmärksammat att reglerna kring merkostnadslån för dagliga resor måste justeras utifrån EU-rätten. CSN har därutöver haft som ambition att förenkla regelverket så långt möjligt.

Anpassning till EU-rätten

Vid utformandet av bestämmelser som ligger inom myndighetens föreskriftsrätt måste CSN iaktta EU-rätten och unionsmedborgares rättigheter enligt artikel 20 och 21 i Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt (FEUF). CSN ska särskilt iaktta diskrimineringsförbudet och varje unionsmedborgares rätt att röra sig och uppehålla sig inom EU på så sätt att bestämmelserna för att bevilja studiemedel inte leder till särbehandling eller en omotiverad begränsning av den fria rörligheten inom unionen. En begränsning av den fria rörligheten av personer kan bara vara motiverad om den grundar sig på objektiva hänsyn av allmänt intresse, som är oberoende av de berörda personernas nationalitet, och står i proportion till det legitima syftet som eftersträvas med de nationella bestämmelserna.³²

Nuvarande föreskrifter innebär att merkostnadslån för dubbel bostättning endast lämnas om den studerande har sin hemort i Sverige. Sådant merkostnadslån lämnas, förutom vid utbytesstudier, dessutom endast till den som har sin studieort i Norden. CSN bedömer att dessa föreskrifter kan vara ett hinder för den fria rörligheten av tjänster då de riskerar att missgynna utbildningsaktörer utanför Sverige och Norden, men inom EU och EES³³. CSN bedömer vidare att föreskrifterna utgör ett hinder

³⁰ 8 kap. 9 § CSNFS 2001:1, dess nuvarande lydelse.

³¹ 8 kap. 10 § CSNFS 2001:1, dess nuvarande lydelse.

³² Se t.ex. punkterna 23-24 och 34 i EU-domstolens dom C-359/13 (Martens) av den 26 februari 2015 och där angiven rättspraxis.

³³ Bestämmelsen kan strida mot Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden (tjänstedirektivet), alternativt direktivets syfte eller avsedda resultat.

för den fria rörligheten för personer inom EU. Att den studerande ska ha sin hemort i Sverige missgynnar personer som har rätt till studiemedel, men som valt att utnyttja sin fria rörlighet och bosätta sig i ett annat EU-land. Begränsningen till studier inom Norden missgynnar t.ex. svenska medborgare som avser att utnyttja sin fria rörlighet till studier utanför Norden, men inom EU. Den nuvarande föreskriften kan därmed också avskräcka en unionsmedborgare från att utnyttja sin fria rörlighet inom EU³⁴.

CSN konstaterar att det saknas uttalade motiv till att inskränka rätten till merkostnadslån för dubbel bosättning till studerande som har sin hemort i Sverige och som ska studera inom Norden.³⁵ CSN kan heller inte identifiera några mål av allmänt intresse som kan motivera den nuvarande inskränkningen till studier inom Norden. Även om det, t.ex. med hänvisning till målet om att öka studerandes rörlighet, skulle kunna vara möjligt att motivera att den studerande ska ha sin hemort i Sverige bedömer CSN inte att begränsningen skulle kunna anses vara proportionerlig i förhållande till den inskränkning som görs.

Regeringen har uttalat att merkostnadslån även fortsatt bör kunna lämnas för kostnader för dubbel bosättning.³⁶ Att helt ta bort möjligheten att lämna merkostnadslån för sådana kostnader är därmed inget alternativ. Nuvarande bestämmelser måste istället anpassas till EU-rätten. CSN föreslår därför att merkostnadslån för dubbel bosättning ska kunna lämnas till studerande som, förutom en bostad på hemorten inom EES eller i Schweiz³⁷, även har behov av en bostad på studieorten inom detta område. Studerande som bedriver reguljära studier inom ett utbytesprogram³⁸ ska, oavsett studieland, även fortsättningsvis kunna få merkostnadslån om de har behov av en bostad på studieorten. CSN föreslår därför att 8 kap. 9 § första stycket CSNFS 2001:1 ska ändras.

Förenklad beräkning av det belopp som kan lämnas som merkostnadslån

Idag kan merkostnadslån för dubbel bosättning lämnas med som mest

- A. 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka under de veckor lånet lämnas, eller
- B. 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka under samtliga de veckor studiemedel lämnas för.

En studerande som har kostnader för dubbel bosättning under 10 av terminens 20 veckor kan alltså få merkostnadslån med som mest

³⁴ För ett liknande resonemang se punkterna 29-32 i EU-domstolens dom C-359/13 (Martens) av den 26 februari 2015.

³⁵ *Konsekvensutredning till CSN:s föreskrifter och allmänna råd om beviljning av studiemedel*, CSN den 18 oktober 2000, s. 36.

³⁶ Prop. 2012/13:152 s. 25.

³⁷ Sverige har i de fall nationella bestämmelser anpassats till EU-rätten, i största möjliga mån, utformat bestämmelserna så att de omfattar hela EES-området och Schweiz. CSN kan inte se att myndigheten har någon anledning att göra någon annan avgränsning i detta hänseende.

³⁸ CSN föreslår en ny definition av begreppet utbytesprogram, se avsnitt 2.8.3.

- A. 560 kronor under 10 veckor, d.v.s. sammanlagt 5 600 kronor, eller
- B. 560 kronor under 20 veckor, d.v.s. sammanlagt 10 200 kronor.

Den studerande väljer själv, genom att ansöka om det, om CSN ska använda beräkningssätt A eller B. I praktiken medför beräkningssätt B alltid det högsta beloppet. CSN bedömer därför att beräkningssätt A bör tas bort. Merkostnadslån för dubbel bosättning bör istället alltid lämnas med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per kalendervecka. Enligt nuvarande regler³⁹ kan lån för dubbel bosättning endast lämnas för de veckor den studerande har ordinarie studiebidrag och studielån. CSN föreslår ingen ändring av dessa regler. Merkostnadslån för dubbel bosättning kommer därför i praktiken alltid att kunna lämnas med maximalt 1,26 procent av prisbasbeloppet under de veckor som ordinarie studiemedel lämnas. Det innebär i 2015 års belopp, som mest 560 kronor per vecka. Ändringen, som kommer till uttryck i 8 kap. 9 och 10 §§ CSNFS 2001:1, föreslås gälla kostnader för dubbel bosättning både vid ordinarie studier och vid distansstudier.

Slopad kostnadsgräns för övernattningar vid distansstudier

Vid olika former av distansstudier förekommer att den studerande har återkommande träffar på studieorten. Idag lämnas merkostnadslån för kostnader för sådana tillfälliga övernattningar på studieorten med som mest 0,8 procent av prisbeloppet per övernattning, vilket som mest blir 356 kronor per övernattning i 2015 års belopp.

Den studerandes möjligheter att låna till boendekostnader vid distansstudier begränsas redan av det maxbelopp som kan lämnas per vecka. CSN har föreslagit att merkostnadslån för dubbel bosättning som mest ska kunna lämnas med 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka, d.v.s. med maximalt 560 kronor per vecka i 2015 års belopp. CSN anser att det saknas anledning att föreskriva om ytterligare en begränsning av vilka kostnader per övernattning som den studerande kan få lån till. CSN föreslår därför att nuvarande begränsning, att lån lämnas för maximalt 0,8 procent av prisbasbeloppet per övernattning, ska upphävas. Förändringen sker genom en ändring i 8 kap. 10 § CSNFS 2001:1.

Bemyndigande

CSN har bemyndigande genom 3 kap. 14 § studiestödsförordningen att meddela närmare föreskrifter om merkostnadslån.

³⁹ 8 kap. 4 § andra stycket CSNFS 2001:1.

2.5.5 Merkostnadslån för pendlingsresor

CSN:s förslag: Merkostnadslån för resor i Sverige eller något annat nordiskt land byter namn till merkostnadslån för pendlingsresor under studietiden.

Bestämmelserna anpassas till EU-rätten. Merkostnadslån ska kunna lämnas för kostnader för pendlingsresor mellan hemmet och läroanstalten, om den studerande är bosatt i och studerar inom EES och Schweiz.

Merkostnadslån för pendlingsresor ska kunna lämnas för den del av reskostnaderna som överstiger 0,34 procent av prisbasbeloppet, multiplicerat med antalet veckor under studiestödsperioden. Merkostnadslån ska dessutom kunna lämnas med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per kalendervecka. Den nuvarande alternativa beräkningen, att merkostnadslån för sådana resor även kan lämnas med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka som den studerande har kostnader för resor, upphävs.

Begränsningen att merkostnadslån endast lämnas för lokala resor på hemorten och studieorten om dessa uppgår till minst två kilometer tas bort.

Kravet på att resorna som utgångspunkt måste göras med allmänna färdmedel och till en rimlig kostnad tas bort. Maxbeloppet om 18 kronor per mil, vid resor med egen bil tas bort. Merkostnadslån kan istället lämnas för den studerandes faktiska kostnader för en resa, upp till maxbeloppet om 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka.

Enligt CSN:s nuvarande föreskrifter kan en studerande som är bosatt Sverige och studerar i Sverige eller i ett annat nordiskt land, i vissa fall få merkostnadslån för resor mellan hemmet och studieorten. Lånet avser dagliga eller i vart fall regelbundna resor mellan hemmet och studieorten, för den som inte är bosatt på studieorten. Sådana merkostnadslån lämnas

- A. för den del av reskostnaden som överstiger 0,34 procent av prisbasbeloppet och med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka under de veckor lånet lämnas, eller
- B. för den del av reskostnaden som överstiger 0,34 procent av prisbasbeloppet och med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka under samtliga de veckor studiemedel lämnas för.

Den del av reskostnaden som den studerande måste betala med ordinarie studiemedel, självkostnadsbeloppet, uppgår till 151 kronor per vecka under 2015. Lånet lämnas med som mest 560 kronor per vecka år 2015. För lokala resor på hem- eller studieorten lämnas merkostnadslån bara om avståndet uppgår till minst två kilometer. Lån lämnas för kostnader för resor med allmänna färdmedel. I undantagsfall kan lån lämnas för kostnader för resor med egen bil. Kostnaden beräknas då till 18 kronor per mil.

CSN har efter beslutade ändringar i studiestödslagen och i studiestödsförordningen avseende studier utomlands, haft anledning att gå igenom myndighetens samtliga föreskrifter om beviljning av studiemedel. CSN har vid denna genomgång uppmärksammat att reglerna kring merkostnadslån för dagliga resor måste justeras utifrån EU-rätten. CSN har därutöver haft som ambition att förenkla regelverket så långt möjligt.

Anpassning till EU-rätten

Vid utformandet av bestämmelser som ligger inom myndighetens föreskriftsrätt måste CSN iakttä EU-rätten och unionsmedborgares rättigheter enligt artikel 20 och 21 i Fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt (FEUF). CSN ska särskilt iakttä diskrimineringsförbudet och varje unionsmedborgares rätt att röra sig och uppehålla sig inom EU på så sätt att bestämmelserna för att bevilja studiemedel inte leder till särbehandling eller en omotiverad begränsning av den fria rörligheten inom unionen. En begränsning av den fria rörligheten av personer kan bara vara motiverad om den grundar sig på objektiva hänsyn av allmänt intresse, som är oberoende av de berörda personernas nationalitet, och står i proportion till det legitima syftet som eftersträvas med de nationella bestämmelserna.⁴⁰

Nuvarande föreskrifter innebär att merkostnadslån för dagliga resor mellan hemmet och studieorten endast lämnas om den studerande har sin hemort i Sverige. Sådant merkostnadslån lämnas dessutom bara till den som har sin studieort i Norden. CSN bedömer att dessa föreskrifter kan vara ett hinder för den fria rörligheten av tjänster då de riskerar att missgynna utbildningsaktörer utanför Sverige och Norden, men inom EU och EES⁴¹. CSN bedömer vidare att föreskrifterna utgör ett hinder för den fria rörligheten för personer inom EU. Att den studerande ska ha sin hemort i Sverige missgynnar personer som har rätt till studiemedel, men som valt att utnyttja sin fria rörlighet och bosätta sig i ett annat EU-land. Begränsningen till studier inom Norden missgynnar t.ex. svenska medborgare som avser att utnyttja sin fria rörlighet till studier utanför Norden, men inom EU. Den nuvarande föreskriften kan därmed också avskräcka en unionsmedborgare från att utnyttja sin fria rörlighet inom EU⁴².

CSN konstaterar att det saknas uttalade motiv till att inskränka rätten till merkostnadslån för dagliga resor mellan hemmet och studieorten till studerande som har sin hemort i Sverige och som ska studera inom Norden.⁴³ CSN kan heller inte identifiera några mål av allmänt intresse som kan motivera den nuvarande inskränkningen till studier inom Norden. Även om det, t.ex. med hänvisning till

⁴⁰ Se t.ex. punkterna 23-24 och 34 i EU-domstolens dom C-359/13 (Martens) av den 26 februari 2015 och där angiven rättspraxis.

⁴¹ Bestämmelsen kan strida mot Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden (tjänstedirektivet), alternativt direktivets syfte eller avsedda resultat.

⁴² För ett liknande resonemang se punkterna 29-32 i EU-domstolens dom C-359/13 (Martens) av den 26 februari 2015.

⁴³ *Konsekvensutredning till CSN:s föreskrifter och allmänna råd om beviljning av studiemedel*, CSN den 18 oktober 2000, s. 36.

målet om att öka studerandes rörlighet, skulle kunna vara möjligt att motivera att den studerande ska ha sin hemort i Sverige bedömer CSN inte att begränsningen skulle kunna anses vara proportionerlig i förhållande till den inskränkning som görs.

Regeringen har uttalat att merkostnadslån även fortsatt bör kunna lämnas för kostnader för dagliga resor.⁴⁴ Att helt ta bort möjligheten att lämna merkostnadslån för sådana kostnader är därmed inget alternativ. Nuvarande bestämmelser måste istället anpassas till EU-rätten. CSN föreslår därför att merkostnadslån ska kunna lämnas för kostnader för dagliga resor mellan hemmet och läroanstalten, om den studerande är bosatt i och studerar inom EES och Schweiz⁴⁵. Eftersom lånet kommer att kunna lämnas vid studier inom EES och i Schweiz måste lånetypen särskiljas från den typ av merkostnadslån som kan lämnas för en tur-och-returresa till studieorten vid utlandsstudier.⁴⁶ Lånet är avsett för regelbundet resande mellan hemmet och studieorten och CSN föreslår att det ska benämnas pendlingsresor under studietiden. CSN föreslår därför att 8 kap. 11 § första CSNFS 2001:1 ska ändras.

Förenklad beräkning av det belopp som kan lämnas som merkostnadslån

Idag kan merkostnadslån för pendlingsresor lämnas med som mest

- A. den del av reskostnaden som överstiger 0,34 procent av prisbasbeloppet och med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka under de veckor lånet lämnas, eller
- B. den del av reskostnaden som överstiger 0,34 procent av prisbasbeloppet och med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka under samtliga de veckor lånet studiemedel lämnas för.⁴⁷

En studerande som har reskostnader under 10 av terminens 20 veckor kan alltså få merkostnadslån med

- A. den del av reskostnaden som överstiger 151 kronor per vecka under 10 veckor, d.v.s. 1 510 kronor. Lån kan dock lämnas med som mest 560 kronor per vecka under 10 veckor, d.v.s. sammanlagt 5 600 kronor, eller
- B. den del av reskostnaden som överstiger 151 kronor per vecka under 20 veckor, d.v.s. 3 020 kronor. Lån kan dock lämnas med som mest 560 kronor per vecka under 20 veckor, d.v.s. sammanlagt 10 200 kronor.

Den studerande väljer själv, genom att ansöka om det, om CSN ska använda beräkningssätt A eller B. Beräkningssätt A är mest fördelaktigt för den som har låga reskostnader under begränsade perioder. Beräkningssätt B är mest fördelaktigt för alla som har höga reskostnader. Ungefär 85 procent av dem som har merkostnadslån för dagliga resor har ansökt om och beviljats stöd enligt

⁴⁴ Prop. 2012/13:152 s. 25.

⁴⁵ Sverige har i de fall nationella bestämmelser anpassats till EU-rätten, i största möjliga mån, utformat bestämmelserna så att de omfattar hela EES-området och Schweiz. CSN kan inte se att myndigheten har någon anledning att göra någon annan avgränsning i detta hänseende.

⁴⁶ Se avsnitt 2.5.6.

⁴⁷ 8 kap. 11 § andra stycket CSNFS 2001:1.

beräkningssätt B. Beräkningssätt A förekommer nästan bara vid distansstudier, när studerande lånar både till resor och till tillfälligt boende⁴⁸ på studieorten, i samband med obligatoriska träffar i utbildningen. CSN har i sådana fall föreskrivit om att båda typerna av lån ska beräknas enligt samma beräkningssätt.⁴⁹ Om boende- och resekostnaderna är begränsade, kan den studerande helt enkelt sammanlagt få mer om beräkningssätt A används för båda lånen.

Ordinarie studiemedel är avsedda att göra det möjligt för så breda grupper som möjligt att studera. De ordinarie studiemedlen är avsedda att kunna täcka normala levnadsomkostnader under studietiden.⁵⁰ Åtminstone sedan 2001 har vissa begränsade kostnader för resor i samband med studierna ansetts ingå i begreppet normala levnadsomkostnader. Merkostnadslån utgör ett komplement till ordinarie bidrag och lån. Två studerande som har ordinarie studiemedel under samma antal veckor, har också samma utrymme att betala vissa begränsade resekostnader. Nuvarande system innebär dock att den som reser under en begränsad period, endast behöver använda en mindre del av sina ordinarie studiemedel till dessa resekostnader. Han eller hon kan därför få mer merkostnadslån för sina resor, än den som har billigare resor under hela perioden.

CSN anser att regelverket kring merkostnadslån för pendlingsresor bör förenklas. CSN föreslår därför ändringar i 8 kap. 11 § CSNFS 2001:1. CSN föreslår att sådana merkostnadslån alltid ska beräknas enligt alternativ B ovan. Merkostnadslån för pendlingsresor ska kunna lämnas för den del av resekostnaderna som överstiger 0,34 procent av prisbasbeloppet, gånger antalet veckor som den studerande har studiemedel för under den aktuella studiestödsperioden. Merkostnadslån ska dessutom kunna lämnas med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per kalendervecka. Enligt nuvarande regler⁵¹ kan lån för pendlingsresor endast lämnas för de veckor den studerande har ordinarie studiebidrag och studielån. CSN föreslår ingen ändring av dessa regler. Merkostnadslån för pendlingsresor kommer därför i praktiken alltid att kunna lämnas med maximalt 1,26 procent av prisbasbeloppet, under de veckor som ordinarie studiemedel lämnas.

Ett beräkningssätt innebär också en kraftig förenkling, jämfört med dagens system. I nuvarande system kan en studerande av förbiseende komma att ansöka om lån enligt ett beräkningssätt som är mindre fördelaktigt. Framförallt utgår det föreslagna beräkningssättet från att två studerande, som har lika mycket ordinarie studiemedel, också har samma utrymme att betala för vissa begränsade resekostnader.

Lokala resor på hem- och studieorten

Enligt nuvarande bestämmelser lämnas lån för att täcka kostnader för lokala resor på hem- eller studieorten endast om dessa resor överstiger två kilometer på respektive ort. Det är omständligt för den studerande som önskar lån för att täcka sådana kostnader att behöva visa att resorna överstiger två kilometer. I praktiken

⁴⁸ När den studerande tar merkostnadslån för dubbel bosättning, se vidare avsnitt 2.5.4.

⁴⁹ 8 kap. 11 a § CSNFS 2001:1.

⁵⁰ Prop. 1999/2000:10 s. 80.

⁵¹ I 8 kap. 4 § andra stycket CSNFS 2001:1.

kan kostnaderna för sådana resor dessutom ingå i kostnaderna för periodkort och liknande som den studerande löser för att resa mellan hemmet och studieorten. CSN anser att regelverket för merkostnadslån för pendlingsresor måste förenklas. CSN anser att den studerandes kostnader ensamt bör avgöra rätten till merkostnadslån. CSN föreslår därför att begränsningen att merkostnadslån endast lämnas för lokala resor på hemorten och studieorten om dessa uppgår till minst två kilometer ska tas bort. CSN föreslår därför att andra stycket i 8 kap. 11 § CSNFS 2001:1 i dess nuvarande lydelse ska strykas.

Val av färdstätt

Rätten till merkostnadslån beräknas utifrån den studerandes kostnader för resor mellan hemmet och läroanstalten. Som utgångspunkt beräknas kostnaden för resor med allmänna färdmedel. I undantagsfall, t.ex. om allmänna kommunikationer saknas eller inte kan utnyttjas eller vid medicinska skäl beräknas kostnaden för egen bil. I sådana fall beräknas den studerandes kostnader till 18 kronor per mil.

CSN anser att regelverket för merkostnadslån för pendlingsresor måste förenklas. CSN anser att den studerandes kostnader ensamt bör avgöra rätten till merkostnadslån. Studerande avgör givetvis bäst själva hur de ska ta sig mellan hemmet och sina studier. Det ligger dessutom i den studerandes intresse att hålla nere sina resekostnader och sin skuldsättning. CSN har också föreslagit att merkostnadslån som mest ska kunna utgå med 1,26 procent av prisbasbeloppet under de veckor som den studerande har ordinarie studiebidrag och studielån. CSN bedömer därför att det saknas anledning att meddela föreskrifter som i praktiken innebär begränsningar för hur den studerande får ta sig till och från sina studier. CSN föreslår därför att kravet på att resorna som utgångspunkt måste göras med allmänna färdmedel och till en rimlig kostnad slopas. Maxbeloppet om 18 kronor per mil vid resor med egen bil tas bort. Merkostnadslån kommer därmed istället att kunna lämnas för den studerandes faktiska kostnader för en resa, upp till maxbeloppet om 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka. CSN föreslår därför att tredje och fjärde styckena i 8 kap. 11 § CSNFS 2001:1 i dess nuvarande lydelse och det allmänna rådet till denna paragraf ska upphävas.

Bemyndigande

CSN har bemyndigande genom 3 kap. 14 § studiestödsförordningen att meddela närmare föreskrifter om merkostnadslån.

2.5.6 Merkostnadslån för resor vid utlandsstudier

CSN:s förslag: Kravet att studierna måste pågå under minst fem veckor, för att den studerande ska kunna få merkostnadslån för tur- och returresor mellan Sverige och studieorten upphävs.

Begreppet studieland ersätts i CSN:s föreskrifter med begreppet geografiskt område där studierna bedrivs.

De studerande kan idag få merkostnadslån för en tur- och returresa från Sverige till studielandet per kalenderhalvår, om studierna är helt eller delvis förlagda i utlandet. Merkostnadslån lämnas för kostnaden för en biljett och med högst de belopp som CSN har fastställt för varje land. För att lånet ska kunna lämnas krävs, enligt bestämmelser i CSN:s föreskrifter, att studierna i utlandet pågår under minst fem veckor.⁵²

Krav på fem veckors studier

Det nuvarande kravet, att studierna måste pågå under minst fem veckor, fanns i CSN:s föreskrifter redan innan det nuvarande studiemedelsystemet infördes den 1 juli 2001. Kravet har syftat till att säkerställa att de studerandes skuldsättning inte ska bli för hög i förhållande till värdet med studierna. CSN har ansett att stora lån för reskostnader i samband med kortare studier kan medföra en omotiverat hög skuldsättning.

Enligt bestämmelser i 3 kap. 24 § studiestödsförordningen får studiemedel lämnas för studier inom EES och i Schweiz, om studierna pågår på minst halvtid under minst tre veckor. Samma krav gäller för studier som den studerande kan tillgodoräkna i en studiemedelsberättigande utbildning som den studerande bedriver vid en läroanstalt inom EES eller i Schweiz. För studier utanför EES och Schweiz får studiemedel lämnas om studierna pågår på heltid under minst 13 veckor.

Regeringen har med andra ord bedömt att studier som pågår under tre veckor är tillräckligt omfattande för att kunna ge rätt till studiemedel. Merkostnadslån för resor lämnas idag med belopp som varierar mellan 1 000 och 18 300 kronor för en tur och-returresa, beroende på studieland. CSN bedömer att dessa belopp inte är så höga att det är motiverat att ställa upp ett högre krav på studiernas omfattning, än de krav som regeringen har beslutat om. CSN anser framförallt att det skulle vara olämpligt att fortsätta ställa upp krav på mera omfattande studier för rätt till just merkostnadslån. Studerande som har rätt till ordinarie studiemedel bör som utgångspunkt även kunna få merkostnadslån. CSN föreslår därför att kravet på fem veckors studier i 8 kap. 12 § CSNFS 2001:1 ska upphävas.

Begreppet studieland

Merkostnadslån för en tur- och returresa mellan Sverige och studielandet lämnas idag med högst de belopp som CSN fastställer. I bilaga 4 till CSNFS 2001:1 har

⁵² Nuvarande 8 kap. 12 § CSNFS 2001:1.

CSN fastställt sådana lånebelopp för 131 länder. CSN har nu kunnat konstatera att begreppet studieland är problematiskt. Ett antal av de destinationer som anges utgör inte självständiga stater, exempelvis Hongkong. Andra destinationer har inte erkänts som stater av Sverige, exempelvis Taiwan. Några destinationer har erkänts som stater av Sverige men saknar fullständigt internationellt erkännande, exempelvis Kosovo.

CSN anser att det även fortsättningsvis är lämpligt att fastställa vissa högsta belopp som de studerande kan låna till resor till och från sina studier. Dessa belopp måste nödvändigtvis vara anpassade till de faktiska kostnader som gäller för resor till och från en viss destination. Nuvarande system har också fungerat väl. CSN föreslår därför inga ändringar i sak i nuvarande system. CSN konstaterar samtidigt att begreppet studieland i vissa fall är missvisande. CSN föreslår därför att begreppet studieland ersätts med begreppet geografiskt område där studierna bedrivs. Ändringarna görs i 8 kap. 12 § och i bilaga 4 till CSNFS 2001:1.

Bemyndigande

CSN har bemyndigande genom 3 kap. 14 § studiestödsförordningen att meddela närmare föreskrifter om merkostnadslån.

2.5.7 Merkostnadslån för försäkring vid utlandsstudier

CSN:s förslag: Kravet att studierna måste pågå under minst fem veckor för att den studerande ska kunna få merkostnadslån för försäkringskostnader vid studier utomlands upphävs.

De studerande kan idag få merkostnadslån för försäkringskostnader vid studier utomlands. Merkostnadslån lämnas för kostnaden för en försäkring för en period om sex eller tolv månader. Lån lämnas då med högst det belopp som beslutats av CSN efter förhandling med den försäkringsgivare som CSN har avtal med. För att lånet ska kunna lämnas krävs enligt bestämmelser i CSN:s föreskrifter att studierna i utlandet pågår under minst fem veckor.⁵³

Enligt bestämmelser i 3 kap. 24 § studiestödsförordningen får studiemedel lämnas för studier inom EES och i Schweiz, om studierna pågår på minst halvtid under minst tre veckor. Samma krav gäller för studier som den studerande kan tillgodoräkna i en studiemedelsberättigande utbildning som den studerande bedriver vid en läroanstalt inom EES eller i Schweiz. För studier utanför EES och Schweiz får studiemedel lämnas om studierna pågår på heltid under minst 13 veckor.

Regeringen har med andra ord bedömt att studier som pågår under tre veckor är tillräckligt omfattande för att kunna ge rätt till studiemedel. Merkostnadslån för försäkring lämnas idag med belopp som varierar mellan 1 351 och 7 277 kronor beroende på försäkringsperiod och studieland. CSN bedömer att dessa belopp inte

⁵³ Nuvarande 8 kap. 14 § CSNFS 2001:1.

är så höga att det är motiverat att ställa upp ett högre krav på studiernas omfattning än de krav som regeringen har beslutat om. CSN anser framförallt att det skulle vara olämpligt att fortsätta ställa upp krav på mer omfattande studier för rätt till just merkostnadslån. Studerande som har rätt till ordinarie studiemedel bör som utgångspunkt även kunna få merkostnadslån. CSN föreslår därför att kravet på fem veckors studier i 8 kap. 14 § CSNFS 2001:1 ska upphävas.

CSN har bemyndigande genom 3 kap. 14 § studiestödsförordningen att meddela närmare föreskrifter om merkostnadslån.

2.5.8 Merkostnadslån för övriga kostnader

CSN:s förslag: Det tydliggörs i föreskrifter att merkostnadslån för andra kostnader, än de som framgår av 3 kap. 13 § studiestödsförordningen och av 8 kap. 7-16 §§ CSNFS 2001:1, kan lämnas för sådana kostnader som

- inte kan anses täckas av ordinarie bidrag och lån,
- är direkt förknippade med studierna, och
- är nödvändiga för att den studerande ska kunna fullfölja sina studier.

Lånetypen ska benämnas merkostnadslån för övriga kostnader.

Hittills har merkostnadslån kunnat lämnas för inköp av musikinstrument och därutöver, för andra merkostnader om det finns särskilda skäl.⁵⁴ Enligt CSN:s föreskrifter har sådana merkostnadslån t.ex. kunnat lämnas för kostnader för dubbel bosättning, vissa reskostnader, kostnader för försäkringar och kostnader för undervisningsavgifter. Från och med den 1 juli 2015 kommer merkostnadslån att kunna lämnas för utlandsstudier, undervisningsavgifter och *andra skäliga merkostnader* i samband med studierna. För särskild utrustning eller studiemateriel får merkostnadslån endast lämnas för inköp av musikinstrument till vissa grupper av studerande.⁵⁵ Av förarbetena⁵⁶ framgår att ändringen, att merkostnadslån ska kunna lämnas för andra skäliga merkostnader istället för i de fall det finns särskilda skäl, inte har avsetts medföra någon ändring i sak.

Av tidigare förarbetsuttalanden⁵⁷ och av praxis från ÖKS⁵⁸ framgår att merkostnadslån är avsedda att kunna lämnas för extra studiekostnader, för *merkostnader* i samband med studierna. Vidare framgår att sådana kostnader som ordinarie studiemedelsbelopp är avsedda att täcka, inte bör ge rätt till

⁵⁴ 3 kap. 13 § studiestödsförordningen, dess lydelse innan den 1 juni 2015.

⁵⁵ 3 kap. 13 § studiestödsförordningen, dess lydelse fr.o.m. den 1 juni 2015.

⁵⁶ Prop. 2012/13:152 s. 24 f.

⁵⁷ Prop. 1987/88:116 s. 60.

⁵⁸ Se t.ex. ÖKS beslut av den 15 augusti 2005 (ÖKS dnr. 2005-01843) och den 19 juni 2006 (ÖKS dnr. 2006-01142).

merkostnadslån. Av praxis kan vidare utläsas att den kostnad som merkostnadslånet är avsett att täcka, måste vara nödvändig för att den studerande ska kunna slutföra sina studier.

Enligt nuvarande föreskrifter kan merkostnadslån lämnas för vissa typer av kostnader, vilket framgår av 8 kap. 7 – 16 §§. I övrigt kan merkostnadslån lämnas för andra kostnader, om det finns särskilda skäl. CSN har i allmänna råd klargjort att sådana lån endast bör lämnas för kostnader som inte kan anses täckas av ordinarie bidrag och lån, och endast för kostnader som är direkt förknippade med studierna.

Den nuvarande regleringen i 3 kap. 13 § studiestödsförordningen innebär att CSN inte kan meddela uttömmande föreskrifter om de villkor som ska gälla för rätt till merkostnadslån för andra kostnader. Detta eftersom merkostnadslån enligt bestämmelsen i förordningen alltid ska kunna lämnas om det finns särskilda skäl. I praxis har dessa särskilda skäl dock ansetts finnas endast i de fall kostnaderna

1. inte kan anses täckas av ordinarie bidrag och lån,
2. är direkt förknippade med studierna, och
3. är nödvändiga för att den studerande ska kunna fullfölja sina studier.

3 kap. 13 § studiestödsförordningen i den lydelse som träder ikraft den 1 juni 2015 innebär, tillsammans med 3 kap. 14 §, att CSN kan meddela uttömmande föreskrifter om merkostnadslån. CSN föreslår därför att det nuvarande allmänna rådet upphävs, och att villkoren enligt punkterna 1-3 ovan istället regleras i 8 kap. 17 § CSNFS 2001:1.

Ändringen innebär ingen ändring i sak, mot vad som redan gäller. Föreskriftsformen och synliggörandet av det villkor som idag endast framgår av praxis,⁵⁹ innebär dock att de krav som gäller blir tydligare för studerande och andra. CSN föreslår dessutom att lånetypen ska benämnas merkostnadslån för övriga kostnader.

Den nuvarande möjligheten att lämna merkostnadslån för andra kostnader om det finns särskilda skäl, innebär visserligen att sådana lån teoretiskt sett skulle kunna lämnas även i andra fall än de som CSN föreslår. Samtidigt kan konstateras att nuvarande konstruktion att lämna merkostnadslån vid särskilda skäl har funnits sedan 2001, utan att några andra omständigheter har accepterats som skäl. Dessutom är den minskade möjligheten att få merkostnadslån för andra kostnader snarare en följd av att regeringen har infört en mera restriktiv reglering i 3 kap. 13 § studiestödsförordningen, än av de föreskrifter CSN nu föreslår.

CSN har bemyndigande genom 3 kap. 14 § studiestödsförordningen att meddela närmare föreskrifter om merkostnadslån.

⁵⁹ Att kostnaderna måste vara nödvändiga för att den studerande ska kunna fullgöra sina studier.

2.6 Utökad rätt till det högre studiebidraget inom EES och i Schweiz

CSN:s förslag: Nya allmänna råd införs avseende bedömning av om studier på gymnasial nivå inom EES eller i Schweiz motsvarar studier vid en läroanstalt eller utbildning som anges i avdelning A1 i bilagan till studiestödsförordningen.

Genom ändring av 3 kap. 9 § studiestödsförordningen införs en möjlighet att få lämna det högre bidragsbeloppet enligt 3 kap. 13 § studiestödslagen även vid studier på gymnasial nivå i ett land inom EES eller i Schweiz, där studier, motsvarande de som anges i avdelning A1 i bilagan till samma förordning, bedrivs.

Sedan tidigare får det högre bidraget lämnas för sådana utbildningar som anges i avdelning A1 i bilagan till studiestödsförordningen. I bilagan förekommer endast utbildningar i Sverige. Det högre bidraget ska nu även kunna lämnas för studier inom EES och i Schweiz, enligt samma förutsättningar som vid studier i Sverige.

Begreppet *motsvarande studier* innebär att utländska utbildningar, i relevanta avseenden, måste uppvisa likheter med utbildningar som anges i avdelning A1 i bilagan till studiestödsförordningen. I praxis har CSN, när utländska utbildningar ska jämföras med svenska utbildningar, fäst särskild vikt vid faktorer som förkunskapskrav, utbildningens längd, kursinnehåll och resultat i form av behörighet eller examina. Av tydlighetsskäl föreslår CSN därför att det införs allmänna råd till 3 kap. 9 § första stycket studiestödsförordningen. De allmänna råden bör ange att ovan nämnda kriterier ska vara avgörande för om en utländsk utbildning motsvarar de utbildningar som anges i avdelning A1 i bilagan till studiestödsförordningen och således ska vara studiemedelsberättigande enligt de nya reglerna.

CSN inför även liknande allmänna råd avseende nivåbedömning⁶⁰ och för bedömning av om motsvarande studier med lika stor fördel kan bedrivas i Sverige⁶¹.

2.7 Utbetalning av studiemedel för utlandsstudier

2.7.1 Utbetalning på annat sätt än förskottsvis varje månad

CSN:s förslag: Vid *utlandsstudier* ska utbetalning av studiemedel som utgångspunkt göras förskottsvis varje månad, precis som vid studier i Sverige. Utbetalning av merkostnadslån ska kunna göras på annat sätt än förskottsvis varje månad, om den studerande, före den tidpunkt som studiemedel annars skulle ha betalats ut, måste bekosta sådant som lånet är avsett att täcka. Utbetalning ska även kunna göras på annat sätt, om det finns särskilda skäl. Utbetalning bör exempelvis även kunna göras på annat sätt, om den studerande annars skulle ha svårigheter att få tillgång till pengarna. Om merkostnadslån betalas ut på annat sätt än förskottsvis varje månad får utbetalningen omfatta högst 53 veckor. Om studiemedel i övrigt betalas ut på

⁶⁰ Allmänna råd till ny 12 kap. 9 § CSNFS, se avsnitt 2.3.

⁶¹ Allmänna råd till 3 kap. 22 § studiestödsförordningen, se avsnitt 2.3.

annat sätt får utbetalningen omfatta högst 26 veckor.

Vid *studier i Sverige* bör det anses finnas särskilda skäl att betala ut merkostnadslån på annat sätt än förskottsvis varje månad, om den studerande, före den tidpunkt som studiemedel annars skulle ha betalats ut, måste bekosta sådant som lånet är avsett att täcka. Utbetalning bör exempelvis även kunna göras på annat sätt, exempelvis om den studerande annars skulle ha svårigheter att få tillgång till pengarna.

Den översyn av föreskrifterna om utbetalning som CSN har gjort efter regeringens beslut om ändringar i studiestödsförordningen och de skrivningar som finns i proposition 2012/13:152 har resulterat i att CSN föreslår nya föreskrifter, ändringar av befintliga föreskrifter samt en förändrad struktur i 16 kap. 2-10 §§ CSNFS 2001:1. Den nya strukturen tydliggör bland annat vilka bestämmelser som avser studier i Sverige respektive utlandsstudier.

Utbetalning vid utlandsstudier

Av 3 kap. 39 § studiestödsförordningen framgår att utbetalning av studiemedel vid studier i Sverige sker förskottsvis varje månad, och att CSN får meddela närmare föreskrifter om utbetalning av studiemedel. När det gäller utlandsstudier är det istället CSN som, genom 3 kap. 25 b § andra stycket fjärde punkten studiestödsförordningen, har att meddela föreskrifter. Regeringen har i prop. 2012/13:152 emellertid uttryckt att även studiemedel för utlandsstudier som huvudregel bör betalas ut månadsvis i förskott.⁶² CSN föreslår därför att denna princip regleras i 16 kap. 1 a § CSNFS 2001:1.

Förslaget till nya föreskrifter i 16 kap. 2-4 och 6-7 §§ i CSNFS 2001:1, upphävandet av det allmänna rådet till 3 §, upphävandet av 16 kap. 5 §, och upphävandet av det allmänna rådet till 5 § innebär i huvudsak ingen ändring i sak jämfört med idag. Den enda skillnaden är att utbetalning vid utlandsstudier kommer att kunna göras tidigast tre veckor före studiestödsperiodens början, *endast* om villkoren i 16 kap. 4 a § är uppfyllda. Det måste alltså finnas skäl för att en sådan förskottsutbetalning ska kunna göras. Idag betalas studiemedel vid utlandsstudier *alltid*, och utan någon särskild skälsprövning, ut som en klumpsumma tidigast tre veckor innan studiernas början. Bakgrunden till den föreslagna förändringen är regeringens uttalanden i prop. 2012/13:152⁶³, gällande utbetalning av studiemedel.

I propositionen påpekar regeringen att dagens hantering, där studiemedel vid studier utomlands betalas ut terminsvis i förskott, skapar incitament för felaktiga utbetalningar på ett sätt som inte är rimligt. Regeringen anser därför att studiemedel för utlandsstudier som huvudregel bör betalas ut månadsvis i förskott, på samma sätt som vid studier i Sverige. Regeringen uttalar dock att det kan förekomma tillfällen när månadsvisa utbetalningar är olämpliga, och att utbetalning då ska kunna ske på annat sätt. Det kan vara aktuellt när den studerande kan visa på stora utgifter

⁶² s. 33.

⁶³ s. 33 f.

och t.ex. har behov av merkostnadslån för undervisningsavgifter eller resor i samband med terminsstart, eller om det finns andra särskilda skäl.

De bestämmelser som CSN föreslår måste bidra till att göra studier möjliga. CSN har i arbetet med att ta fram nya föreskrifter försökt balansera behovet av att motverka felaktiga utbetalningar och de studerandes behov av att kunna få studiemedel utbetalda i förskott.

CSN föreslår därför att det i 16 kap. 4 a § CSNFS 2001:1 med tillhörande allmänna råd regleras att studiemedel i form av *merkostnadslån* ska kunna betalas ut på annat sätt än förskottsvis varje månad, t.ex. i en klump vid ett och samma tillfälle. Det ska vara möjligt om den studerande kan visa att han eller hon, före den tidpunkt studiemedel annars skulle ha betalats ut, måste bekosta sådant som lånet är avsett att täcka. Föreskriften medger utbetalning av merkostnadslån för exempelvis undervisningsavgifter redan i samband med terminsstart, om den studerande kan visa att undervisningsavgiften måste betalas då. Genom denna reglering blir frågan om förskottsutbetalning av merkostnadslån inte föremål för en skönsmässig prövning. Redan det förhållandet, att den studerande måste betala en viss kostnad på förhand, är istället ett tillräckligt skäl för en förskottsutbetalning av merkostnadslån. De studerande kan därmed vara trygga i förvisningen att merkostnadslån kan betalas ut i förskott, om exempelvis undervisningsavgifter, resor och försäkringar måste betalas innan terminsstart.

CSN föreslår vidare att *studiemedel*, det vill säga alla former av bidrag och lån, får betalas ut på annat sätt, t.ex. i en klump vid ett och samma tillfälle, om det finns särskilda skäl. Med utgångspunkt i regeringens uttalanden och CSN:s uppdrag att motverka felaktiga utbetalningar bör tillämpningen av särskilda skäl inte bli alltför vid. Det måste samtidigt vara möjligt att få studiemedel utbetalda i förskott, om det är nödvändigt för att kunna bedriva studier. CSN bedömer att särskilda skäl exempelvis bör anses finnas om den studerande annars skulle ha svårt att få tillgång till pengarna. Vilka skäl som därutöver kommer att anses vara tillräckliga får utvecklas genom praxis.

Med utgångspunkt i regeringens uttalanden⁶⁴, och CSN:s uppdrag att motverka felaktiga utbetalningar, bedömer CSN att det är rimligt att begränsa en utbetalning av merkostnadslån till att omfatta högst 53 veckor, och studiemedel i övrigt till 26 veckor. Begränsningen blir endast aktuell i de fall en utbetalning görs i enlighet med 16 kap. 4 a §. Det vill säga före den tidpunkt studiemedel normalt skulle ha betalats ut. Begränsningen till 26 veckor är densamma som gäller redan idag.⁶⁵ Det nya förslaget till föreskrift i 16 kap. 5 § CSNFS 2001:1 innebär dock en ny begränsning, eftersom det innebär att en utbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgifter eller försäkring kommer att få omfatta högst 53 veckor. Att inte ha dessa begränsningar skulle dock innebära alltför stora risker för felaktiga utbetalningar vid ändrade förhållanden, till exempel vid studieavbrott. CSN bedömer också att det bör vara väldigt ovanligt att den studerande har behov av att betala kostnader för

⁶⁴ Prop. 2012/13:152, s. 33 f.

⁶⁵ 16 kap. 4 § CSNFS 2001:1, dess nuvarande lydelse.

längre perioder än ett halvår respektive ett år i förväg. Det kommer t.ex. fortfarande att vara möjligt att få merkostnadslån för ett helt läsårs undervisningsavgifter utbetalda i förskott.

Utbetalning vid studier i Sverige

Av 3 kap. 39 § studiestödsförordningen framgår att utbetalning av studiemedel vid studier i Sverige, som utgångspunkt, ska ske förskottsvis varje månad. Om det finns särskilda skäl, får utbetalning ske på annat sätt. CSN anser att studerande som läser i Sverige bör kunna få studiemedel utbetalda i förskott enligt samma kriterier som gäller för utlandsstudier. CSN föreslår att denna bedömning synliggörs i allmänna råd till 3 kap. 39 §.

2.7.2 Studieförsäkrans

CSN:s förslag: Studerande måste idag lämna in en studieförsäkrans för att kunna få den första utbetalningen i en studiestödsperiod. Inga ändringar föreslås i detta avseende.

I de fall merkostnadslån lämnas på annat sätt än förskottsvis varje månad, ska den studerande kunna få en utbetalning som avser merkostnadslån för undervisningsavgifter för flera studiestödsperioder, när en studieförsäkrans för den första av dessa perioder har kommit in till CSN.

Vid *utlandsstudier* får studieförsäkrans lämnas tidigast fyra veckor före studieperiodens början.

En studieförsäkrans för *utlandstudier* ska innehålla läroanstaltens intygande om att den studerande är registrerad för de studier för vilka studiemedel har beviljats. Om studieförsäkrans avser den första, tredje och femte studiestödsperioden i en beviljningsperiod ska studieförsäkrans innehålla läroanstaltens intygande endast om det finns behov av det. Av ett allmänt råd ska framgå att det bör anses finnas sådant behov om den studerande tidigare har fått studiemedel för utlandsstudier felaktigt eller med för högt belopp.

Enligt nuvarande regler ska den studerande lämna in en studieförsäkrans innan denne kan få den första utbetalningen för en studiestödsperiod. Studieförsäkrans ska innehålla en försäkrans av den studerande att studierna har påbörjats och att han eller hon avser att studera i enlighet med beslutet om studiemedel samt läroanstaltens intygande om vilken utbildning den studerande påbörjat och registrerat sig på. Vid studier utomlands kan dock den studerande få den första utbetalningen för beviljningsperioden även utan läroanstaltens intygande, om det är styrkt att denne är antagen till utbildningen. Om beviljningsperioden omfattar fler än två studiestödsperioder behöver, för utlandsstudier, ingen studieförsäkrans lämnas in inför studiestödsperiod tre och fem.

För att förhindra felaktiga utbetalningar föreslår CSN nu en viss skärpning av kraven på studieförsäkringen.⁶⁶

Alla studerande ska, enligt förslaget, innan utbetalning av studiemedel sker, lämna in en studieförsäkringen till CSN. Enligt huvudregeln kan den studerande få den första utbetalningen i en studiestödsperiod först när en sådan studieförsäkringen kommit in till CSN.

Enligt CSN:s erfarenhet är det inte helt ovanligt att läroanstalterna kräver den studerande på undervisningsavgift i form av en helårsavgift. Merkostnadslån för sådana avgifter kommer enligt CSN:s förslag också att kunna betalas ut i förskott. Det bör därför också vara möjligt att betala ut sådana merkostnadslån, som oftast avser flera terminer i taget, redan när den studerande lämnat in en studieförsäkringen som avser den första termen. CSN föreslår därför att en studerande ska kunna få en utbetalning som avser merkostnadslån för undervisningsavgifter för flera studiestödsperioder, under förutsättning att en studieförsäkringen för den första av dessa perioder har kommit in till CSN. Enligt förslagen till ny 16 kap. 6 § andra stycket och 16 kap. 7 § andra stycket CSNFS 2001:1 gäller detta både för studier i Sverige och för utlandsstudier.

En studieförsäkringen ska alltid innehålla en försäkringen från den studerande om att han eller hon avser att bedriva de studier som studiemedel beviljats för. Vid studier i Sverige ska studieförsäkringen också innehålla en försäkringen från skolan om att den studerande är registrerad på och har *påbörjat* en utbildning, samt utbildningens studieomfattning och tid.⁶⁷

Vid utlandsstudier kan den studerande ha behov av att få utbetalning av studiemedel redan innan studierna har påbörjats, varför utbetalning, såsom idag, kommer att kunna göras tidigast tre veckor före studiestödsperiodens början.⁶⁸ Vid en sådan förtida utbetalning är det inte möjligt att kräva intygande om att den studerande har påbörjat sin utbildning, eftersom utbildningen då faktiskt ännu inte är påbörjad. CSN bedömer därför att det får anses vara tillräckligt att en studieförsäkringen för utlandsstudier, förutom den studerandes eget intygande, innehåller läroanstaltens intygande om att den studerande är *registrerad* för de studier som studiemedel har beviljats för. Eftersom en registrering normalt, åtminstone för den första studieperioden, inte kan uppvisas förrän studierna är påbörjade och för att inte försvåra ansökan i onödan föreslår CSN att en studieförsäkringen som avser den första, tredje och femte studiestödsperioden i en beviljningsperiod ska innehålla läroanstaltens intygande, *endast* om det finns behov av det. CSN anser att det av ett allmänt råd ska framgå att det bör anses finnas ett behov av att hämta in läroanstaltens intygande inför studieperiod ett, tre och fem om den studerande

⁶⁶ CSN:s uppdrag från regeringen att motverka felaktiga utbetalningar av studiemedel för utlandsstudier (U2013/2921/SF).

⁶⁷ För många av läroanstalterna i Sverige lämnas denna uppgift i praktiken elektroniskt direkt till CSN utan att gå via den studerande.

⁶⁸ Enligt förslaget till ny 16 kap. 4 § kan sådan förskottsutbetalning dock endast göras om villkoren i förslaget till ny 16 kap. 4 a § är uppfyllda.

tidigare har fått studiemedel för utlandsstudier felaktigt eller med för högt belopp. CSN bedömer att denna skrivning ger utrymme för myndigheten att förebygga felaktiga utbetalningar, utan att det leder till en alltför omfattande byråkrati. I de fall det finns behov av att hämta in sådant intygande och utbetalningen avser den första studiestödsperioden kommer utbetalningen inte att kunna göras förrän den studerande faktiskt påbörjat studierna, vilket innebär att studiemedel då faktiskt inte kommer att kunna betalas ut i förskott. Detta bedömer dock CSN vara nödvändigt för att minska risken för felaktiga utbetalningar.

För den andra, fjärde och sjätte studieperioden ska läroanstalten intyga att den studerande är registrerad. Det kan då räcka med att skolan intygar att den studerande är registrerad vid utbildningen just vid tidpunkten för intygandet, vilket skulle kunna ske innan den aktuella studieperioden påbörjats. Kravet på försäkran från skolan förhindrar därmed inte eventuella förtida utbetalningar.

Förslaget om studieförsäkran innebär i alltså praktiken en viss skärpning av nuvarande regler. CSN får genom förslaget möjlighet att, vid behov, efterfråga läroanstaltens intygande även för den första, tredje och femte studiestödsperioden. Dessutom kommer att krävas att den studerande ska lämna in ett eget intygande även för studiestödsperiod tre och fem, vilket inte krävs idag.

En studieförsäkran för utlandsstudier får, enligt CSN:s förslag till ny 16 kap. 8 § tredje stycket CSNFS 2001:1, lämnas tidigast fyra veckor före studieperiodens början. Det är en skärpning mot dagens regler som anger att studieförsäkran får lämnas tidigast sex veckor före studieperiodens början. Förändringen ligger i linje med CSN:s uppdrag att motverka felaktiga utbetalningar då risken för sådana blir större ju längre tid före studiestart som ett intygande görs.

Bemyndigande för CSN att meddela föreskrifter om utbetalning av studiemedel finns i 3 kap. 39 § studiestödsförordningen vad gäller studier i Sverige och i 3 kap. 25 b § andra stycket 4 förordningen vad gäller utlandsstudier.

2.7.3 Utbetalning på annat sätt än till svenskt bankkonto

CSN:s förslag: Om den studerande inte kan få ett konto i en svensk bank, får utbetalning göras på annat sätt. Det gäller om personen saknar svenskt personnummer, inte är folkbokförd i Sverige, eller befinner sig utomlands.

Studiemedel betalas ut till det konto som den studerande har meddelat CSN:s betalningsförmedlande bank.⁶⁹

Det förekommer att en studerande, som har rätt till studiemedel, inte har svenskt bankkonto och inte heller har möjlighet att få ett sådant konto. Av dem som kan ha rätt till studiemedel för utlandsstudier har CSN identifierat tre personkategorier som

⁶⁹ 16 kap. 11 § första stycket CSNFS 2001:1.

kan ha svårt att få svenskt bankkonto. För dessa personer måste det finnas en möjlighet att få tillgång till studiemedlen på annat sätt.

Personnummer utgör inte ett krav för rätt till studiemedel. Några av CSN:s kunder saknar också personnummer, och denna grupp kan därför ha svårt att få ett svenskt bankkonto.⁷⁰ Även personer som har svenskt personnummer kan ha svårt att få ett svenskt bankkonto om de inte är folkbokförda i Sverige, eller befinner sig utomlands. Detta eftersom bankerna ställer krav på personligt besök för nya kunder. Dessa studerande har inte heller möjlighet att lösa in ett utbetalningskort på en svensk bank.

CSN bedömer att nämnda situationer oftast uppstår vid utlandsstudier, men att det inte är omöjligt att de kan förekomma vid studier i Sverige. CSN föreslår därför att föreskriften i 16 kap. 11 § tredje stycket CSNFS 2001:1 ska specificera i vilka fall en utbetalning får göras på annat sätt än till svenskt bankkonto eller med utbetalningskort. CSN föreslår att utbetalning ska få göras på annat sätt, om den studerande inte kan få ett konto i en svensk bank. Undantaget ska gälla för personer som saknar svenskt personnummer, inte är folkbokförda i Sverige, eller som befinner sig utomlands.

I praktiken är det ett ytterst litet antal studerande som efterfrågar och får utbetalning på detta sätt. Ändringen kan alltså inte bedömas påverka de studerande i någon nämnvärd omfattning.

Det nuvarande allmänna rådet till 16 kap. 11 § CSNFS 2001:1 föreslås upphävas eftersom det i valda delar har tagits in i 16 kap. 11 §.

Bemyndigande för CSN att meddela föreskrifter om utbetalning av studiemedel finns i 3 kap. 39 § studiestödsförordningen vad gäller studier i Sverige och i 3 kap. 25 b § andra stycket 4 förordningen vad gäller utlandsstudier.

2.8 Övrigt

2.8.1 Medgivande i ansökan om att läroanstalten får lämna uppgifter

CSN:s förslag: Den studerande ska i ansökan om studiemedel för studier vid en läroanstalt utomlands lämna ett medgivande, att läroanstalten får lämna uppgifter om den studerande till CSN.

I förarbetena⁷¹ till de nya reglerna om studiemedel för utlandsstudier konstaterar regeringen att det finns en större risk för felaktiga utbetalningar av studiemedel vid utlandsstudier än vid studier i Sverige. Regeringen pekar i det sammanhanget på CSN:s uppdrag i regleringsbrevet att identifiera och sätta in åtgärder för att

⁷⁰ CSN har ingen säkrad uppföljning av dessa ärenden med bedömer att det rör sig om en handfull personer utan personnummer som ansöker om och beviljas studiemedel för utlandsstudier årligen.

⁷¹ Prop. 2012/13:152.

motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar.⁷² CSN har dessutom haft ett särskilt uppdrag att redovisa åtgärder som vidtagits och planeras för att motverka felaktiga utbetalningar av studiemedel för utlandsstudier. CSN:s arbete på detta område fortlöper och har särskilt genomsyrat arbetet med att ta fram nya föreskrifter vad gäller utbetalning av studiemedel.

CSN föreslår att det införs en ny föreskrift i 15 kap. 2 c § CSNFS 2001:1 med krav på att den studerande i ansökan ska lämna ett medgivande om att läroanstalten får lämna uppgifter om den studerandes antagning, studieaktivitet, undervisningsavgifter och studieresultat till CSN. Syftet med föreskriften är att säkerställa att CSN kan hämta in uppgifter direkt från en läroanstalt utomlands gällande en studerande. Uppgifter av detta slag är nödvändiga för att säkerställa att utbetalningar endast sker till personer som är berättigade till studiemedel.

CSN har idag i vissa fall svårt att få in sådana uppgifter från vissa lärosäten utomlands. En del lärosäten, särskilt i vissa länder, bedömer att uppgifterna är känsliga och hävdar integritets- eller sekretesskäl för att inte lämna ut dem. Mot bakgrund av detta, och CSN:s ansvar för att förhindra missbruk och felaktiga utbetalningar, föreslår myndigheten att en utlandsstuderande ska lämna ett medgivande till CSN om att läroanstalten får lämna ut dessa uppgifter. Medgivandet lämnas lämpligtvis i samband med att den studerande ansöker om studiemedel för studier utomlands. Med hänvisning till den föreslagna föreskriften kommer CSN att kräva att den studerande lämnar ett medgivande att den utländska skolan ska lämna uppgifter till CSN gällande vilka kurser den studerande har antagits till, påbörjat och är registrerad på, storlek och förfallodatum för den undervisningsavgift den studerande ska betala och om avgiften har betalats, samt den studerandes studieresultat.

Bemyndigande att besluta den aktuella föreskriften finns i 3 kap. 25 b § andra stycket 3 studiestödsförordningen.

2.8.2 Bosättningskrav

CSN:s förslag: Vid bedömningen av om en studerande ska anses vara bosatt i Sverige bör även bestämmelserna i 5 kap. 4-8 §§ socialförsäkringsbalken tillämpas.

Undantag från kravet på bosättning för vissa utlandsstuderande ska gälla när en studerande är bosatt i utlandet på grund av sjukdom och när det finns synnerliga skäl.

När en person anses vara bosatt i Sverige

CSN bedömer att socialförsäkringsbalkens bestämmelser om vem som ska anses vara bosatt i Sverige bör vara utgångspunkten för bedömningen om en person är,

⁷² Prop. 2012/13:152 s. 29 f.

eller har varit, bosatt i Sverige.⁷³ Detta framgår idag av ett allmänt råd till 3 kap. 23 § studiestödslagen och genom föreskrifter om vem som ska, och inte ska, anses vara bosatt i Sverige i nuvarande 12 kap. 4-6 c §§ CSNFS 2001:1.⁷⁴ CSN har emellertid inte rätt att föreskriva om vem som ska ses som bosatt i Sverige. CSN:s bemyndigande omfattar endast rätten att meddela föreskrifter om *undantag* från kravet på bosättning i 3 kap. 23 § studiestödslagen⁷⁵. Vissa ändringar bör därför göras i det allmänna rådet och nämnda föreskrifter.

CSN har övervägt att, med vägledning av socialförsäkringsbalken, i föreskrift redogöra för när undantag från bosättningskravet ska göras. Socialförsäkringsbalkens bestämmelser går dock svårligen att formulera i form av undantag från bosättningskravet utan att det medför en ändrad tillämpning som inte är motiverad. CSN anser därför att det är lämpligare med en direkt hänvisning till relevanta paragrafer i socialförsäkringsbalken i ett allmänt råd, och att de delar av de nuvarande föreskrifterna som följer direkt av paragraferna i socialförsäkringsbalken upphävs eller, i vissa fall, ersätts, enligt vad som framgår nedan.

Bestämmelser om vem som ska anses vara bosatt i Sverige finns i 5 kap. 4-8 §§ socialförsäkringsbalken. CSN anser därför att hänvisningen i det allmänna rådet till 3 kap. 23 § studiestödslagen ska omfatta alla dessa paragrafer. De omnämnda bestämmelserna i socialförsäkringsbalken beskriver dessutom både vem som ska, och vem som *inte* ska, anses vara bosatt i Sverige. CSN har omformulerat det allmänna rådet utifrån det.

Den föreslagna lydelsen av allmänna rådet till 3 kap. 23 § studiestödslagen hänvisar bland annat till 5 kap. 5 § socialförsäkringsbalken. Den paragrafen rör personer som tillhör en annan stats beskickning, karriärkonsulat eller dess betjäning, och personer som har anknytning till en internationell organisation. Paragrafen anger att dessa personer, och genom 5 kap. 8 § socialförsäkringsbalken även deras familjer, endast i vissa fall ska ses som bosatta i Sverige. Personerna omfattas inte av nuvarande allmänna råd eller av CSN:s föreskrifter. Myndigheten kan dock inte se någon orsak till att de, i fråga om bosättning, ska bedömas på annat sätt i studiestödshänseende än i socialförsäkringslagstiftningen. Det allmänna rådet bör följaktigen även omfatta dem, vilket innebär att de kommer att ha svårare att uppfylla bosättningskravet i 3 kap. 23 § studiestödslagen, än vad som är fallet idag. En sådan tillämpning överensstämmer också med CSN:s tillämpning av kravet på bosättning för utländska medborgare i 3 kap. 4 § studiestödslagen. Detta sedan Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) i ett avgörande fastställt att folkbokföring inte kan likställas med bosättning vid tillämpningen av 3 kap. 4 § studiestödslagen⁷⁶.

⁷³ I proposition 2004/05:111 (s. 46) anges att det bosättningsbegrepp som finns i socialförsäkringslagstiftningen ska användas vid tillämpningen av 3 kap. 23 § studiestödslagen.

⁷⁴ Föreskriftens nuvarande lydelse i 4-5 §§ återspeglar 5 kap. 4 och 6 §§ socialförsäkringsbalken. Föreskrifterna i 6 och 6 c §§ återspeglar delvis 5 kap. 7-8 §§ socialförsäkringsbalken.

⁷⁵ Föreskriftsrätten framgår i 3 kap. 25 b § andra punkten studiestödsförordningen (2000:655).

⁷⁶ ÖKS beslut av den 3 december 2012 (ÖKS dnr. 2012-04893).

Undantag från bosättningskravet

Den nuvarande lydelsen av 12 kap. 6 § CSNFS 2001:1 om utlandsstuderande omfattar inte alla utlandsstuderande som rimligtvis bör undantas från bosättningskravet. Detta har resulterat i att tillämpningen av bestämmelsen om synnerliga skäl i 12 kap. 6 b § i praxis kommit att bli alltför vid. CSN föreslår därför att 12 kap. 6 § ändras så att den även omfattar de fall när en utlandsstuderande, enligt dagens praxis för synnerliga skäl, ska undantas på grund av bosättningskravet. Vad som anges i tredje stycket första meningen framgår av 3 kap. 25 § studiestödslagen och bör därför utgå. I övrigt ersätts föreskriften av hänvisningen till 5 kap. 7 och 8 §§ socialförsäkringsbalken i det allmänna rådet.

CSN föreslår att 12 kap. 6 a och 6 b §§ CSNFS 2001:1 formuleras om för att tydliggöra att dessa föreskrifter, utifrån CSN:s föreskriftsrätt, reglerar när undantag får göras från bosättningskravet.⁷⁷

Nuvarande regler i 12 kap. 6 c § CSNFS 2001:1 är avsedda att omfatta familjemedlemmar till personer som ska anses bosatta i Sverige enligt 5 kap. 2-4 eller 6-7 §§ socialförsäkringsbalken. Dessa omfattas nu genom förslaget till allmänt råd. CSN har övervägt regler som omfattar familjemedlemmar till personer som är bosatta i utlandet på grund av sjukdom och personer som ska anses vara bosatta i Sverige för att det finns synnerliga skäl (dvs. familjemedlemmar till personer som anges i 6 a och 6 b §§). CSN kan dock inte se att det skulle finnas skäl att bedöma att en familjemedlem till en sådan person också ska undantas från kravet på bosättning. En sådan tillämpning har, utifrån CSN:s erfarenhet, heller aldrig varit aktuell. En sådan bestämmelse bedöms därför vara överflödigt. Detta även om att CSN:s förslag till ny 6 § endast omfattar den utlandsstuderande själv, och inte personens familjemedlemmar. Detta överensstämmer också med nuvarande praxis för bedömning av synnerliga skäl. CSN anser därför att 12 kap. 6 c § CSNFS 2001:1 kan upphävas i sin helhet

EU-rätten

Den nuvarande föreskriften i 12 kap. 3 § CSNFS 2001:1 fyller funktionen av en upplysningsföreskrift. Paragrafen är dock olämpligt utformad eftersom den anger att bestämmelserna *i det aktuella kapitlet* kan begränsas av unionsrätten. All nationell lagstiftning kan begränsas av unionsrätten eftersom den har företräde i de fall svenska författningar står i strid med unionsrätten. Det följer direkt av Sveriges medlemskap i den Europeiska unionen (EU)⁷⁸ eller av avtal som EU har ingått med andra stater, såsom t.ex. avtalet om det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet).

CSN har bedömt att bestämmelsen 3 kap. 23 § studiestödslagen i vissa fall strider mot EU-rätten och då inte ska tillämpas. CSN har redogjort för sin tolkning av EU-rätten i två rättsliga ställningstaganden.⁷⁹ CSN bedömer att det inte är lämpligt att

⁷⁷ Föreskriften i 12 kap. 6 a § kommer av en skrivning i proposition 2004/05:111.

⁷⁸ 1 kap. 10 § regeringsformen.

⁷⁹ Se CSN:s rättsliga ställningstagande (nr 1/2013) om tillämpning av bosättningskravet, från den 2 december 2013 (dnr 2013-113-9290) och CSN:s rättsliga ställningstagande (nr 1/2014) om

föreskriva om EU-rättens företräde på de områden det eventuellt kan komma att bli aktuellt. Myndigheten föreslår istället att paragrafen upphävs.

Bemyndigande för CSN att meddela föreskrifter om undantag från krav på bosättning finns i 3 kap. 25 b § andra stycket 2 studiestödsförordningen.

2.8.3 Utbytesstudier

CSN:s förslag: Med utbytesprogram avses ett program som innebär att det finns ett avtal om utbyte av studerande mellan två läroanstalter i olika länder, och att den utskickande läroanstalten på förhand intygar att studierna inom programmet i sin helhet kan tillgodoräknas som en del i den studerandes utbildning vid den läroanstalten.

En studerande som bedriver utlandsstudier inom ramen för ett utbytesprogram där utbytet utgår från Sverige ska anses bedriva heltidsstudier om studietakten bedöms som heltidsstudier i Sverige. Normal studietakt är vad som anses vara normal studietakt vid den utbildning där utbytet ska tillgodoräknas.

Definition av utbytesprogram

I 3 kap. 24 a § andra stycket studiestödsförordningen använder regeringen skrivningen *inom ramen för ett utbytesprogram*. Innebörden av begreppet utbytesprogram definieras inte närmare.

I de fall det i föreskrifter och allmänna råd finns behov av särskild reglering för just utbytesstudier har CSN, för att nå en enhetlighet och en enkelhet, valt att använda samma skrivning som i förordningen.⁸⁰ För att förtydliga vad som avses med begreppet utbytesprogram definieras begreppet i 1 kap. punkten 13 CSNFS 2001:1. Ett utbytesprogram definieras där som ett program som innebär att det finns ett avtal om utbyte av studerande mellan två läroanstalter i olika länder, och att den utskickande läroanstalten på förhand intygar att studierna inom programmet i sin helhet kan tillgodoräknas som en del i den studerandes utbildning vid den läroanstalten. I definitionen ingår därmed inte andra former av utbildningssamarbeten.

För att förtydliga hur myndigheten kommer att tillämpa begreppet utbytesprogram i 3 kap. 24 a § andra stycket studiestödsförordningen tas samma definition, som i 1 kap. 13, in i ett allmänt råd till 3 kap. 24 a § andra stycket studiestödsförordningen.

Som en följd av dessa ändringar föreslås 12 kap. 24 § i CSNFS 2001:1 upphävas. Ingen ändring i sak är avsedd, jämfört med hur CSN idag definierar utbyte, förutom

tillämpning av bosättningskravet när den studerande är barn till migrerande arbetstagare, från den 1 december 2014 (dnr 2014-112-8426).

⁸⁰ Se 3 kap. 9 §, 4 kap. 22 b §, 8 kap. 9 § och 15 kap. 7 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel.

att definitionen numera omfattar utbyte på såväl gymnasial som på eftergymnasial nivå.

Studietakt och studieresultat vid utbytesstudier

Utbytesstudier är ett alternativ som är tänkt att förenkla för studerande att studera utomlands. Sådana studier är nära knutna till den svenska utbildningen genom utbytesavtal läroanstalterna emellan, där den svenska skolan, inför utbytet, uppskattar hur de utländska studieresultaten kommer att kunna tillgodoräknas i den svenska utbildningen.

Av den föreslagna 3 kap. 9 § första stycket CSNFS 2001:1 framgår att en studerande ska anses bedriva heltidsstudier om studietakten bedöms som heltidsstudier i det land där han eller hon är antagen till utbildningen. En studerande som studerar utomlands och gör ett utbyte i ett tredje land, är antagen vid läroanstalten i det tredje landet och omfattas således av bestämmelsens första stycke. Bedömningen av studietakten ska i sådana fall bedömas utifrån vad som bedöms som heltidsstudier i det tredje landet. Det är dock alltid svårare för den studerande, och för CSN, att bedöma vad som ska anses vara heltidsstudier utomlands jämfört med vad som är heltid i Sverige. För att förenkla för de studerande vid utbytesstudier som utgår från Sverige, anser CSN att det är lämpligt att bedömningen av studietakten vid sådana studier ska göras utifrån reglerna för studier i Sverige. Av förslaget till 3 kap. 9 § andra stycket följer därför att en studerande som bedriver studier inom ramen för ett utbytesprogram, där utbytet utgår från Sverige, ska anses bedriva heltidsstudier om studietakten bedöms som heltidsstudier i Sverige.

En särskild reglering gällande hur prövning av studieresultat ska göras vid studier inom ramen för ett utbytesprogram där utbytet utgår från Sverige föreslås genom en ny bestämmelse i 4 kap. 22 b § CSNFS 2001:1. Avsikten är att även underlätta resultatprövningen för den studerande och för CSN. Resultatkravet för utbytesstudier där utbytet utgår från Sverige kommer då att anges i den svenska läroanstaltens resultatvalör, t.ex. som ett antal högskolepoäng. Den studerande behöver då dessutom normalt enbart redovisa de resultat som har tillgodoräknats i den svenska utbildningen. Detta till skillnad mot idag, då resultatprövningen utgår från den utländska skolans resultatkrav och resultatvalör, och då den studerande normalt måste redovisa resultat från den utländska skolan.

I de fall det är väldigt kort tid mellan utbytesterminen och efterföljande studier kommer det i vissa fall vara möjligt att tillämpa 4 kap. 4 § för att skjuta upp resultatprövningen. Prövningen av studieresultaten från utbytesterminen kommer då istället att ske vid nästa tillfälle den studerande ansöker om studiemedel. Om uppehållet varit längre, t.ex. mellan en vår- och en hösttermin, bör det kunna anses ha funnits möjlighet att få beslut om ett tillgodoräknande och att skjuta upp resultatprövningen blir då inte aktuellt. Om den studerande har resultat från den utländska skolan men ändå inte hunnit få något tillgodoräknande från den svenska läroanstalten, får det svenska resultatkravet räknas om till den valör som gäller där utbytet skedde. Resultatet från den utländska skolan kan sedan läggas till grund för prövningen på samma sätt som enligt nuvarande prövning.

Bemyndigande

Bemyndigande att meddela föreskrifter om studietakt och studieresultat finns i 3 kap. 5-6 §§ studiestödsförordningen.

2.8.4 Återkvalificering

CSN:s förslag: Föreskriften om återkvalificering ändras för att överensstämja med den praxis som utvecklats på området. Det är inte möjligt att återkvalificera sig för rätt till studiemedel genom att redovisa godkända resultat från en studieperiod, i de fall kravet på ytterligare studieresultat är högre än så.

Möjligheten att återkvalificera sig för rätt till studiemedel regleras i 4 kap. 24 § CSNFS 2001:1. CSN föreslår att paragrafens andra mening ska ändras. Detta eftersom ÖKS i ett beslut⁸¹ konstaterat att det inte är möjligt att återkvalificera sig på annat sätt än genom att ta igen de resultat som saknas eller motsvarande resultat inom en annan skolform. Att återkvalificera sig genom att redovisa godkända resultat från *en* studieperiod är därför inte tillräckligt i de fall resultatkravet ställer högre krav än så. Paragrafen ändras därför för att stämja överens med ÖKS praxis. Ändringen innebär ingen ändring i sak, eftersom CSN tillämpat ÖKS praxis sedan 2013.

Bemyndigande för att meddela föreskrifter om prövning av studieresultat finns i 3 kap. 5 a § studiestödsförordningen.

2.8.5 Tilläggsbidrag

CSN:s förslag: Eftersom det inte finns något formkrav för ansökan om tilläggsbidrag ska CSN:s föreskrifter om ansökningstider inte omfatta sådant bidrag.

Alla studerande med barn, som uppfyller kraven för studiemedel och som är berättigade till tilläggsbidrag, ska också få tilläggsbidraget när de uppstår studiemedel. Någon särskild ansökan om tilläggsbidrag ska inte behövas.⁸² Eftersom det inte finns några formkrav för ansökan om tilläggsbidrag föreslår CSN att den tidigare lydelsen av 15 kap. 3 § CSNFS (2001:1) ändras till att enbart avse ansökan om studielån. Rubriken till paragrafen ändras till ”ansökan om studielån” och avseende innehållet i paragrafen stryks tilläggsbidrag.

⁸¹ ÖKS beslut av den 11 mars 2013 (ÖKS dnr. 2013-00097).

⁸² Prop. 2004/05:111 s. 24.ir

2.8.6 Gällande praxis förtydligas genom allmänna råd

CSN:s förslag: Nya allmänna råd införs för att spegla praxis och ge ledning vid bedömning av studietakt vid utlandsstudier, av vad som bör anses vara undervisningskostnader, av vad som är att anse som en utbildning eller motsvarande studier. Genom de allmänna råden förtydligas också att lån som skrivits av inte bör begränsa rätten till fortsatta merkostnadslån, vilka förutsättningarna är för att studier inte med lika stor fördel ska anses kunna bedrivas i Sverige och när det bör anses finnas särskilda skäl att lämna studiemedel för deltidsstudier utanför EES och Schweiz.

Gemensamt för samtliga allmänna råd som behandlas i denna konsekvensbeskrivning är att de antingen är avsedda

- att spegla praxis så som den ser ut i dagsläget, eller
- att, vid ny reglering, återge hur CSN avser att bedöma vissa förhållanden eller tolka vissa begrepp.

Genom sådana allmänna råd underlättas för studerande och allmänhet att orientera sig om gällande rättsläge. Myndighetens bedömningar och beslut blir därmed också mera transparenta och förutsebara. De allmänna råden lyfter fram relevant praxis, men gör inte anspråk på att vara uttömmande.

I de olika avsnitten ovan finns förslag till allmänna råd om studietakt vid utlandsstudier⁸³, vad som bör räknas som undervisningsavgifter⁸⁴, vad som bör anses som en utbildning⁸⁵, rätten till merkostnadslån vid avskrivna lån⁸⁶ samt hur bedömningen av motsvarande studier på gymnasial nivå utanför EES och Schweiz⁸⁷ ska gå till.

Särskilda skäl för deltidsstudier utanför EES och Schweiz

Det allmänna rådet till 3 kap. 21 § studiestödsförordningen upphävs med anledning av att paragrafen ändras. I stället föreslås ett nytt allmänt råd till 3 kap. 24 § andra stycket studiestödsförordningen. Det nya allmänna rådet motsvarar i princip det tidigare. Rådet ger exempel på när det bör anses finnas särskilda skäl för att lämna studiemedel för deltidsstudier i ett land utanför EES och Schweiz. Som särskilda skäl att lämna studiemedel för deltidsstudier i ett land utanför EES och Schweiz bör exempelvis räknas situationer såsom när en studerande på grund av sjukdom inte kan bedriva studier på heltid, endast har ett mindre antal kurser kvar för att avsluta sin utbildning och det inte är möjligt att läsa dessa kurser på heltid, måste läsa på deltid för att komma i fas med sin utbildning efter bristande studieresultat, på grund av tillgodoräknande enbart kan läsa på deltid, eller utanför ordinarie läsår läser

⁸³ Avsnitt 2.1.1.

⁸⁴ Avsnitt 2.5.2.

⁸⁵ Avsnitt 2.5.2.

⁸⁶ Avsnitt 2.5.5.

⁸⁷ Avsnitt 2.3.

kurser på deltid som ingår i hans eller hennes examen. Uppräkningen grundar sig på relevant praxis men är inte uttömmande.

2.8.7 Hänvisningar och förändrad struktur

Avseende hänvisningar till bestämmelser i lag, förordning och andra föreskrifter föreslås vissa korrigeringar. Detta med anledning av att paragrafnumreringen i vissa fall har ändrats. Vidare föreslås ett antal förändringar i föreskrifternas struktur för att göra dessa mer överskådliga och lättillgängliga.

Kapitel 4

4 kap. 7, 7a och 24 §§ föreslås ändras på så sätt att hänvisningarna även ska omfatta föreskrifterna i 4 kap. 14 och 22 a §§ samt den nya föreskriften i 4 kap. 22 b §.

Bestämmelserna i 4 kap. 7 och 7 a §§ behandlar hur man ska avrunda antalet veckor respektive kravet på studieresultat i de paragrafer som det hänvisas till och 4 kap. 24 § handlar om återkvalificering.

Kapitel 6

6 kap. 1 § CSNFS föreslås ändras såtillvida att en ny paragraf, 3 kap. 9 a § studiestödsförordningen, läggs till i hänvisningen. 6 kap. 1 § är en upplysningsparagraf som hänvisar till lag och förordning, vilka innehåller bestämmelser om ett högre bidragsbelopp. Även 3 kap. 9 a § studiestödsförordningen innehåller bestämmelser om det högre bidragsbeloppet och bör således ingå i hänvisningarna i 6 kap. 1 § i föreskrifterna.

Kapitel 8

8 kap. 1 § föreslås ändras som en följd av att det i studiestödsförordningen har införts tre nya paragrafer i 3 kapitlet – 13 a-c §§. Dessa regler behandlar samtliga merkostnadslån, varför hänvisningen i upplysningsparagrafen 8 kap. 1 § även bör omfatta dessa nya regler.

I 8 kap. 17 § behandlas övriga kostnader för vilka merkostnadslån kan lämnas. Den tidigare hänvisningen till 4 § första eller andra stycket bör ändras med anledning av att den tidigare 4 § har delats upp i olika delar. Den nya hänvisningen bör således vara till 4 och 4 a §§.

Avsikten med att förändra strukturen i 8 kap. 4-4 b §§ är att föreskrifterna i fråga ska bli tydligare och mer lättöverskådliga. Genom att dela upp den tidigare paragrafen till föreslagna 4, 4 a och 4 b §§ ökas förståelsen för hur bestämmelserna hör samman. De merkostnadslån som har samma grundläggande krav behandlas nu tillsammans i en egen separat paragraf. Vidare har det specificerats vilka typer av merkostnadslån som behandlas i de olika paragraferna.

Kapitel 12

12 kap. 1 § CSNFS är en upplysningsparagraf som hänvisar till de bestämmelser som behandlar studiemedel för utlandsstudier. Studiestödsförordningen har utökats med en ny bestämmelse i 3 kap. 25 a §. Även denna bestämmelse rör utlandsstudier

och bör således inkluderas i hänvisningen i föreskrifterna. Den nya hänvisningen bör därför göras till 3 kap. 20-25 b §§ studiestödsförordningen.

Kapitel 16

Avseende strukturen i kapitel 16 föreslås stora förändringar. De föreslagna förändringarna innebär att kapitlet följer en logisk ordning som de tidigare bestämmelserna saknade. Avsikten med den nya strukturen är att inledningsvis behandla huvudregeln, om att utbetalning av studiemedel sker förskottsvis varje månad, som fastslås i 3 kap. 39 § studiestödsförordningen. De föreskrifter som finns under detta avsnitt är 1 a, 2, 3, och 4 §§. Därefter behandlas undantagen från huvudregeln i ett allmänt råd till 3 kap. 39 § studiestödsförordningen, 4 a §, ett allmänt råd till 4 a § samt i 5 §. Av undantaget framgår att man får göra undantag från bestämmelsen om förskottsvis utbetalning varje månad om det finns särskilda skäl. Villkoren för utbetalning behandlas därefter i 6,7,8 och 9 §§ samt i ett allmänt råd till 9 § andra stycket. Utbetalningssätt behandlas i 11 § och avslutningsvis finns regler om returnerad utbetalning i 12 §, vilken föreslås få samma lydelse som tidigare.

3 Vilka som kan komma att beröras av ändringarna

Under läsåret 2013/14 hade 441 164 personer studiemedel för studier i Sverige. Av dem studerade 21 196 på grundskolenivå, 102 679 på gymnasienivå och 317 289 på eftergymnasial nivå. 69,7 procent av de som studerade i Sverige hade både bidrag och lån. Resterande hade bara studiebidrag.

Under samma period hade 30 103 personer studiemedel för att studera vid en utländsk läroanstalt. 3 112 personer hade studiemedel för att läsa språkkurser, 7 000 personer studerade inom ramen för ett utbytesprogram. Övriga 19 991 personer studerade på egen hand (s.k. freemover-studenter), varav 19 341 på eftergymnasial nivå och 650 på gymnasial nivå. 83,4 procent av de som studerade utomlands hade både bidrag och lån. Resterande hade bara studiebidrag.

Ett antal personer hade samtidigt olika typer av merkostnadslån för sina studier.

Tabell 1 – Antal personer som haft merkostnadslån för olika typer av kostnader under läsåret 2014/14 och utbetalda belopp per lånetyp.

Typ av merkostnad	Vid svensk läroanstalt		Vid utländsk läroanstalt	
	Antal personer	Utbetalt belopp	Antal personer	Utbetalt belopp
Musikinstrument	35	1 196 544	9	139 204
Dubbel bosättning	659	4 973 719	14	132 275
Resor i Norden*	4 072	32 862 003	176	1 313 662
Resa vid studier i utlandet	521	4 210 192	9 432	96 296 491
Insamlingsresa**	144	1 332 087	8	76 794
Försäkring vid studier i utlandet	129	240 758	6 763	29 350 374
Studie och praktikresa***	367	1 735 893	58	324 572
Undervisningsavgifter	2 069	77 774 239	11 579	414 381 922
Andra kostnader	132	2 044 029	33	145 981
Summa		126 369 464		542 161 275

* Resor vid studier i Sverige eller i något annat nordiskt land enligt 8 kap. 11 § CSNFS 2001:1.

** Resor vid insamling av material till uppsats eller avhandling enligt 8 kap. 13 § CSNFS 2001:1.

*** Resor och logi vid studie- och praktikresa enligt 8 kap. 15 § CSNFS 2001:1.

Sammanlagt lämnades merkostnadslån med 670 mnkr för studier i Sverige och utomlands. De vanligaste typerna av merkostnadslån är lån för undervisningsavgifter, resor och försäkring vid utlandsstudier. Därefter följer merkostnadslån för resor i Norden och undervisningsavgifter vid en läroanstalt i Sverige.⁸⁸ Det bör poängteras att en person kan ha flera olika typer av merkostnadslån. Studerande utomlands har t.ex. ofta lån till såväl resor, försäkring och till undervisningsavgifter.

4 Kostnadmässiga och andra effekter

4.1 Ett tydliggörande av utlandsstudier

Uppskjuten resultatprövning vid utlandsstudier

Den ändring som föreslås i 4 kap. 4 §, där begreppet studier utomlands ersätts av utlandsstudier, innebär att paragrafen ges en något vidare tillämpning än tidigare. Detta eftersom paragrafen även kommer att omfatta utlandsförlagd utbildning, vilket inte är fallet idag. Eftersom det krävs särskilda skäl för att paragrafen ska tillämpas, är CSN:s bedömning dock att det ytterst sällan kommer att kunna bli aktuellt att tillämpa bestämmelsen vid utlandsförlagd utbildning. Ändringen bedöms därmed inte få någon nämnvärd påverkan på de studerande, utflödet av studiemedel eller CSN:s administration.

⁸⁸ Ett antal utbildningar i Sverige får ta ut undervisningsavgifter och ger samtidigt rätt till studiemedel. Exempelvis vissa utbildningar inom yrkeshögskolan enligt lagen (2009:128) om yrkeshögskola, och utbildningar som enligt förordningen (2013:871) om statlig stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar

Även utbytesstudier utanför Sverige kommer att omfattas av möjligheten att skjuta upp prövningen enligt 4 kap. 4 §. Sådan uppskjuten prövning skulle kunna bli aktuell vid kortare uppehåll mellan två terminer, t.ex. vid ett kort uppehåll mellan en höst- och en vårtermin då det inte funnits någon möjlighet för läroanstalten att kunna rapportera ett tillgodoräknande. Hur många studenter som skulle kunna komma att få resultatprövningen uppskjuten av denna anledning är dock beroende av en mängd olika omständigheter, och går därför inte att uttala sig om. Det är därför inte möjligt att kvantifiera hur utflödet av studiemedel skulle kunna påverkas av ändringen. CSN bedömer att utflödet bör öka, men att ökningen bör bli begränsad.

Icke poängsatt eftergymnasial utbildning utomlands

Att nuvarande 4 kap. 19 § om språkstudier upphävs, innebär att 4 kap. 20 § kommer att omfatta samtliga icke poängsatta utbildningar på eftergymnasial nivå utomlands. Detta innebär att språkkurser på icke akademisk nivå utomlands kommer att prövas på samma sätt som andra icke poängsatta studier utomlands. Mindre och tillfälliga förseningar kommer därmed att kunna accepteras. CSN bedömer dock att det i praktiken normalt endast är genom examensbevis som den studerande kommer att kunna uppvisa tillräckliga studieresultat. Ändringen förväntas därför inte medföra några märkbara konsekvenser, varken för de studerande, för CSN:s administration eller för utflödet av studiemedel.

Studietakt och studieresultat vid utbytesstudier

Den föreslagna särregleringen av studietakt vid utbytesstudier från Sverige i 3 kap. 9 § första stycket bedöms förenkla för såväl den studerande som för CSN:s handläggning. Förslaget bedöms inte medföra något utökat utflöde av studiemedel eller andra kostnader.

Genom den föreslagna 4 kap. 22 b § införs en särskild reglering gällande hur prövningen av studieresultat ska gå till vid studier inom ramen för ett utbytesprogram där utbytet utgår från Sverige. Detta bedöms underlätta resultatprövningen för den studerande, genom att denne normalt inte behöver redovisa sina utländska resultat. Prövningen underlättas även för CSN, genom att myndigheten i många fall har tillgång till tillgodoräknade resultat i Ladok (ett studieadministrativt system för högre utbildning).

Återkvalificering

Ändringen i 4 kap. 24 § är en anpassning till gällande praxis om att återkvalificering endast kan ske genom att ta igen de resultat som saknas eller motsvarande resultat från en annan skolform och beräknas därför inte medföra några konsekvenser, varken för den studerande eller för CSN.

4.2 Ett enhetligt krav på godtagbar standard

Förslaget innebär ingen ändring i sak jämfört med vad som gäller redan idag. CSN bedömer därför att det inte kommer att få några kostnadsmässiga eller andra effekter.

4.3 Utbildningar som inte ger rätt till studiemedel

Att CSN upphäver de särskilda föreskrifter som begränsat rätten till studiemedel avseende hälso- och sjukvårdsutbildningar och trafikflygarutbildningar⁸⁹ öppnar upp de studerandes möjligheter att bedriva utlandsstudier inom dessa områden. Under läsåret 2013/14 avlogs 15 ansökningar om studiemedel med motiveringen att utbildningarna inte uppfyllde gällande krav avseende hälso- och sjukvårdsutbildningar. Under samma period avlogs 12 ansökningar om studiemedel för trafikflygarutbildningar. Det är dock inte möjligt att bedöma hur många studerande som känner till CSN:s regelverk och därför har avstått från att ansöka om studiemedel.

CSN bedömer antalet studerande som har studiemedel för studier vid hälso- och sjukvårdsutbildningar kommer att öka med omkring 30 personer, och flygutbildningar med omkring 25 personer årligen, till följd av CSN:s förslag. CSN bedömer att skulle kunna innebära ett ökat utflöde av studiebidrag med som mest 1,35 mnkr kronor och av studielån med som mest 13,5 mnkr.

4.4 Utökade möjligheter till gymnasiala studier inom EES och i Schweiz

Upphävandet av föreskriften avseende bedömning av studiernas nivå vid Junior och Community College i USA och Kanada⁹⁰ innebär att studerande kommer att kunna få studiemedel för studier vid dessa läroanstalter, om utbildningarna i sin helhet bedöms som eftergymnasiala. Enligt nuvarande bestämmelse har studerande inte fått studiemedel för kurser som inte går att medräkna i en utbildning som leder till en Bachelor's degree, motsvarande kandidatexamen, vid en högskola eller universitet i studielandet i och med att dessa kurser har bedömts vara gymnasiala.

Under läsåret 2013/14 fick 1 studerande avslag på sin ansökan om studiemedel med hänvisning till att studierna inte kunde medräknas i en Bachelor's degree. Det är dock inte möjligt att bedöma hur många studerande som känner till CSN:s regelverk och därför har avstått från att ansöka om studiemedel. CSN bedömer antalet studerande som har studiemedel för studier vid Junior och Community College i USA och Kanada kommer att öka med omkring 5 personer till följd av de föreslagna ändringarna. CSN bedömer att skulle kunna innebära ett ökat utflöde av studiebidrag med som mest 125 000 kronor och av studielån med som mest 685 000 kronor.

4.5 Språkstudier

Förslaget innebär att föreskriften om att studiemedel för icke akademiska språkkurser endast får lämnas till studerande som har gymnasiekompetens, dvs. till studerande som har grundläggande behörighet, upphävs.⁹¹ Det innebär att det är läroanstalten som avgör om en studerande har tillräckliga förutsättningar att tillgodogöra sig en utbildning eller inte. Det medför i sin tur att studerande, som

⁸⁹ Se avsnitt 2.2.2.

⁹⁰ Se avsnitt 2.3.

⁹¹ Se avsnitt 2.4.

inte uppfyller kravet på grundläggande behörighet, kan ges studiemedel för språkkurser utomlands. Ansökningsförfarandet för studerande som söker studiemedel för språkkurser utomlands underlättas då ett slutbetyg från gymnasiet inte behöver bifogas ansökan.

Under läsåret 2013/14 fick 119 personer avslag på sin ansökan om studiemedel på grund av att de inte uppfyllde kravet på grundläggande behörighet. Det är inte möjligt att bedöma hur många studerande som känner till CSN:s regelverk och därför har avstått från att ansöka om studiemedel. De nya reglerna om bedömning av utbildningens nivå⁹² innebär samtidigt att studiemedel inte kommer att kunna lämnas för vissa språkutbildningar, förrän från och med det andra kalenderhalvåret det året den studerande fyller 20 år. CSN bedömer att antalet studerande som har studiemedel för språkstudier kan öka med omkring 120 personer till följd av de föreslagna ändringarna. CSN bedömer att skulle kunna innebära ett ökat utflöde av studiebidrag med som mest 1,7 mnkr och av studielån med som mest 9,6 mnkr.

Borttagande av kravet medför också en enklare hantering för CSN då en bedömning av den studerandes gymnasiebetyg inte behöver göras vid prövningen av rätten till studiemedel för språkkurser.

4.6 Ett nytt merkostnadslån för utlandsstudier

Enligt riksdagens beslut ska studiemedel lämnas med samma belopp, oavsett om den studerande bedriver studier i Sverige eller utomlands. Det nya merkostnadslånet för utlandsstudier ska vara ett komplement till ordinarie studielån. Lånet ska bidra till att förhindra att studerande begränsas i sina val av studieland.⁹³

CSN har föreslagit att det i myndighetens föreskrifter ska förtydligas att merkostnadslånet endast kan lämnas för veckor, då den studerande har ordinarie bidrag och lån.⁹⁴ CSN:s förslag förtydligar endast vad som redan framgår av förordningsbestämmelsen och av förarbetsuttalanden. CSN:s förslag har därför inga självständiga effekter.

Studerande som helt saknar rätt till studiemedel, kan inte få merkostnadslånet. Studerande som har rätt till ordinarie studielån kan i första hand ansöka om sådant lån, och därefter komplettera med merkostnadslån för utlandsstudier. För studerande som är äldre än 46 år är rätten att ta studielån begränsad.⁹⁵ De kan därmed ha rätt till studiebidrag, men inte till studielån för vissa veckor. Dessa personer kommer heller inte att kunna få merkostnadslån för utlandsstudier. Detta följer dock redan av bestämmelsen i 3 kap. 13 a § studiestödsförordningen.

CSN kommer genom hjälptexter vid ansökan om studiemedel på Mina sidor på www.csn.se hjälpa de studerande som vill ha mer lån för utlandsstudier, att i första hand ansöka om ordinarie lån.

⁹² Se avsnitt 2.3 och 2.4.

⁹³ Prop. 2012/13:152, sid. 26f.

⁹⁴ Se avsnitt 2.5.1.

⁹⁵ 3 kap. 9 § studiestödslagen (1999:1395).

4.7 Merkostnadslån för undervisningsavgifter

Vilket prisbasbelopp som ska användas

CSN föreslår att det prisbasbelopp som gäller för det år då den sista kalenderveckan i en studiestödsperiod infaller, ska läggas till grund för att bestämma hur mycket den studerande sammanlagt får låna till undervisningsavgifter enligt 3 kap. 13 c § studiestödsförordningen.⁹⁶

Under läsåret 2013/14 hade 13 648 personer merkostnadslån för undervisningsavgifter. 2 069 av dessa studerade i Sverige och 11 579 studerade utomlands. Hur stor andel av dessa som kommer att utnyttja hela sitt utrymme att låna till merkostnadslån beror på faktorer som undervisningsavgifternas storlek, utbildningens längd och de studerandes lånebehov och lånebenägenhet. Det är därför inte möjligt att bedöma hur många studerande som kan komma att beröras av CSN:s förslag, om vilket prisbasbelopp som ska användas när storleken av låneutrymmet ska beräknas.

CSN:s förslag bör dock innebära att det blir lättare för alla studerande att veta vilka beloppsgränser som gäller, och att planera sitt lånande utifrån det. För en studieperiod som slutar ett visst år gäller ett visst maxbelopp. Om den studerande når upp till detta belopp under den aktuella perioden, lämnas inga ytterligare merkostnadslån.

CSN konstaterar vidare att prisbasbeloppet justeras varje år. Beloppet kan höjas och sänkas, och de årliga justeringarna är olika stora. En höjning eller sänkning av prisbasbeloppet med 100 kr, innebär att det belopp den studerade maximalt får låna förändras med 768 kronor. CSN bedömer att valet av prisbasbelopp på längre sikt kommer att vara kostnadsneutralt, jämfört med om andra års prisbasbelopp hade använts. Syftet med CSN:s förslag är heller inte att maximera eller begränsa den studerandes lånemöjligheter. Syftet är enbart att tydliggöra hur beloppet beräknas och att säkerställa en enhetlig prövning.

I praktiken kommer CSN vid beräkningen av rätten till merkostnadslån att använda det prisbasbelopp som är känt vid beslutstillfället. Ett tidigt beslut om merkostnadslån för våren 2016 kommer med andra ord att utgå från prisbasbeloppet för 2015. För det fall den studerande når det maximala låneutrymmet enligt denna preliminära beräkning, och om prisbasbeloppet därefter höjs för 2016, kommer CSN att räkna om beslutet och betala ut ytterligare merkostnadslån.

Merkostnadslån ska fördelas per vecka

CSN föreslår att det belopp som lämnas som merkostnadslån för undervisningsavgifter enligt 3 kap. 13 c § studiestödsförordningen, alltid ska fördelas per vecka under den studiestödsperiod som avgiften avser.⁹⁷

⁹⁶ Se avsnitt 2.5.2.

⁹⁷ Se avsnitt 2.5.2.

Under läsåret 2013/14 hade 11 579 personer merkostnadslån för undervisningsavgifter vid studier utomlands, 2 069 personer hade sådana lån för studier i Sverige. Enligt nuvarande regler och praxis har samtliga sådana lån betalats ut i förskott vid varje terminsstart. Riksdagen har beslutat att samtliga studiemedel som huvudregel ska betalas ut månadsvis i förskott.⁹⁸ CSN har föreslagit att merkostnadslån för undervisningsavgifter ska kunna betalas ut på annat sätt, om det finns skäl för det.⁹⁹ Det är inte möjligt att bedöma hur stor andel av de studerande som kan komma att begära och få merkostnadslån för undervisningsavgifter utbetalda på annat sätt än månadsvis i förskott. Det är heller inte möjligt att bedöma hur många studerande som kommer att få sina merkostnadslån för undervisningsavgifter utbetalda månadsvis i förskott.

CSN bedömer att CSN:s förslag om att fördela merkostnadslån för undervisningsavgifter per vecka har en ytterst begränsad effekt för de studerande. Genom en sådan fördelning och genom bestämmelserna om utbetalning¹⁰⁰ klargörs däremot hur stora delar av merkostnadslånet som får betalas ut vid varje utbetalning. Visserligen påverkas den studerandes räntekostnader av vid vilken tidpunkt merkostnadslån betalas ut. En annorlunda fördelning av beloppet och därmed annorlunda utbetalningstillfällen skulle dock innebära ytterst marginella skillnader i detta avseende.

Utföret av merkostnadslån påverkas heller inte av CSN:s förslag.

Förslaget innebär slutligen att CSN på ett enkelt sätt kan fastställa när olika delar av merkostnadslån för undervisningsavgifter ska betalas ut, i de fall det saknas anledning att betala ut dessa lån samlat vid terminsstarten.

Merkostnadslån lämnas med högst ett belopp som motsvarar avgiften under en studiestödsperiod
CSN föreslår att merkostnadslån för undervisningsavgifter ska kunna lämnas med högst det belopp som motsvarar avgiften för undervisning under denna studiestödsperiod. CSN har samtidigt föreslagit att nuvarande bestämmelser om grundläggande villkor för rätt till merkostnadslån för undervisningsavgifter ska kvarstå. Sådana lån kan därför endast lämnas för veckor då den studerande har ordinarie studiebidrag, och om han eller hon har rätt till studielån under minst en vecka.¹⁰¹

Studerande som inte tar eller kan få bidrag för en hel studiestödsperiod kommer heller inte att kunna få merkostnadslån för perioder utan ordinarie studiebidrag. Denna grupp har dock inte heller enligt nuvarande regelverk rätt till merkostnadslån för perioder utan ordinarie studiebidrag.

Det kan visserligen invändas att regeringen har avsett att de studerande, inom de ramar som anges i 3 kap. 13 c § studiestödsförordningen, fullt ut ska kunna få merkostnadslån för sina undervisningsavgifter. Denna paragraf måste dock läsas i

⁹⁸ Prop. 2012/13:152, sid. 33f.

⁹⁹ Se avsnitt 2.5.2

¹⁰⁰ Se avsnitt 2.6 och CSN:s förslag till ändrade föreskrifter i 16 kap. 1 a – 3 §§ CSNFS 2001:1.

¹⁰¹ Se avsnitt 2.5.2.

ljuset av de principer som generellt sett gäller för merkostnadslån. Merkostnadslån utgör komplement till ordinarie studiemedel och förutsätter att den studerande har åtminstone ordinarie studiebidrag. Merkostnadslån lämnas heller aldrig med belopp som överstiger de kostnader de är avsedda att täcka. CSN:s förslag till föreskrifter innebär bara att dessa principer kan komma till uttryck även i de fall den studerande får merkostnadslån med ett högre belopp. CSN anser därför inte att myndighetens förslag kan sägas ha några självständiga effekter.

CSN bedömer samtidigt att förslaget i praktiken blir tydligt för de studerande. Merkostnadslån lämnas enbart för de delar av studierna som ordinarie studiebidrag lämnas för. En studerande som har ordinarie studiebidrag under en halv termin kan t.ex. låna till halva undervisningsavgiften för denna termin.

CSN:s hantering underlättas också eftersom avgiftens storlek samt studieperiodens och studiestödsperiodens längd alltid är kända vid beslutstillfället. Utifrån dessa uppgifter kan rätten till merkostnadslån fastställas utifrån en enkel formel.

CSN:s förslag till föreskrifter innebär bara att befintliga principer om merkostnadslån kommer till uttryck. Utflödet av merkostnadslån påverkas därför inte av CSN förslag till föreskrifter. Utflödet är istället ett resultat av de bestämmelser om merkostnadslån som regeringen har beslutat om och av befintliga principer om rätt till sådana lån.

4.8 Merkostnadslån för musikinstrument

Studier som ger rätt till merkostnadslån

CSN har föreslagit att nuvarande föreskrifter, om vilka svenska och utländska utbildningar som ska kunna anses motsvara en högskolas musikerprogram eller en lärarutbildning som omfattar ämnet musik, ska upphävas.¹⁰²

Under läsåret 2013/14 fick 44 personer merkostnadslån för inköp av musikinstrument. 35 personer studerade i Sverige och 9 studerade vid en utländsk läroanstalt. 74 personer ansökte om men nekades merkostnadslån med hänvisning till att de inte läste vid en sådan utbildning som ger rätt till merkostnadslån för inköp av musikinstrument. 44 personer som studerade i Sverige bedömdes inte studera vid en utbildning som omfattade minst 180 högskolepoäng, varav minst 120 högskolepoäng utgjordes av studier i ämnet musik. 30 personer som studerade utomlands bedömdes inte studera vid en minst treårig utbildning som omfattade minst två års studier i ämnet musik.

De ändringar CSN föreslår innebär att det blir lättare för studerande att få merkostnadslån för inköp av musikinstrument. Det gäller dem som inte studerar vid en högskolas musikerprogram eller en lärarutbildning som omfattar ämnet musik. Sådana lån bör underlätta för de studerande att slutföra sina utbildningar i tid och med goda resultat. Nuvarande bestämmelser innehåller tydliga krav som är lätta att kontrollera. En övergång till en mer nyanserad och individualiserad prövning leder

¹⁰² Se avsnitt 2.5.3.

visserligen till att fler kommer att kunna få merkostnadslån för inköp av musikinstrument. Samtidigt kommer den studerande att behöva bifoga mer information om sin utbildning, och CSN:s handläggning av sådana ärenden kan komma att ta längre tid än idag.

Det är inte möjligt att bedöma hur stor andel av dem som tidigare fått avslag som skulle ha rätt till merkostnadslån, enligt de nya regler som CSN föreslår. En viss andel studerar vid utbildningar som inte på något sätt kan anses motsvara en svensk utbildning som ger rätt till merkostnadslån för inköp av musikinstrument. Det är heller inte möjligt att bedöma hur många studerande som känner till CSN:s regelverk och därför har avstått från att ansöka om merkostnadslån. CSN uppskattar därför att förändringarna i myndighetens föreskrifter kan innebära att ytterligare 15-20 personer årligen kommer att kunna beviljas merkostnadslån för inköp av musikinstrument. Det skulle innebära ett ökat utflöde av studielån med som mest 600 000 kronor per år.¹⁰³

Nuvarande föreskrifter innehåller tydliga krav som är enkla att kontrollera, och därmed enkla att administrera. Utan sådana krav kommer varje ansökan om merkostnadslån för andra studier¹⁰⁴ att innebära en mera individuell bedömning i varje enskilt fall. Kostnaderna för handläggningen av sådana ärenden kommer därmed att öka. Den sammanlagda ärendevolymen är samtidigt ytterst begränsad. Påverkan på CSN:s administration bedöms därför ändå bli försumbar.

Krav på kvitto efter utbetalning

CSN har föreslagit att kravet att den studerande ska skicka in ett kvitto på kostnaderna för inköp eller reovering av ett musikinstrument, inom en månad efter det att merkostnadslånet har betalats ut, ska tas bort.¹⁰⁵ Ett uteblivet kvitto medför inte och har aldrig medfört några konsekvenser för den studerande. CSN har i praktiken också slutat att begära sådana kvitton. Förändringen bedöms därför helt sakna konsekvenser för de studerande, för utflödet av merkostnadslån och för CSN.

4.9 Merkostnadslån för dubbel bosättning

Läsåret 2013/14 hade 673 personer merkostnadslån för dubbel bosättning. 659 personer studerade i Sverige och resterande 14 studerade vid en utländsk läroanstalt. CSN betalade sammanlagt ut 5,1 mnkr i merkostnadslån för dubbel bosättning. De som studerade i Sverige lånade i genomsnitt 7 550 kronor per person. De som studerade utomlands lånade i genomsnitt 9 450 kronor per person.

Omkring hälften av dem som har merkostnadslån för dubbel bosättning, har lånet för tillfälligt boende på studieorten vid distansstudier. På grund av senare

¹⁰³ Under läsåret 2013/14 fick de studerande som beviljades sådana lån i genomsnitt 30 360 kronor i merkostnadslån för inköp av musikinstrument. 30 360 kronor gånger 20 innebär ett ökat utflöde om 607 200 kronor per år.

¹⁰⁴ Andra studier än vid en högskolas musikerprogram eller en lärarutbildning som omfattar ämnet musik.

¹⁰⁵ Se avsnitt 2.5.3.

förändringar i CSN:s handläggningssystem, har CSN inte tillgång till exakta siffror om distansstudier från ett senare år än 2012. Under 2012 hade 287 personer merkostnadslån för dubbel bosättning vid distansstudier.

Anpassningar till EU-rätten

CSN har föreslagit att merkostnadslån för dubbel bosättning ska kunna lämnas till studerande som, förutom en bostad på hemorten inom EES eller i Schweiz, även har behov av en bostad på studieorten inom detta område. Vid reguljära utbytesstudier ska merkostnadslån precis som idag kunna lämnas till den som, oavsett studieland, har behov av en bostad på studieorten.¹⁰⁶

Förslaget och dess konsekvenser är en följd av att lagstiftaren tydligt har uttalat att merkostnadslån även fortsättningsvis ska kunna lämnas för kostnader för dubbel bosättning, och av de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till den Europeiska unionen. CSN:s förslag kan därför inte sägas ha några självständiga konsekvenser.

CSN konstaterar dock att förslaget bör innebära att det blir enklare för studerande som är bosatta inom EES och i Schweiz och som bedriver studier inom detta område, att få merkostnadslån för dubbel bosättning. Särskilt bör olika former av distansstudier underlättas.

Läsåret 2013/14 hade 14 personer merkostnadslån för dubbel bosättning för studier utomlands. Det rör sig om personer som studerar i Norden eller inom ramen för ett utbytesprogram. Det är inte möjligt att förutsäga hur många ytterligare personer som kommer att ansöka om merkostnadslån för dubbel bosättning, när lånet öppnas upp vid bosättning och studier inom EES och i Schweiz. CSN uppskattar dock att ytterligare 40 personer per år kan komma att söka och få sådant lån. Det skulle innebära ett ökat utflöde av merkostnadslån om som mest 500 000 kronor per år.¹⁰⁷

En ansökan om merkostnadslån för dubbel bosättning kräver viss utredning av bostadsort, studieort och kostnader för bosättning på studieorten. Ett ökat antal ärenden kommer att leda till en viss ökad administration hos CSN. Den förväntade ökningen är dock begränsad. Påverkan på CSN:s administration bedöms därför vara försumbar.

¹⁰⁶ Se avsnitt 2.5.4.

¹⁰⁷ Det genomsnittliga merkostnadslånet för dubbel bosättning vid studier utomlands uppgick under läsåret 2013/14 till 9 450 kronor. Detta belopp kommer att öka till följd av CSN:s förslag om en gemensam beräkningsgrund och ett slopat maxbelopp per övernattningsnatt vid distansstudier. CSN uppskattar att det genomsnittliga beloppet kommer att öka med uppskattningsvis 30 procent. 9 450 kronor ökat med 30 procent gånger 40 tillkommande studerande innebär ett ökat utflöde om 491 400 kronor.

Förenklad beräkning av det belopp som kan lämnas som merkostnadslån

CSN har föreslagit att merkostnadslån för dubbel bosättning ska kunna lämnas med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka. Förslaget innebär att de studerande kommer att kunna få mer lån för dubbel bosättning än idag.¹⁰⁸

Det är bara vid distansstudier, när den studerande även ansöker om merkostnadslån för resor till och från studierna, som det idag kan finnas anledning att välja den alternativa beräkningen (beräkningssätt A)¹⁰⁹ där lån kan lämnas med maximalt 1,26 procent av prisbasbeloppet under just de kalenderveckor som han eller hon har kostnader för dubbel bosättning. CSN föreslår dock att den alternativa beräkningen ska tas bort även vad gäller merkostnadslån för resor.¹¹⁰ Båda typerna av merkostnadslån kommer med CSN:s förslag istället att lämnas med som mest 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka. Ändringen innebär att de studerande inte längre behöver överväga vilket beräkningssätt som skulle vara mest fördelaktigt. Det förekommer i dagsläget också att studerande av förbiseende ansöker om en beräkning enligt det beräkningssätt som är mindre fördelaktigt. CSN har i sådana fall en skyldighet att föreslå det andra beräkningssättet för den studerande. Beräkningsmodellernas komplexitet innebär dock risker för förbiseenden. Den föreslagna ändringen, med *en* gemensam beräkningsmodell, innebär därför en förenkling och en ökad rättssäkerhet för de studerande.

CSN har dessvärre inte tillgång till senare siffror än för år 2012.¹¹¹ Under 2012 hade 498 personer merkostnadslån för dubbel bosättning. 287 av dem hade merkostnadslån för tillfälligt boende på studieorten under obligatoriska träffar vid en distansutbildning. Resterande 211 personer hade merkostnadslån för boende på studieorten vid ordinarie studier. För 342 personer hade rätten till merkostnadslån beräknats enligt principen att lån lämnas för maximalt 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka. Dessa personer fick i genomsnitt 7 250 kronor i merkostnadslån för dubbel bosättning. För 156 personer hade lånet beräknats enligt principen att lånet lämnas med maximalt 1,26 procent av prisbasbeloppet under just de veckor som lånet lämnas för. Dessa personer fick i genomsnitt 2 470 kronor i merkostnadslån för dubbel bosättning.

CSN uppskattar att förslaget, om en gemensam beräkningsmodell, kan komma att medföra ett ökat utflöde av merkostnadslån för dubbel bosättning med 115 000 kronor årligen.¹¹²

CSN:s förslag om *ett* beräkningssätt innebär ingen minskning av antalet ärenden, men varje ärende kommer att bli mindre komplext då det enbart kommer att finnas en beräkningsgrund. CSN:s administration förenklas därmed i viss mån av förslaget.

¹⁰⁸ Se avsnitt 2.5.4.

¹⁰⁹ Se vidare avsnitt 2.5.5.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Se ovan.

¹¹² 57 procent av de studerande hade under 2012 en beräkning som medförde en mindre rätt till merkostnadslån. CSN beräknar att utflödet av lån för denna grupp kommer att öka med omkring 30 procent till följd av förslaget om en gemensam beräkning. Det blir en ökning från omkring 385 000 till 500 000 kronor per år.

Slopad kostnadsgräns för övernattningar vid distansstudier

CSN har föreslagit att nuvarande begränsning, att lån kan lämnas för maximalt 0,8 procent av prisbasbeloppet per övernattning, ska upphävas.¹¹³

Förändringen innebär att de studerande som läser vid distansutbildningar kommer att kunna få mer i merkostnadslån än idag. Ansökningsförfarandet förenklas också, eftersom de studerande normalt inte kommer att behöva redogöra i detalj för kostnaderna för varje enskild övernattning. Det blir därmed enklare att finansiera träffar på studieorten vid distansstudier. Tillsammans med förslaget om en gemensam beräkningsgrund kommer förslaget att göra det möjligt för de studerande att mer fritt välja tillfälligt boende på studieorten. Den studerande kommer att kunna välja ett dyrare boende om han eller hon bedömer att det behövs och anser att den ökade skuldsättningen, som blir följd, är rimlig.

År 2012 hade 287 personer merkostnadslån för tillfälligt boende på studieorten under obligatoriska träffar vid en distansutbildning. CSN uppskattar att förslaget om ett slopat maxbelopp per övernattning kan komma att medföra ett ökat utflöde av merkostnadslån för dubbel bosättning med 170 000 kronor årligen.¹¹⁴

Antalet ärenden kommer att vara oförändrat. CSN:s administration kommer dock att underlättas, eftersom myndigheten inte längre behöver hämta in uppgifter eller pröva den studerandes kostnader per övernattning.

4.10 Merkostnadslån för pendlingsresor*Anpassning till EU-rätten*

CSN har föreslagit att merkostnadslån ska kunna lämnas för kostnader för pendlingsresor mellan hemmet och läroanstalten, om den studerande är bosatt i och studerar inom EES och Schweiz.¹¹⁵

Förslaget och dess konsekvenser är en följd av att lagstiftaren tydligt har uttalat att merkostnadslån även fortsättningsvis ska kunna lämnas för dagliga resor mellan hemmet och studieorten, och av de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till den Europeiska unionen. CSN:s förslag kan därför inte sägas ha några självständiga konsekvenser.

CSN konstaterar dock att förslaget bör innebära att det blir enklare för studerande som är bosatta inom EES och i Schweiz och som bedriver studier inom detta område att få merkostnadslån för reskostnader för resor mellan hemmet och studierna.

Läsåret 2013/14 hade 176 personer som studerade vid en utländsk läroanstalt merkostnadslån för pendlingsresor. Det rör sig uteslutande om personer som är bosatta i Sverige och som studerar vid en läroanstalt i Norden. Det är inte möjligt

¹¹³ Se avsnitt 2.5.4.

¹¹⁴ CSN bedömer att utflödet av lån kommer att öka med omkring 15 procent till följd av förslaget om ett slopat maxbelopp per övernattning. Det blir en ökning från omkring 1,1 Mnr till 1,27 Mnr per år.

¹¹⁵ Se avsnitt 2.5.5.

att förutsäga hur många ytterligare personer som kommer att ansöka om merkostnadslån för pendlingsresor, när lånet öppnas upp vid bosättning och studier inom EES och i Schweiz. Vid en femtioprocentig ökning av antalet låntagare kan utflödet av merkostnadslån beräknas öka med omkring 650 000 kronor årligen.

Förenklad beräkning av det belopp som kan lämnas som merkostnadslån

CSN har föreslagit att merkostnadslån för pendlingsresor ska kunna lämnas för den del av reskostnaderna som överstiger 0,34 procent av prisbasbeloppet, gånger antalet veckor under studiestödsperioden. Merkostnadslån ska dessutom kunna lämnas med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per kalendervecka.¹¹⁶

Ändringen innebär att det blir betydligt enklare för de studerande att ansöka om och förutse hur mycket merkostnadslån CSN kommer att kunna lämna. Det förekommer i dagsläget också att studerande av förbiseende ansöker om merkostnadslån enligt det beräkningssätt som är mindre fördelaktigt. CSN har i sådana fall en skyldighet att föreslå det andra beräkningssättet för den studerande. Beräkningsmodellernas komplexitet innebär dock risker för förbiseenden. Den föreslagna ändringen, med *en* gemensam beräkningsmodell, innebär därför en förenkling och en ökad rättssäkerhet för de studerande.

Ändringen innebär att några studerande, som idag har merkostnadslån enligt beräkningssätt A¹¹⁷, inte längre kommer att kunna få något merkostnadslån för sina resor. Det gäller studerande som har låga reskostnader under en begränsad tid. Sådana studerande har dock goda möjligheter att finansiera dessa begränsade reskostnader med sina ordinarie studiemedel. För andra studerande, som idag har merkostnadslån enligt beräkningssätt A, kan ändringen tvärtom innebära att mer merkostnadslån kan betalas ut. Detta eftersom det maximala beloppet som kan betalas ut också ökar. CSN bedömer därför att utflödet av merkostnadslån för den grupp som idag har merkostnadslån enligt beräkningssätt A kommer att vara oförändrat. För studerande som idag har merkostnadslån enligt beräkningssätt B, innebär ändringen ingen skillnad mot vad som gäller idag. Ungefär 85 procent av dem som har merkostnadslån för dagliga resor har ansökt om och beviljats stöd enligt beräkningssätt B.

CSN:s förslag om en begränsning till ett enda beräkningssätt innebär ingen minskning av antalet ärenden, men varje ärende kommer att bli mindre komplext vid enbart en beräkningsgrund. CSN:s administration förenklas därmed i viss mån av förslaget.

Lokala resor på hem- och studieorten

CSN har föreslagit att begränsningen, att merkostnadslån endast lämnas för lokala resor på hemorten och studieorten om dessa uppgår till minst två kilometer, ska tas bort.¹¹⁸

¹¹⁶ Se avsnitt 2.5.5.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Ibid.

CSN bedömer att förslaget underlättar för de studerande att resa på det sätt och till den kostnad som passar bäst. Ändringen innebär dessutom att studerande, som ansöker om merkostnadslån för sådana resor, slipper redogöra för sitt resande i detalj för CSN.

Det förekommer nästan aldrig att CSN avslår en ansökan om merkostnadslån för resor på hem- eller studieorten på grund av att resorna är kortare än två kilometer. CSN bedömer därför att förslaget saknar eller har en försumbar effekt på utflödet av merkostnadslån.

Förslaget innebär att CSN inte längre behöver utreda avståndet på den studerandes resor på hem- och studieorten. CSN:s administration förenklas därmed i viss mån av förslaget.

Val av färdstätt

CSN har föreslagit att kravet, att resor som utgångspunkt måste göras med allmänna färdmedel och till en rimlig kostnad, ska tas bort. Maxbeloppet om 18 kronor per mil vid resor med egen bil ska också tas bort. Merkostnadslån ska istället kunna lämnas för den studerandes faktiska kostnader för resor, upp till maxbeloppet om 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka. Hur den studerande väljer att ta sig till och från studierna, och om det valda färdstället är billigast, kommer därmed helt att sakna betydelse.¹¹⁹

Den föreslagna ändringen innebär att det blir enklare för de studerande att välja det färdstätt som passar dem bäst. Studerande som vill och behöver resa på annat sätt än med allmänna färdmedel, behöver inte längre redogöra för skälen för detta val för CSN. Rätten till merkostnadslån kommer enbart att bestämmas utifrån de kostnader den studerande har. En ansökan om merkostnadslån för pendlingsresor kommer därmed endast att behöva innehålla uppgifter om den studerandes resekostnader, och hur mycket han eller hon vill låna till dessa kostnader. Eftersom CSN:s handläggning också förenklas, kan den studerande dessutom få sitt beslut snabbare än idag.

Omkring 25 procent av dem som har merkostnadslån för pendlingsresor har merkostnadslån för resor med egen bil. För övriga lämnas merkostnadslån för resor med allmänna färdmedel. De merkostnadslån som lämnas för bilresor är i genomsnitt uppemot dubbelt så höga per vecka, som de belopp som lämnas för resor med allmänna färdmedel. CSN förslag innebär att de studerande fritt ska kunna välja hur de vill ta sig till och från sina studier. Istället ska de studerandes faktiska kostnader styra vilka belopp som kan lämnas. Förslaget innebär därmed en risk för att studerande i högre utsträckning kommer att välja dyrare färdstätt än idag. Utflödet av merkostnadslån kan därmed komma att öka. CSN anser inte att denna risk ska överdrivas. Det ligger i den studerandes intresse att hålla nere sina resekostnader och sin skuldsättning. Merkostnadslån kommer dessutom att kunna lämnas med maximalt 1,26 procent av prisbasbeloppet per vecka. I praktiken innebär det att studerande under 2015 som mest kommer att kunna få 560 kronor

¹¹⁹ Se avsnitt 2.5.5.

per vecka i merkostnadslån. Detta under förutsättning att han eller hon har resekostnader som uppgår till minst 711 kronor per vecka.

En 15-procentig ökning av utflödet av merkostnadslån för pendlingsresor skulle innebära en ökad utlåning om 5 mnkr årligen.

CSN:s förslag innebär ingen minskning av antalet ärenden, men varje ärende kommer att bli betydligt enklare att utreda. CSN:s administration förenklas därmed av förslaget. Handläggningstiderna för ansökningar om merkostnadslån för pendlingsresor kan också förväntas minska.

4.11 Merkostnadslån för resor och försäkring vid utlandsstudier

CSN har föreslagit att kravet att studierna måste pågå under minst fem veckor, för att den studerande ska kunna få merkostnadslån för kostnader för tur- och returresor mellan Sverige och studieorten och för försäkringskostnader, upphävs.¹²⁰

Studier utanför EES och Schweiz måste enligt 3 kap. 24 § studiestödsförordningen pågå under minst 13 veckor, för att överhuvudtaget ge rätt till studiemedel. Undantag gäller för sådana studier som den studerande får tillgodoräkna i en studiemedelsberättigande utbildning som den studerande bedriver vid en läroanstalt inom EES eller i Schweiz. Den ändring CSN föreslår påverkar alltså studerande inom EES och Schweiz och studerande som har förlagt delar av sådana utbildningar utanför detta område. Det kan t.ex. gälla studerande som bedriver studier i Sverige men förlägger ett examensarbete i USA.

CSN bedömer att den föreslagna ändringen innebär en förenkling för de studerande. Studerande som bedriver utlandsstudier i en sådan omfattning att de har rätt till ordinarie studiemedel, kommer även att ha rätt att få merkostnadslån för resor och försäkringar. I ljuset av syftena med studiemedelssystemet för utlandsstudier, är det framförallt viktigt att alla studerande som har rätt till studiemedel också ges möjlighet att bekosta en resa till och från studierna och ett fullgott försäkringskydd under studietiden.

Under läsåret 2014/15 hade 9 400 personer merkostnadslån för resor från Sverige till studielandet. 6 800 personer hade merkostnadslån för kostnader för försäkringar vid studier utomlands. 31 personer ansökte om merkostnadslån för en tur- och returresa, försäkring eller för båda för en studietid som var kortare än fem veckor. Fler studerande som har läst kortare perioder utomlands har sannolikt känt till CSN:s regelverk och därför avstått från att ansöka om merkostnadslån. CSN bedömer därför att myndighetens förslag kommer att innebära att omkring hundra fler studerande om året kommer att få merkostnadslån för tur- och returresor och för försäkringskostnader. Utflödet av merkostnadslån kan därmed komma att öka med mellan 500 000 och 1 mnkr.

Förslaget innebär att det endast kommer att finnas ett krav på minsta studieomfattning.¹²¹ CSN:s administration förenklas därmed.

¹²⁰ Se avsnitt 2.5.6 och 2.5.7.

4.12 Utbetalning av studiemedel för utlandsstudier

De ändringar och tillägg som föreslås i föreskrifter och allmänna råd som omfattar utbetalning vid *studier i Sverige* är primärt en konsekvens av omstruktureringen av kapitlet.¹²² En av ändringarna påverkar dock de studerande direkt. Det gäller deras möjlighet att under vissa förutsättningar få merkostnadslån på annat sätt än förskottsvis varje månad om den studerande, före den tidpunkt studiemedel skulle ha betalats ut, måste beskosta sådant som lånet är avsett att täcka. CSN bedömer att denna ändring kan vara positiv för studerande inom internationella utbildningssamarbeten i Sverige, såsom till exempel Erasmus.¹²³ CSN bedömer att de extra kostnader som förändringen innebär i form av utflöde av studiemedel är marginella, eftersom det är ett mycket litet antal studerande som berörs.

De ändringar som har gjorts i föreskrifter som gäller utbetalning av studiemedel vid *utlandsstudier* bedöms få följande konsekvenser. Till skillnad mot idag kommer utbetalning som huvudregel att ske förskottsvis varje månad. Utbetalning av merkostnadslån kommer att kunna ske på annat sätt om den studerande kan visa att han eller hon, före den tidpunkt som studiemedel annars skulle ha betalats ut, måste bekosta sådant som lånet är avsett att täcka. Utbetalning kan även ske på annat sätt, om det finns särskilda skäl. Bedömningen av vad som är sådana skäl bör inte vara så vid att den kommer att omfatta en majoritet av de studerande. Särskilda skäl kommer exempelvis anses finnas om den studerande annars skulle ha svårt att få tillgång till pengarna. Exakt vilka skäl som kommer att kunna accepteras bör utvecklas i praxis. CSN bedömer att huvudregeln om förskottsutbetalning varje månad får stor positiv inverkan på myndighetens möjligheter att stoppa och därmed förhindra felaktiga utbetalningar.

Om studiemedel betalas ut på annat sätt än förskottsvis varje månad får utbetalningen omfatta högst 26 veckor, eller vad gäller merkostnadslån, högst 53 veckor. Begränsningen till 26 veckor är inte ny, men har tidigare i praktiken endast tillämpats för vad som då definierats som studier i Sverige.¹²⁴ Begränsningen till 53 veckor kan få konsekvenser för studerande i de fall en läroanstalt kräver den studerande på undervisningsavgifter för längre tid, t.ex. 1,5 år. Det bör dock vara sällan förekommande. En annan ordning skulle dessutom kunna anses uppmuntra lärosäten att ta ut undervisningsavgifter för allt längre tid, redan i ett tidigt skede av utbildningen.

Reglerna vad gäller utbetalningssätt och krav på studieförsäkran vid studier i Sverige kvarstår innehållsmässigt oförändrade i CSN:s förslag och får alltså inga konsekvenser för de studerande eller för utflödet av studiemedel. Även när det gäller utlandsstudier innebär CSN:s förslag i praktiken att tillämpningen av nuvarande regelverk i princip kvarstår oförändrat, men att denna tillämpning nu

¹²¹ 3 kap, 24 § studiestödsförordningen.

¹²² Se avsnitt 2.7.

¹²³ Se även avsnitt 2.5.2 om deras möjlighet att få merkostnadslån för undervisningsavgifter

¹²⁴ Regeln finns idag i 16 kap. 4 § men har i princip bara tillämpats för sådana utbildningar som brukar benämnas som utlandsförlagd svensk utbildning och som idag omnämns i det allmänna rådet till 16 kap. 3 § och det allmänna rådet till 16 kap. 5 §.

tydliggörs i föreskriften. Förslaget till ny 16 kap. 9 § och efterföljande allmänt råd innebär dock en ny möjlighet för myndigheten att även inför första, tredje och femte utbetalningen kräva in underlag från läroanstalten, som visar att den studerande är registrerad för de studier för vilka studiemedel har beviljats. Denna nya möjlighet är en del i CSNs uppdrag att utföra kontroller för att förhindra felaktiga utbetalningar och kommer inte att påverka utlandsstuderande som genomgår planerade studier utan avbrott.

Att en studieförsäkran för utlandsstudier får lämnas tidigast fyra veckor före studieperiodens början är en skärpning mot dagens regler med en tidsgräns om sex veckor. Med hänsyn till den snabba postgången och möjligheten för den studerande att lämna in en sådan försäkran på elektronisk väg bedömer CSN att kravet är fullt rimligt och inte bör påverka de studerande i någon nämnvärd omfattning.

CSN bedömer att konsekvenserna av CSN:s förslag är neutrala vad avser utflödet av studiemedel.

4.13 Bosättningskrav

De föreslagna ändringarna i det allmänna rådet till 3 kap. 23 § studiestödslagen och 12 kap. 4-6 c §§ medför inga ytterligare kostnader för studiestödet, men kan få konsekvenser för ett fåtal studerande enligt vad som följer nedan.¹²⁵

Ändringen av det allmänna rådet till 3 kap. 23 § studiestödslagen i kombination med upphävandet av 12 kap. 4-6 c §§ innebär i huvudsak ingen ändring av nuvarande regler utan nuvarande tillämpning och praxis, gällande vem som ska anses vara bosatt i Sverige, kvarstår. Personer som tillhör en annan stats beskickning, karriärkonsulat eller dess betjäning, personer som har anknytning till en internationell organisation och deras familjemedlemmar kommer dock få svårare att uppfylla bosättningskravet vilket kan påverka deras rätt till studiemedel för studier utomlands.

Den nya lydelsen av 12 kap. 6 § innebär inte någon ändring av nuvarande tillämpning, och får inga konsekvenser för de studerande, eftersom den endast utgör ett förtydligande av gällande praxis för bedömning av synnerliga skäl enligt 6 b §.

I 12 kap 6 a – 6 b §§ har endast språkliga ändringar gjorts för att tydliggöra att det rör sig om undantag från kravet på bosättning. Förändringarna innebär ingen ändring i sak.

Upphävandet av 12 kap. 6 c § innebär att familjemedlemmar till personer som är bosatta i utlandet på grund av sjukdom eller personer som ska anses vara bosatta i Sverige för att det finns synnerliga skäl, inte längre ses som bosatta i Sverige. CSN känner dock inte till att någon studerande någonsin fått studiemedel beviljat på denna grund. Förändringen kan i praktiken därför inte anses beröra de studerande.

¹²⁵ För förslag om ändrade föreskrifter och allmänna råd avseende bosättningskrav, se avsnitt 2.8.2.

12 kap. 3 § i den nuvarande föreskriften är en upplysningsföreskrift. Upphävandet påverkar inte EU-rättens påverkan på tillämpningen av bosättningskravet.

5 EU-rätten m.m.

CSN har i samband med uppdateringen av föreskrifterna säkerställt att de föreslagna ändringarna inte kan anses strida mot unionsrätten och den fria rörligheten inom EU.

CSN föreslår vissa ändringar i bestämmelser om prövning av godtagbar standard för gymnasiala utbildningar utomlands.¹²⁶ En utbildning i Sverige ger rätt till studiemedel om den är erkänd av en myndighet som har statens uppdrag att godkänna utbildningar och motsvarande kommer att gälla för utbildningar utomlands. Utbildningar utomlands föreslås därutöver kunna godkännas även om de uppfyller andra kriterier. CSN föreslår dessutom att nuvarande särregleringar avseende utbildningar utomlands inom hälso- och sjukvårdsområdet och inom flygets område ska upphävas.¹²⁷ Förslagen innebär att kraven för att utländska utbildningar ska kunna ge rätt till studiemedel i praktiken blir desamma som de krav som gäller för svenska utbildningar. I viss mån kommer utländska utbildningar lättare kunna godkännas för rätt till studiemedel.¹²⁸ Förslagen anses inte strida mot unionsrätten.

CSN har föreslagit nya och ändrade föreskrifter och allmänna råd om bedömning av utländska utbildningars nivå,¹²⁹ om rätt till det högre bidraget för studier vid utländska utbildningar,¹³⁰ merkostnadslån för undervisningsavgifter,¹³¹ musikinstrument,¹³² resor och försäkring vid utlandsstudier¹³³ och om utbetalning på annat sätt än förskottvis varje månad.¹³⁴ Alla dessa ändringar innebär att samma villkor i praktiken kommer att gälla vid utlandsstudier som vid studier i Sverige. Förslagen anses inte strida mot unionsrätten.

CSN har föreslagit särskilda regler om villkor för utbetalning av studiemedel vid utlandstudier.¹³⁵ Kraven för utbetalning är mindre omfattande, än motsvarande krav för utbetalning vid studier i Sverige. Förslagen anses inte strida mot unionsrätten.

CSN har föreslagit föreskrifter om krav på medgivande från den studerande, om att den utländska läroanstalten får lämna vissa uppgifter till CSN.¹³⁶ Vid studier i

¹²⁶ Avsnitt 2.2.1.

¹²⁷ Avsnitt 2.2.2.

¹²⁸ Det gäller utbildningar som uppfyller kraven i förslaget till 12 kap. 11 § första stycket 3 och 4.

¹²⁹ Avsnitt 2.3.

¹³⁰ Avsnitt 2.7.

¹³¹ Avsnitt 2.6.2.

¹³² Avsnitt 2.6.3.

¹³³ Avsnitt 2.6.6 och 2.6.7.

¹³⁴ Avsnitt 2.8.1.

¹³⁵ Avsnitt 2.8.2.

¹³⁶ Avsnitt 2.8.1.

Sverige har den svenska läroanstalten en skyldighet att lämna sådana uppgifter till CSN.¹³⁷ Ett krav på medgivande om att en utländsk läroanstalt får lämna uppgifter till CSN medför därför inte i praktiken att fler eller mer omfattande uppgifter kommer att lämnas till CSN vid studier utomlands. Förslagen anses inte strida mot unionsrätten.

CSN föreslår att regelverket för merkostnadslån för dubbel bosättning och pendlingsresor anpassas till EU-rätten eftersom nuvarande föreskrifter är ett hinder för den fria rörligheten inom EU.¹³⁸

CSN bedömer att övriga förslag till ändringar i myndighetens föreskrifter och allmänna råd saknar kopplingar till de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

6 Tidpunkt för ikraftträdandet och behov av speciella informationsinsatser

6.1 Tidpunkten för ikraftträdandet

De ändringar CSN föreslår är, med några undantag, följdändringar med anledning av ändringar i studiestödsförordningen. Som utgångspunkt bör de ändringar CSN föreslår därför träda ikraft vid samma tillfälle och tillämpas för samma studier, som de nya bestämmelserna i studiestödsförordningen.

De nya föreskrifterna föreslås därför, med vissa undantag, träda ikraft den 1 juni 2015 och tillämpas för studieperioder som inleds efter den 1 juli 2015, om ansökan om studiemedel har kommit in till CSN efter ikraftträdande, och om den studerande inte redan har beviljats studiemedel för samma period enligt äldre föreskrifter.

Endast i vissa fall, t.ex. vid ändringar som saknar kopplingar till ändringarna i studiestödsförordningen, bedömer CSN att det finns behov av andra ikraftträdande- och övergångsbestämmelser. CSN redogör i följande avsnitt för dessa särskilda fall.

6.1.1 Ett tydliggörande av utlandsstudier

Ändringarna av 3 kap. 9 § och den nya 4 kap. 22 b § reglerar bedömningen av studietakt och prövningen av studieresultat vid utbytesstudier, där utbytet utgår från Sverige. Förslagen innebär ingen skillnad i sak, mot hur dessa bedömningar rent faktiskt görs idag.

Övriga ändringar i 4 kap. är avsedda att säkerställa att prövningen av resultat när studier vid ett lärosäte i ett land har förlagts i ett annat land, ska göras på samma sätt som idag. Förslagen innebär därmed ingen skillnad i sak mot vad som gäller idag.

CSN bedömer därför att det saknas anledning att senarelägga tillämpningen på samma sätt som för de regler som har en stark anknytning till de nya reglerna i lag och förordning. CSN föreslår därför att bestämmelserna i 3 och 4 kap. i dessas nya

¹³⁷ 19 kap. CSNFS 2001:1.

¹³⁸ Avsnitt 2.5.4 och 2.5.5.

lydelser ska träda ikraft den 1 juni 2015. Äldre regler ska inte längre tillämpas efter ikraftträdandet.

6.1.2 Merkostnadslån för musikinstrument

Ändringarna i 8 kap. 7 och 7a §§ innebär ändrade villkor för rätt till merkostnadslån för musikinstrument. Ändringarna innebär att fler studerande än tidigare kommer att kunna få merkostnadslån för musikinstrument.

CSN bedömer därför att det saknas anledning att senarelägga tillämpningen på samma sätt som för de regler som har en stark anknytning till de nya reglerna i lag och förordning. CSN föreslår därför att 8 kap. 7 och 7 a §§ i dess nya lydelse ska träda ikraft den 1 juni 2015. Äldre regler ska inte längre tillämpas efter ikraftträdandet.

6.1.3 Merkostnadslån för dubbel bosättning

Ändringarna i 8 kap. 9-10 §§ innebär ändrade villkor för rätt till merkostnadslån för dubbel bosättning. Ändringarna innebär att fler studerande än tidigare kommer att kunna få merkostnadslån för dubbel bosättning, och att sådana lån kan lämnas med ett högre belopp än tidigare.

CSN bedömer därför att det saknas anledning att senarelägga tillämpningen på samma sätt som för de regler som har en stark anknytning till de nya reglerna i lag och förordning. CSN föreslår därför att 8 kap. 9-10 §§ i dess nya lydelse ska träda ikraft den 1 juni 2015. Äldre regler ska inte längre tillämpas efter ikraftträdandet.

6.1.4 Merkostnadslån för pendlingsresor

Ändringarna i 8 kap. 11 §§ innebär ändrade villkor för rätt till merkostnadslån för pendlingsresor. Generellt sett innebär ändringarna att fler kommer att kunna få sådana lån och med högre belopp än tidigare. Ändringarna innebär dock även att några studerande som idag kan få sådana lån, kommer att få merkostnadslån med ett lägre belopp eller helt förlora rätten till sådana lån.

CSN föreslår att de nya reglerna ska träda ikraft den 1 juni 2015. CSN bedömer dock att äldre regler fortsatt ska tillämpas i de fall den studerande redan har fått ett beslut om merkostnadslån för en viss studieperiod. På så sätt kommer äldre regler att tillämpas även i de fall beslutet om merkostnadslån senare måste justeras, t.ex. på grund av en ändrad studietid.

CSN föreslår därför att 8 kap. 11 § i dess nya lydelse ska träda ikraft den 1 juni 2015, och att de allmänna råden till denna paragraf ska upphävas vid samma tillfälle. Äldre regler ska dock fortsatt gälla för en studieperiod i de fall merkostnadslån enligt 8 kap. 11 § i dess tidigare lydelse tidigare har lämnats för denna studieperiod.

CSN anser däremot att nuvarande samordningsbestämmelse, i 8 kap. 11 a § bör upphävas den 1 juni 2015. Det saknas anledning att samordna merkostnadslån för dubbel bosättning och för pendlingsresor efter detta datum. Bestämmelsen ska därför inte tillämpas efter ikraftträdandet.

6.1.5 Merkostnadslån för resor och försäkring vid utlandsstudier

Ändringarna i 8 kap. 12 och 14 §§ innebär ändrade villkor för rätt till merkostnadslån för kostnader för resor respektive försäkring vid utlandsstudier. Ändringarna innebär att fler studerande än tidigare kommer att kunna få sådana merkostnadslån.

CSN bedömer därför att det saknas anledning att senarelägga tillämpningen på samma sätt som för de regler som har en stark anknytning till de nya reglerna i lag och förordning. CSN föreslår därför att 8 kap. 12 och 14 §§ i dessas nya lydelse ska träda ikraft den 1 juni 2015. Äldre regler ska inte längre tillämpas efter ikraftträdandet.

6.1.6 Merkostnadslån för övriga kostnader

Ändringarna i 8 kap. 17 § innebär ingen ändring i sak mot de krav som enligt praxis redan gäller för merkostnadslån för övriga kostnader.

CSN bedömer därför att det saknas anledning att senarelägga tillämpningen på samma sätt som för de regler som har en stark anknytning till de nya reglerna i lag och förordning. CSN föreslår därför att bestämmelsen i 8 kap. 17 § i dess nya lydelse ska träda ikraft den 1 juni 2015, och att de allmänna råden till denna paragraf ska upphävas vid samma tillfälle. Äldre regler ska inte längre tillämpas efter ikraftträdandet.

6.1.7 Tilläggsbidrag

Ändringen i 15 kap. 3 § innebär att tilläggsbidrag kommer att kunna lämnas oavsett när den studerande anmäler att han eller hon vill ha sådant bidrag. Ändringarna innebär att fler studerande än tidigare kommer att kunna få tilläggsbidrag.

CSN bedömer därför att det saknas anledning att senarelägga tillämpningen på samma sätt som för de regler som har en stark anknytning till de nya reglerna i lag och förordning. CSN föreslår därför att 15 kap. 3 § i dess nya lydelse ska träda ikraft den 1 juni 2015. Äldre regler ska inte längre tillämpas efter ikraftträdandet.

6.1.8 Bosättningskrav

Ändringarna 12 kap. 4-6 c §§ innebär vissa justeringar av vem som ska kunna anses vara bosatt i Sverige. Ändringarna innebär endast i något undantagsfall att det kan bli svårare för studerande att anses bosatta i Sverige, och därmed, att få studiemedel för utlandsstudier. I övrigt innebär ändringarna ingen ändring i sak mot vad som redan gäller.

CSN bedömer därför att det saknas anledning att senarelägga tillämpningen på samma sätt som för de regler som har en stark anknytning till de nya reglerna i lag och förordning. CSN föreslår därför att 12 kap. 6 – 6 b §§ och de allmänna råden till 3 kap. 23 § studiestödslagen i dessas nya lydelse ska träda ikraft den 1 juni 2015, och att nuvarande 12 kap. 3-5 och 6 c §§ ska upphävas vid samma tillfälle. Äldre regler ska inte längre tillämpas efter ikraftträdandet.

6.2 Behovet av särskilda informationsinsatser

De ändringar som riksdag och regering har beslutat om, och de förändringar som CSN föreslår, innebär stora förändringar för dem som studerar eller planerar att studera utomlands. Genom god kommunikation ska vi ge de studerande bra förutsättningar att ta till vara sina rättigheter och förstå sina skyldigheter när de ska studera utomlands med studiestöd.

6.2.1 Studerande

Förändringen i reglerna kring merkostnadslånet för undervisningsavgift innebär att studerande i högre utsträckning kan låna mer pengar. I stället för att som mest kunna låna 1 350 kr/vecka, får de nu ett maxbelopp för undervisningsavgift som de själva kan fördela under sin totala studietid. För eftergymnasiala studier är maxbeloppet cirka 340 000 kronor. Detta ställer stora krav på information. De förbättrade möjligheterna att låna pengar för att gå utbildningar med höga avgifter måste lyftas fram. De studerande måste samtidigt ges verktyg för att planera sina uttag av lån för undervisningsavgift så att det räcker under hela studietiden. Det är också viktigt att de reflekterar över och värderar den höga skuldsättning som kan bli följden av ett högt uttag av merkostnadslån.

De ändrade reglerna för merkostnadslånet för undervisningsavgift gäller också studerande vid skolor i Sverige. Därför är även de en målgrupp för kommunikationsinsatserna. De får dessutom möjlighet att i vissa fall söka det nya merkostnadslånet för utlandsstudier, eftersom definitionen av utlandsstudier är ny. Det gäller exempelvis de som studerar vid ett svenskt lärosäte, men som ska göra praktik eller examensarbete utomlands.

Studier utomlands planeras ofta lång tid i förväg, vilket innebär att kommunikationen behöver vara tidig och snabb. Vi strävar också efter att använda de kanaler som de studerande använder.

Följande kommunikationsinsatser är planerade för målgruppen studerande:

- löpande information på CSN:s webbplats
- frågor och svar på CSN:s webbplats utifrån de frågor som studerande, blivande studerande och andra ställer i sina kontakter med CSN
- riktat utskick till utlandsstuderande som är i studier under vårterminen 2015 och som planerar att fortsätta studera till hösten.

6.2.2 Utbildningsanordnare och utbildningsförmedlare

Utbildningsanordnare och utbildningsförmedlare är dels en egen målgrupp för information och dels en kanal i kommunikationen med de studerande.

Utbildningsanordnare i Sverige behöver få information om att reglerna för merkostnadslån för undervisningsavgift förändras, samt att studerande kan söka det nya merkostnadslånet för utlandsstudier när en del av den svenska utbildningen är förlagd utomlands.

Utbildningsförmedlare för utlandsstudier behöver få information om de nya reglerna i allmänhet och om reglerna om språkkurser i synnerhet.

Följande kommunikationsinsatser är planerade för målgruppen utbildningsanordnare och utbildningsförmedlare:

- löpande information på CSN:s webbplats
- information via CSN:s nyhetsbrev
- riktat utskick till de skolor i Sverige som har höga undervisningsavgifter
- riktat utskick till utbildningsförmedlare för utlandsstudier

6.2.3 Medier

Utländsstudier är ett ämne som intresserar media och i dessa förändringar finns ett nyhetsvärde. Ett nära samarbete med media är viktigt för att CSN ska nå ut med budskapen kring de ändrade reglerna. Vi ser till att media får de uppgifter de efterfrågar samt tar initiativ till aktiviteter riktade mot media.

6.2.4 Medarbetare vid CSN

Handläggarna på CSN är de som svarar på kundernas frågor i telefon och via e-post samt handlägger de ansökningar som de studerande skickar in. De behöver både breda och djupa kunskaper för att kunna utföra sitt arbete på ett professionellt sätt.

Följande kommunikationsinsatser är planerade för målgruppen CSN:s handläggare:

- utbildning i de nya reglerna och i de ändringar som görs i CSN:s handläggningssystem
- löpande information på CSN:s intranät
- löpande information vid olika möten
- stödmaterial med information och budskap

7 Författningskommentar

Förslaget om ändring i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel.

1 kap. Definitioner

12. *Eftergymnasial utbildning*

Punkten 12 med en definition av tilläggsån upphävs. Definitionen behövs idag för att särskilja begreppet från tilläggsån för vissa merkostnader. Merkostnadsån kommer nu att definieras i 3 kap. 20 § studiestödslagen (1999:1395) och det finns då inte längre behov av definitionen.

Den nuvarande punkten 14 med en definition av eftergymnasial utbildning flyttas upp och blir punkten 12.

13. Utbytesprogram

Punkten 13 med en definition av merkostnadslån upphävs. Begreppet kommer att definieras i 3 kap. 20 § studiestödslagen (1999:1395).

Den nuvarande punkten 13 ersätts med en definition av utbytesprogram.

Se mer i avsnitt 2.8.3 ovan.

14. Hemort

Punkten 14 med en definition av eftergymnasial utbildning flyttas upp och blir punkten 12.

I punkten 14 föreslås en definition av begreppet hemort.

15. Studieort

Punkten 15 med en definition av avgiftsfri utbildning upphävs. Begreppet förekommer endast i nuvarande 8 kap. 16 §. I den nya 8 kap. 16 § används inte begreppet. Det finns därför inte längre något behov av att definiera innebörden av begreppet avgiftsfri utbildning.

Den nuvarande punkten 17 med en definition av studieort flyttas upp och blir punkten 15.

16. Fastställd studietid

Den nuvarande punkten 16 med en definition av begreppet hemort ändras och flyttas upp till punkten 14.

Den nuvarande punkten 18 med en definition av begreppet fastställd studietid flyttas upp och blir punkten 16.

3 kap. Studietakt

9 §

I *första stycket* har begreppet *studielandet* ersatts med *det land där han eller hon är antagen till utbildningen*. Ingen ändring i sak är avsedd.

I *andra stycket* har, för att underlätta för utbytesstuderande, föreskrivits om ett undantag från första stycket för studerande som bedriver utbytesstudier från Sverige. För dessa avgörs studietakten utifrån vad som bedöms som heltidsstudier i Sverige.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1 och 2.8.3 .

Allmänna råd till 3 kap. 9 § första stycket

Det allmänna rådet till 3 kap. 9 § första stycket är nytt och ska vara vägledande vid bedömningen av studietakten. I de fall det finns en offentlig reglering av vad som är heltidsstudier i det land där den studerande är antagen till utbildningen bör detta ligga till grund för bedömningen. Saknas sådan reglering får studietakten avgöras utifrån hur skolan ser på studietakten. Har skolan inte bedömt studietakten eller om

skolans bedömning är orimlig bör det studieåtagande som krävs för att slutföra en heltidsutbildning i normal tid i det aktuella landet vara vägledande för bedömningen.

Det föreslagna allmänna rådet motsvarar den praxis som tillämpas idag.

Se även avsnitt 2.1 ovan.

4 kap. Prövning av studieresultat

4 §

Begreppet *studier utomlands* har ersatts med begreppet *utlandsstudier*, vilket omfattar alla studier som bedrivs utanför Sverige, oavsett om den studerande är antagen vid en utländsk eller en svensk läroanstalt. Ändringen är en ren följdändring med anledning av den definition av utlandsstudier som införs i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655).

Den nya definitionen av utlandsstudier omfattar normalt samtliga studier som bedrivs utanför Sverige, vari inbegrips även utbildning där en svensk läroanstalt förlägger delar av utbildningen vid en utländsk läroanstalt utan att det finns ett avtal mellan läroanstalterna om utbyte. Idag betraktar CSN sådana utlandsförlagda studier som studier i Sverige.

Även utbytesstudier utanför Sverige kommer att omfattas av bestämmelsen. Om den svenska skolan dröjer med att besluta om tillgodoräknande från utbytesstudierna och detta är utanför den studerandes kontroll torde det, enligt CSN:s bedömning, under en viss kortare tidsrymd finnas visst utrymme för att kunna tillämpa bestämmelsen. Detta skulle kunna bli aktuellt t.ex. vid prövning av studieresultat mellan en höst- och en vårtermin. Mellan terminer där det finns ett längre uppehåll, som t.ex. mellan vår- och hösttermin, torde regeln dock inte kunna tillämpas. I sådana fall får de utländska resultaten istället omräknas till svenska poäng för att användas i resultatprövningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

7 §

I paragrafen föreslås hänvisningarna ändras så att de ska omfatta även 14, 22 a och 22 b §§. Veckor med studiemedel för deltidsstudier ska räknas om till veckor med studiemedel för heltidsstudier (heltidsveckor) när kraven enligt någon av de angivna bestämmelserna ska fastställas.

7 a §

I paragrafen föreslås hänvisningarna ändras så att de ska omfatta även 14, 22 a och 22 b §§. När kravet på studieresultat fastställs enligt någon av de angivna bestämmelserna ska kravet på studieresultat avrundas till närmast lägre heltal.

8 §

Ändringen i *första stycket* består i tillägget *eller när del av sådan utbildning förläggs utomlands*.

Detta är en ren följdändring med anledning av den definition av utlandsstudier som införs i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655) och har gjorts för att säkerställa att den prövning av studieresultat som gäller idag ska gälla även fortsättningsvis.

Med att delar av en utbildning förläggs utomlands avses att en läroanstalt förlägger delar av sin utbildning vid en läroanstalt i ett annat land, utan att det finns ett avtal om utbyte.

När en kommunal vuxenutbildning (komvux) förlägger delar av utbildningen utanför Sverige är det fortfarande resultatkravet för komvux som ska tillämpas även för de utlandsförlagda delarna eftersom den studerande examineras i Sverige och erhåller poäng från den svenska läroanstalten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

9 §

Den ändring som föreslås består dels i att regeln delats upp i två punktsatser för att förenkla läsningen, dels i tillägget *och när en del av en sådan gymnasial utbildning utomlands förläggs i Sverige*.

Ändringen är en ren följdändring av den definition av utlandsstudier som införs i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655) och har gjorts för att säkerställa att den prövning av studieresultat som gäller idag ska gälla även fortsättningsvis.

Med att delar av en utbildning förläggs utomlands avses att en läroanstalt förlägger delar av sin utbildning vid en läroanstalt i ett annat land, utan att det finns ett avtal om utbyte.

När en utländsk gymnasial utbildning förlägger en del av utbildningen på en kommunal vuxenutbildning i Sverige examineras den studerande på den utländska läroanstalten och erhåller resultat från den utländska läroanstalten. Tillägget säkerställer att resultat för de utlandsförlagda delarna ska prövas enligt reglerna för den utländska läroanstalten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

13 a §

Paragrafen upphävs.

Paragrafen fyller idag en funktion för att klargöra i vilka situationer de olika bestämmelserna om prövning av studieresultat ska tillämpas. Med de nya föreskrifterna fyller den inte längre någon funktion.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.1.

14 §

Den ändring som föreslås består i tillägget *eller när del av sådan utbildning förläggs utomlands*.

Ändringen är en ren följdändring med anledning av den definition av utlandsstudier som införs i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655) och säkerställer att den prövning av studieresultat som gäller idag ska gälla även fortsättningsvis.

Med att delar av en utbildning förläggs utomlands avses att en läroanstalt förlägger delar av sin utbildning vid en läroanstalt i ett annat land, utan att det finns ett avtal om utbyte.

När en högskoleutbildning, som inte anordnas av statliga högskolor eller universitet som omfattas av högskolelagen (1992:1434) eller av enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, förlägger delar av utbildningen utomlands ska resultatkravet för den svenska utbildningen (utbildning enligt bilaga B2 till studiestödsförordningen (2000:655)) tillämpas även för de utlandsförlagda delarna. Anledningen till detta är att den studerande, trots att del av utbildningen förlagts utomlands, examineras i Sverige och erhåller poäng från den svenska läroanstalten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

18 §

Den ändring som föreslås består i tillägget *eller när del av sådan utbildning förläggs utomlands*.

Ändringen är en ren följdändring med anledning av den definition av utlandsstudier som införs i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655) och har gjorts för att säkerställa att den prövning av studieresultat som gäller idag ska gälla även fortsättningsvis.

Med att delar av en utbildning förläggs utomlands avses att en läroanstalt förlägger delar av sin utbildning vid en läroanstalt i ett annat land, utan att det finns ett avtal om utbyte.

När en utbildning under avdelning B1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655) förlägger delar av utbildningen utomlands ska resultatkravet för den svenska utbildningen tillämpas även för de utlandsförlagda delarna. Anledningen till detta är att den studerande, trots att del av utbildningen förlagts utomlands, examineras i Sverige och erhåller poäng från den svenska läroanstalten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

19 §

Paragrafen i dess tidigare lydelse upphävs.

Paragrafen är ny och ger upplysning om att 20-22 a §§ gäller för utbildningar utomlands och när delar av sådana utbildningar utomlands förläggs i Sverige eller i annat land, dock inte när studier förläggs vid högskoleutbildning som omfattas av 3 kap. 5 § studiestödsförordningen (2000:655).

Förslaget behandlas i avsnitt 2.1.

20 §

Denna paragraf ersätter de tidigare 19-20 §§ och anger vad som gäller för icke poängsatt utbildning utomlands och när del av sådan utbildning förläggs i Sverige eller i ett annat land.

Ändringen är, sett till den del den motsvarar den tidigare 20 §, en ren följdändring med anledning av den definition av utlandsstudier som införs i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655) och har gjorts för att säkerställa att den prövning av studieresultat som gäller idag ska gälla även fortsättningsvis.

Med att delar av en utbildning förläggs i Sverige eller i ett annat land avses att en läroanstalt utomlands förlägger delar av sin utbildning vid en läroanstalt i ett annat land, utan att det finns ett avtal om utbyte.

När en icke poängsatt utbildning utomlands förlägger delar av utbildningen i Sverige eller i ett annat land ska resultatkravet för den icke poängsatta utländska utbildningen tillämpas även för de delar som förlagts i annat land. Anledningen till detta är att den studerande, trots att del av utbildningen förlagts i annat land, examineras i det land där den studerande är antagen och där får sina studieresultat redovisade.

Ändringen, i den del som rör den tidigare 19 §, innebär att språkkurser på icke akademisk nivå utomlands kommer att provas på samma sätt som andra icke poängsatta studier utomlands. Språkkurser på gymnasial nivå kommer att provas enligt reglerna för gymnasiala studier utomlands. Mindre och tillfälliga förseningar kommer därmed att kunna accepteras för språkstudier.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

21 §

Det *andra stycket* är nytt och är en ren följdändring med anledning av den definition av utlandsstudier som införs i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655). Tillägget görs för att säkerställa att den prövning av studieresultat som gäller idag ska gälla även fortsättningsvis, att det ska vara samma resultatkrav för hela utbildningen, även när en del av den förläggs i annat land.

Med att delar av en utbildning förläggs utomlands avses att en läroanstalt förlägger delar av sin utbildning vid en läroanstalt i ett annat land, utan att det finns ett avtal om utbyte.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

22 §

Det *tredje stycket* är nytt och är en ren följdändring med anledning av den definition av utlandsstudier som införs i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655). Tillägget görs för att säkerställa att den prövning av studieresultat som gäller idag ska gälla även fortsättningsvis, att det ska vara samma resultatkrav för hela utbildningen, även när en del av den förläggs i annat land.

Med att delar av en utbildning förläggs utomlands avses att en läroanstalt förlägger delar av sin utbildning vid en läroanstalt i ett annat land, utan att det finns ett avtal om utbyte.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

22 a §

Ett tillägg görs avseende *eller när del av sådan utbildning förläggs i Sverige eller i annat land.*

Ändringen är en ren följdändring med anledning av den definition av utlandsstudier som införs i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655) och görs för att säkerställa att den prövning av studieresultat som gäller idag ska gälla även fortsättningsvis, att det ska vara samma resultatkrav för hela utbildningen även om delar av den förlagts till annat land.

Med att delar av en utbildning förläggs i Sverige eller i ett annat land avses att en läroanstalt utomlands förlägger delar av sin utbildning vid en läroanstalt i ett annat land, utan att det finns ett avtal om utbyte.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

22 b §

Paragrafen är ny och innebär att det införs en särskild reglering av hur prövningen av studieresultat ska gå till vid studier inom ramen för ett utbytesprogram där utbytet utgår från Sverige. Avsikten är att underlätta resultatprövningen för den studerande. Den studerande behöver då normalt, i de fall den svenska läroanstalten inte dröjer med att redovisa ett tillgodoräknande från utbytesstudierna, inte lämna in avklarade resultat från den utländska skolan.

Resultatkravet för utbytesstudier där utbytet utgår från Sverige kommer alltså att ställas utifrån den svenska läroanstaltens resultatvalör och CSN kommer då att lägga tillgodoräknat resultat från den svenska läroanstalten till grund för prövningen. I de fall tillgodoräknande dröjer och det inte är möjligt att tillämpa 4 kap. 4 § får kravet räknas om till den valör som gäller där utbytet skedde och resultat från den utländska skolan får då ligga till grund för prövningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

24 §

I paragrafens första mening har hänvisningarna justerats för att stämma överens med de nya föreskrifterna.

Paragrafens andra mening blir ett *andra stycke* och ändras med anledning av att Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) i ett beslut¹³⁹ konstaterat att det inte är möjligt att återkvalificera sig på annat sätt än att ta igen de resultat som saknas eller motsvarande resultat inom en annan skolform. Att återkvalificera sig genom att redovisa godkända resultat från en studieperiod är inte tillräckligt i de fall

¹³⁹ ÖKS beslut av den 11 mars 2013 (ÖKS dnr. 2013-00097).

resultatkravet ställer högre krav än så. Ingen ändring av nu gällande praxis avseende återkvalificering är avsedd.

Se även avsnitt 2.8.6.

6 kap. Det högre bidragsbeloppet

Allmänna råd till 3 kap. 9 § första stycket studiestödsförordningen

Det allmänna rådet är nytt och är en följd av ändringen i 3 kap. 9 § studiestödsförordningen, där det stadgas att det högre bidragsbeloppet enligt 3 kap. 13 studiestödslagen (1999:1395) får lämnas för studier på gymnasial nivå inom EES och i Schweiz då studierna motsvarar studier som anges i avdelning A 1 i bilagan till studiestödsförordningen.

Av det allmänna rådet framgår hur bedömningen av vad som ska anses vara motsvarande studier bör göras.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.6.

8 kap. Merkostnadslån

1 §

Paragrafen motsvarar 8 kap. 1 § i dess nuvarande lydelse. Paragrafen har kompletterats med hänvisningar till 3 kap. 13 b och c §§ studiestödsförordningen.

4 §

Paragrafen motsvarar 8 kap. 4 § första stycket i dess nuvarande lydelse.

4 a §

Paragrafen motsvarar, avseende grundläggande villkor för rätt till merkostnadslån för dubbel bosättning och pendlingsresor, 4 § andra stycket i dess nuvarande lydelse.

Av första strecksatsen framgår att det nya merkostnadslånet för utlandsstudier endast får lämnas under veckor då den studerande uppbär ordinarie studiebidrag och studielån.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.1, 2.5.4 och 2.5.5.

4 b §

Paragrafen motsvarar 4 § tredje stycket i dess nuvarande lydelse.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.2.

7 §

Paragrafen har av tydlighetsskäl delats in i tre stycken, och första till tredje stycket motsvarar därför i huvudsak 7 § första stycket i dess nuvarande lydelse.

I *första stycket* förtydligas att paragrafen innehåller närmare bestämmelser om merkostnadslån för inköp av musikinstrument enligt 3 kap. 13 § studiestödsförordningen.

I *andra stycket* anges att den studerande, utöver merkostnadslån för inköp av ett musikinstrument vilket regleras i studiestödsförordningen, kan få merkostnadslån för renovering av ett musikinstrument.

I *tredje stycket* förtydligas de villkor som i övrigt gäller för merkostnadslån för inköp eller renovering av ett musikinstrument. Dessa villkor är oförändrade jämfört med vad som gällt tidigare.

Paragrafen innehåller inte längre föreskrifter om vilka utbildningar som ska anses motsvara en högskolas musikerprogram och en lärarutbildning som omfattar ämnet musik. Denna bedömning regleras inte närmare. Sådana bedömningar kommer därför att göras i varje enskilt fall.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.3.

7 a §

Paragrafen innehåller inte längre något krav på att den studerande ska skicka in ett kvitto på kostnaderna för inköp eller renovering av ett musikinstrument inom en månad efter det att merkostnadslånet har betalats ut.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.3.

9 §

I *första stycket* anges att merkostnadslån kan lämnas för kostnaden för boende på studieorten, om den studerande har sin hemort inom EES eller i Schweiz och studerar inom detta område. Vid utbytesstudier kan merkostnadslån lämnas för kostnaderna för boendet på studieorten oavsett studieland, till den som har sin hemort inom EES och i Schweiz.

I *andra stycket* förtydligas de närmare villkoren för lånet. Stycket motsvarar 9 § andra stycket i dess nuvarande lydelse.

I *tredje stycket* förtydligas att merkostnadslån kan lämnas med högst ett visst belopp per vecka. Som mest kan 1,26 procent av prisbasbeloppet lämnas per vecka. Tillsammans med bestämmelsen i 8 kap. 4 a §, om grundläggande villkor för rätt till merkostnadslån, innebär regleringen att studerande kommer att kunna få som mest 1,26 procent av prisbasbeloppet under sådana veckor då de samtidigt uppbär ordinarie studiebidrag och studielån.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.4.

10 §

I *första stycket* förtydligas att merkostnadslån kan lämnas för kostnader för enstaka övernattningsplatser på studieorten, vid studier som bedrivs på distans inom EES eller i Schweiz.

I *andra stycket* förtydligas att merkostnadslån vid distansstudier kan lämnas med högst ett visst belopp per vecka. Som mest kan 1,26 procent av prisbasbeloppet lämnas per vecka. Tillsammans med bestämmelsen i 8 kap. 4 a §, om grundläggande villkor för rätt till merkostnadslån, innebär regleringen att studerande kommer att kunna få som mest 1,26 procent av prisbasbeloppet under sådana veckor de samtidigt uppbär ordinarie studiebidrag och studielån.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.4.

11 §

I *första stycket* anges att merkostnadslån kan lämnas för kostnaden för pendlingsresor mellan hemmet och studieorten, om den studerande är bosatt inom EES eller i Schweiz och studerar inom detta område.

I *andra stycket* förtydligas att merkostnadslån kan lämnas för de delar av den studerandes kostnader som överstiger ett visst belopp, och dessutom med som mest ett visst högsta belopp per vecka. Den studerandes kostnader för resor mellan hemmet och studieorten kommer därmed ensamt att avgöra rätten till merkostnadslån. Hur den studerande väljer att ta sig till och från studierna, och om det valda färd sättet är billigast, saknar helt betydelse.

Merkostnadslån för pendlingsresor ska kunna lämnas för den del av reskostnaderna som överstiger 0,34 procent av prisbasbeloppet, gånger antalet veckor under studiestödsperioden. Merkostnadslån ska dessutom kunna lämnas med högst 1,26 procent av prisbasbeloppet per kalendervecka. Tillsammans med bestämmelsen i 8 kap. 4 a §, om grundläggande villkor för rätt till merkostnadslån, innebär regleringen att studerande kommer att kunna få som mest 1,26 procent av prisbasbeloppet under sådana veckor de samtidigt uppbär ordinarie studiebidrag och studielån.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.5.

Allmänna råd till 11 §

De allmänna råden anger i vilka fall CSN anser att den studerandes reskostnader ska kunna beräknas till kostnader för resor med egen bil. Genom ändringar i 11 § föreslår CSN att den studerandes faktiska reskostnader alltid ska läggas till grund för beräkningen. Det ska sakna betydelse hur den studerande väljer att ta sig till och från sina studier. Nuvarande allmänna råd förlorar därmed sin betydelse. De allmänna råden upphävs därför.

Det allmänna rådet behandlas i avsnitt 2.5.5.

11 a §

CSN föreslår genom ändringar i 9-11 §§ att merkostnadslån för dubbel bosättning respektive för pendlingsresor ska beräknas på ett enhetligt sätt. Studerande som bedriver distansstudier kommer även fortsatt att kunna få merkostnadslån för dubbel bosättning och resor för samma tid. Rätten till dessa lån kommer till följd av

ändringarna i 9-11 §§ alltid att beräknas på ett och samma sätt. 11 a § i sin nuvarande lydelse förlorar därmed sin betydelse. Paragrafen upphävs därför.

Ändringarna i 9-11 §§ behandlas i avsnitt 2.5.4 och 2.5.5.

12 §

I *första stycket* ersätter begreppet utlandsstudier nuvarande skrivning om studier som är helt eller delvis förlagda i utlandet. Begreppet utlandsstudier definieras i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655). Förändringen innebär ingen ändring i sak.

Begreppet studieland har ersatts med begreppet det geografiska område där studierna bedrivs. Förändringen innebär ingen skillnad i sak.

Kravet på att studierna utomlands måste pågå under minst fem veckor upphävs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.6.

14 §

Begreppet utlandsstudier ersätter nuvarande skrivning om studier som är helt eller delvis förlagda i utlandet. Begreppet utlandsstudier definieras i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen. Förändringen innebär ingen ändring i sak.

Kravet på att studierna utomlands måste pågå under minst fem veckor upphävs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.7.

Allmänna råd till 3 kap. 13 § första stycket 2 studiestödsförordningen (2006:655)

Det allmänna rådet till 3 kap. 13 § första stycket 2 studiestödsförordningen är ett förtydligande av vad som kan anses som undervisningsavgifter.

Det allmänna rådet motsvarar tidigare allmänt råd till 16 § CSNFS, som föreslås upphävas.

Det allmänna rådet behandlas i avsnitt 2.5.2.

Allmänna råd till 3 kap. 13 c § första stycket studiestödsförordningen (2006:655)

Det allmänna rådet är nytt och är ett förtydligande av vad som bedöms vara en utbildning.

Det allmänna rådet behandlas i avsnitt 2.5.2.

Allmänna råd till 3 kap. 13 c § andra och tredje styckena studiestödsförordningen (2006:655)

Det allmänna rådet är nytt och förtydligar att lån som skrivits av med stöd av 4 kap. 23 § studiestödslagen (1999:1395) inte bör begränsa rätten till fortsatta merkostnadslån.

Det allmänna rådet behandlas i avsnitt 2.5.2.

16 §

Paragrafen är ny och innehåller närmare bestämmelser om hur rätten till merkostnadslån för undervisningsavgifter ska beräknas, och om hur sådana lån ska fördelas under en studiestödsperiod.

I *första stycket* förtydligas att merkostnadslån för undervisningsavgifter enligt bestämmelser i studiestödsförordningen lämnas med ett visst belopp per kalendervecka, eller med ett högre belopp.

Genom *andra stycket* begränsas möjligheten att få merkostnadslån till det belopp som undervisningsavgiften kan beräknas uppgå till under studiestödsperioden. Avsikten är att förhindra att merkostnadslån lämnas för del av avgift som avser tid då ordinarie studiemedel inte lämnas. Regleringen får praktisk betydelse endast i de fall den studerande inte vill ha eller kan få ordinarie studiebidrag för hela den period som avgiften avser. I ett allmänt råd redogörs för hur CSN anser att storleken på avgiften under en studiestödsperiod bör beräknas.

Tillsammans med bestämmelsen i 8 kap. 4 b §, om grundläggande villkor för rätt till merkostnadslån, innebär regleringen att studerande som saknar rätt till studiebidrag under delar av en studieperiod, inte kommer att kunna få merkostnadslån för hela sin undervisningsavgift.

I *tredje stycket* anges att det högre belopp, som enligt 3 kap. 13 c § studiestödsförordningen kan lämnas som merkostnadslån för undervisningsavgifter, alltid ska fördelas per vecka i den studiestödsperiod som lånet avser. Det lånebelopp som lämnas ska med andra ord alltid fördelas jämnt över studiestödsperioden. Bestämmelsen syftar till att förslaget till nya 16 kap. 2 – 3 §§, om vilka veckor en utbetalning ska omfatta, ska kunna tillämpas även vid ett högre uttag av merkostnadslån i de fall den studerande beviljas mer än 3,2 procent av prisbasbeloppet per vecka.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.2.

Allmänna råd till 8 kap. 16 § andra stycket

Det allmänna rådet är nytt och är ett förtydligande av hur avgiften under en studiestödsperiod bör bestämmas.

Det allmänna rådet behandlas i avsnitt 2.5.2.

16 a §

Paragrafen är helt ny och anger vilket prisbasbelopp som ska användas för att beräkna hur mycket den studerande sammanlagt får låna till undervisningsavgifter enligt 3 kap. 13 c § andra stycket studiestödsförordningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.2.

17 §

I paragrafens *första stycke* förtydligas tillämpningsområdet. Merkostnadslån enligt 3 kap. 13 § första stycket 3 kan lämnas för sådana kostnader som framgår av kap. 7

§ andra stycket och 9-15 §§. Sådana merkostnadslån kan därutöver lämnas för kostnader som

1. inte kan anses täckas av ordinarie bidrag och lån,
2. är direkt förknippade med studierna, och
3. är nödvändiga för att den studerande ska kunna fullfölja sina studier.

De grundläggande villkoren för lånet är oförändrade och anges i paragrafens *andra stycke*.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.5.8.

12 kap. Studiemedel för utlandsstudier

1 §

Paragrafen motsvarar 12 kap. 1 § i dess nuvarande lydelse. Begreppet studier utomlands har ersatts med begreppet utlandsstudier. Bytet medför ingen ändring i sak. Paragrafen har även kompletterats med en hänvisning till 3 kap. 25 a § studiestödsförordningen (2000:655).

2 §

Paragrafen reglerar villkor för att den studerande ska kunna beviljas studiemedel för utlandsstudier. Av den första punkten framgår att den studerande måste kunna visa att han eller hon har antagits till den utbildning som ansökan avser. Av andra punkten framgår att den studerande dessutom måste ha möjlighet att tentera eller avlägga examen för de kurser som ansökan avser.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.2.

Allmänna råd till 3 kap. 23 § studiestödslagen

Det allmänna rådet till 3 kap. 23 § studiestödslagen (1999:1395) gäller bedömningen av när en studerande ska anses vara bosatt i Sverige.

Det allmänna rådet motsvarar i princip tidigare bestämmelser i 4-5 §§, 6 § första och andra stycket samt 6 c §. Av lydelsen framgår att bestämmelserna om bosättning i socialförsäkringslagen ska användas vid bedömningen av om en studerande ska anses vara bosatt i Sverige. Paragrafen behandlas i avsnitt 2.8.2.

3 §

Föreskriften upphävs. Unionsrättens företrädare framför nationell lagstiftning följer direkt av Sveriges medborgarskap i EU. Förslaget behandlas i avsnitt 2.8.2.

4 §

Föreskriften upphävs. Regleringen återfinns i hänvisningen till 5 kap. 4 § socialförsäkringsbalken i det allmänna rådet till 3 kap. 23 § studiestödslagen (1999:1395).

5 §

Föreskriften upphävs. Regleringen återfinns i hänvisningen till 5 kap. 6 § socialförsäkringsbalken i det allmänna rådet till 3 kap. 23 § studiestödslagen (1999:1395).

6 §

I föreskriften anges när undantag från kravet på bosättning ska göras. Den har omarbetats språkligt och omfattar nu även de fall när en utlandsstuderande, enligt dagens praxis för synnerliga skäl, ska undantas på grund av bosättningskravet. Innehållet i det tidigare tredje stycket framgår av 3 kap. 25 § studiestödslagen (1999:1395) och hänvisningen till 5 kap. 7 och 8 §§ socialförsäkringsbalken i det allmänna rådet. Paragrafen behandlas i avsnitt 2.8.2.

6 a §

Endast redaktionella ändringar har gjorts, se avsnitt 2.8.2.

6 b §

Endast redaktionella ändringar har gjorts, se avsnitt 2.8.2.

6 c §

Föreskriften upphävs. Den personkrets paragrafen omfattade omfattas av de nya allmänna råden till 3 kap. 23 § studiestödslagen (1999:1395). Upphävandet medför därför ingen ändring i sak.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.8.2.

Allmänna råd till 3 kap. 23 § första stycket 2 studiestödsförordningen (2000:655)

I ett allmänt råd anges vad som menas med utbildning som rimligen inte bör ge rätt till studiemedel. Avsikten är att förklara vilken typ av utbildningar som trots att de anses ha godtagbar standard ändå inte bör ge rätt till studiemedel. Det gäller utbildningar som är olagliga eller syftar till att bedriva verksamhet som är olaglig i Sverige eller i det land där utbildningen bedrivs. Förslaget behandlas i avsnitt 2.2.2.

7 §

Föreskriften upphävs. Regleringen återfinns i 3 kap. 23 § studiestödsförordningen (2000:655).

8 §

Föreskriften upphävs. Regleras i 3 kapitlet 23 § studiestödsförordningen (2000:655).

9 §

Föreskriften ändras för att harmonisera med gällande praxis. En utländsk utbildning ska anses vara på samma nivå som en motsvarande eller jämförbar svensk utbildning. Förslaget behandlas i avsnitt 2.3.

Allmänna råd till 9 §

Det allmänna rådet anger vilka kriterier som ska ligga till grund för bedömningen av om en utländsk utbildning motsvarar eller är jämförbar med en svensk utbildning.

10 §

I *första stycket* anges i paragrafen hur nivån på en utländsk utbildning ska bedömas om den innehåller delar som motsvarar eller är jämförbara med svenska utbildningar på *både* gymnasial och eftergymnasial nivå. I *andra stycket* definieras vad som i detta sammanhang avses med en utländsk utbildning.

Den särskilda regleringen avseende bedömningen av nivån vid Junior och Community College i USA och Kanada upphör.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.3.

Allmänna råd till 3 kap. 23 § 1 studiestödsförordningen (2000:655)

Det allmänna rådet upphävs då innehållet inte motsvarar gällande praxis.

Allmänna råd till 3 kap. 22 § studiestödsförordningen (2000:655)

Ett nytt allmänt råd som förtydligar gällande praxis när motsvarande studier på gymnasial nivå utanför EES och Schweiz inte med lika stor fördel bör kunna bedrivas i Sverige.

Det allmänna rådet motsvarar till viss del tidigare allmänt råd till 3 kap. 23 § första stycket 1 studiestödsförordningen (2000:655), som nu upphävs.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.3.

11 §

Första stycket har ändrats för att harmonisera med gällande praxis och med UHR:s bestämmelse avseende godtagbar standard för eftergymnasiala utbildningar. Det görs tydligt vilka ackrediteringsorganisationer som kan accepteras. I *andra stycket* framgår när ett beslut om godtagbar standard kan ändras. Förslaget behandlas närmare i avsnitt 2.2.1.

Allmänna råd till 11 §

Det allmänna rådet är nytt och förtydligar vad som menas med en etablerad ackrediteringsorganisation.

12 §

Föreskriften upphävs. Den utländska läroanstaltens antagningskrav ska avgöra om en studerande anses ha tillräckliga förutsättningar att tillgodogöra sig en språkkurs utomlands.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.4.

Allmänna råd till 12 §

Det allmänna rådet upphävs av samma skäl som 12 §.

12 a §

Föreskriften upphävs. Det är utbildningens innehåll som ska avgöra om en utbildning bedöms vara gymnasial eller eftergymnasial. Hur bedömningen ska göras framgår av 12 kap. 9-10 §§ CSNFS.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.4.

14 §

Föreskriften upphävs. Regleras genom 3 kap. 22 § studiestödsförordningen (2000:655).

Förslaget behandlas i avsnitt 2.4.

15 §

Föreskriften upphävs. Regleras genom 3 kap. 22 § studiestödsförordningen (2000:655).

Förslaget behandlas i avsnitt 2.4.

17 §

Föreskriften upphävs. Det saknas skäl att begränsa rätten till studiemedel för språkkurser beroende på pedagogisk metod om en utbildning har godtagbar standard och kan examineras.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.2.2.

18 §

Föreskriften upphävs. Det saknas skäl att begränsa rätten till studiemedel avseende utbildningar utomlands som leder till legitimationsyrken inom hälso- och sjukvårdsområdet, då det inte finns någon motsvarande begränsning för andra yrkesområden.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.2.2.

Allmänna råd till 18 §

Det allmänna rådet upphävs som en konsekvens av att 18 § upphävs.

19 §

Föreskriften upphävs. Det saknas skäl att begränsa rätten till studiemedel avseende trafikflygarutbildningar när det inte finns någon motsvarande begränsning för andra yrkesområden. Förslaget behandlas närmare i avsnitt 2.2.2.

Allmänna råd till 3 kap. 24 § andra stycket studiestödsförordningen (2006:655)

Det allmänna rådet är nytt och förtydligar när det kan anses finnas särskilda skäl att lämna studiemedel för deltidsstudier utanför EES och Schweiz.

Det allmänna rådet motsvarar i princip tidigare allmänna råd till 3 kap. 21 § studiestödsförordningen (2000:655), som nu upphävs.

22 §

Föreskriften upphävs.

Enligt nuvarande bestämmelse i 3 kap. 24 § andra stycket studiestödsförordningen (2000:655) får lån vid utlandsstudier lämnas med högst det belopp som CSN årligen fastställer med beaktande av levnadsomkostnaderna i varje land. Denna bestämmelse upphävs den 1 juni 2015. Studiemedel kommer istället att lämnas med de belopp som framgår av 3 kap. 11-13 §§ studiestödslagen (1999:1395). CSN ska alltså inte längre fastställa lånebeloppet vid utlandsstudier.

24 §

Föreskriften upphävs.

Innbörden av begreppet utbytesprogram, som det används i CSN:s föreskrifter, definieras istället i 1 kap. Hur CSN anser att begreppet bör tolkas vid tillämpningen av 3 kap. 24 a § studiestödslagen (1999:1395) framgår av allmänna råd.

Allmänna råd till 3 kap. 24 a § andra stycket studiestödsförordningen (2000:655)

Det allmänna rådet är nytt och förtydligar vad som bör anses kunna utgöra ett sådant utbytesprogram som avses i 3 kap. 24 a § studiestödslagen (1999:1395).

Det allmänna rådet behandlas i avsnitt 2.8.3.

25 §

Paragrafen motsvarar 12 kap. 25 § i dess nuvarande lydelse. Begreppet studier utomlands har ersatts med begreppet utlandsstudier. Bytet medför ingen ändring i sak.

15 kap. Ansökan och beviljning

2 c §

Paragrafen är ny och innehåller ett krav på att den studerande i sin ansökan ska lämna ett medgivande att läroanstalten, till CSN, får lämna uppgifter om den studerandes antagning, studieaktivitet, undervisningsavgifter och studieresultat.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.8.1.

3 §

Paragrafen ändras till att enbart avse ansökan om studielån, då det inte behövs någon särskild ansökan om tilläggsbidrag. Paragrafen behandlas i avsnitt 2.8.5.

5 §

Paragrafen är ändrad. Av 3 kap. 37 § studiestödsförordningen (2000:655) framgår att studiemedel får beviljas för högst ett år i sänder. Den tidigare begränsningen till 52 veckor har visat sig vara alltför restriktiv eftersom ett år ibland uppgår till 53 veckor. Paragrafen ändras för att överensstämma med nuvarande praxis.

16 kap. Utbetalning**1 a §**

Paragrafen är ny. Det *första stycket* upplyser om att utbetalning av studiemedel vid studier i Sverige sker förskottsvis varje månad enligt den bestämmelse som finns i 3 kap. 39 § studiestödsförordningen (2000:655). I det *andra stycket* anges att även utbetalning av studiemedel för utlandsstudier som huvudregel bör ske månadsvis i förskott. Undantag kan göras i enlighet med 4 a §.

2 §

Paragrafen är ändrad. Den motsvarar den tidigare regeln i 16 kap. 3 § första stycket och klargör att en utbetalning i normalfallet avser fyra veckor, men att den, om det rör sig om början och slutet av en studiestödsperiod, i vissa fall kan omfatta ett annat antal veckor. Särskilda bestämmelser om den första utbetalningen i en studiestödsperiod finns i 16 kap. 3 §. Eftersom det faller sig naturligt att det är de veckor som kvarstår efter den näst sista utbetalningen som ska betalas ut med den sista utbetalningen, oavsett hur många dessa veckor är, saknas behov av regleringen.

Innehållet i den nuvarande 16 kap. 2 § har flyttats till första stycket i den föreslagna 16 kap. 4 §.

3 §

Paragrafen är ändrad. Den motsvarar den nuvarande 16 kap. 10 §, med ett tydliggörande av att den första utbetalningen i en studiestödsperiod avser studiemedel för minst tre veckor. Ingen ändring i sak är avsedd.

Allmänna råd till 3 §

Det allmänna rådet upphävs som en konsekvens av ändringen i 16 kap. 3 §. Den situation som det allmänna rådet avser omfattas av den föreslagna 16 kap. 4 a §.

4 §

Paragrafen är ändrad och avser enbart studier i Sverige. *Första stycket* motsvarar nuvarande 16 kap. 2 §. *Andra stycket* motsvarar vad som idag framgår av 16 kap. 5 § första stycket andra meningen och *andra stycket*, med det tillägget att utbetalning endast kan göras tidigast tre veckor före studiestödsperiodens början om villkoren i

16 kap. 4 a § är tillämpliga. Förslaget behandlas i avsnitt 2. Innehållet i den nuvarande 16 kap. 4 § har flyttats till den föreslagna 16 kap. 5 §.

Allmänna råd till 3 kap. 39 § studiestödsförordningen (2000:655)

Det allmänna rådet är nytt och innebär delvis en ny tillämpning vad gäller utbetalning vid studier i Sverige jämfört med idag. Särskilda skäl att betala ut studiemedel för studier i Sverige på annat sätt än förskottsvis varje månad, t.ex. genom en utbetalning i klump vid ett och samma tillfälle, bör finnas om den studerande, före den tidpunkt studiemedlen annars skulle ha betalats ut, måste bekosta sådant som lånet är avsett att täcka. I övrigt bör skäl att betala ut studiemedel på annat sätt än förskottsvis varje månad exempelvis finnas, om den studerande annars skulle ha svårigheter att få tillgång till pengarna. Förslaget behandlas i avsnitt 2.7.1.

4 a §

Paragrafen är ny, gäller enbart för utlandsstudier och motsvarar vad som enligt 3 kap. 39 § första stycket gäller för studier i Sverige. Den innebär ny tillämpning jämfört med idag. Merkostnadslån får betalas ut på annat sätt än förskottsvis varje månad om den studerande kan visa att han eller hon, före den tidpunkt studiemedel annars skulle ha betalats ut, måste bekosta sådant som lånet är avsett att täcka. Därutöver får studiemedel även betalas ut på annat sätt, om det finns särskilda skäl. Paragrafen behandlas i avsnitt 2.7.1.

Allmänna råd till 4 a §

Det allmänna rådet är nytt men motsvarar vad som idag framgår i de allmänna råden till 15 kap. 3 § första meningen och 16 kap. 5 §.

5 §

Paragrafen är ändrad och motsvarar den nuvarande 16 kap. 4 §, med den skillnaden att den omfattar alla typer av merkostnadslån. Förslaget behandlas i avsnitt 2.5 och. Innehållet i det nuvarande 16 kap. 5 § första stycket har flyttats till de föreslagna 16 kap. 4, 6 och 8 §§.

Allmänna råd till 5 §

Det allmänna rådet upphävs som en konsekvens av ändringen i 16 kap. 5 §. Regeln kvarstår genom den nya definitionen av utlandsstudier och lydelsen i det nya allmänna rådet till 16 kap. 4 a §.

6 §

Paragrafen är ändrad och gäller nu enbart för studier i Sverige.

Första stycket motsvarar 16 kap. 5 § första stycket första meningen.

Andra stycket är nytt och innebär att den studerande i de fall denne får merkostnadslån utbetalt på annat sätt än förskottsvis varje månad i enlighet med det allmänna rådet till 3 kap. 39 § studiestödslagen (1999:1395), kan få en utbetalning

som avser merkostnadslån för undervisningsavgifter för flera studiestödsperioder när en studieförsäkran för den första av dessa perioder har kommit in till CSN.

Vad som idag framgår av 16 kap. 6 § återfinns, vad gäller studier i Sverige, i 16 kap. 7 §.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.7.

7 §

Paragrafen är ändrad och gäller enbart för studier i Sverige. Den motsvarar i sin helhet vad som idag framgår av 16 kap. 6 §.

Innehållet i den nuvarande 16 kap. 7 § har, vad gäller den första meningen, flyttats till den nya 16 kap. 8 §. Vad gäller innehållet i de andra och tredje meningarna återfinns detta i 16 kap. 9 § första stycket 1.

8 §

Paragrafen är ändrad och gäller enbart för utlandsstudier. *Första stycket* motsvarar nuvarande 16 kap. 5 § första stycket första meningen.

Av 16 kap. 4 a § framgår att merkostnadslån i vissa fall kan lämnas på annat sätt än förskottsvis varje månad. Av *andra stycket* framgår att den studerande i dessa fall kan få en utbetalning av merkostnadslån som avser flera studiestödsperioder, när en studieförsäkran för den första av dessa perioder har kommit in till CSN.

Av *tredje stycket* framgår att studieförsäkringen får lämnas tidigast fyra veckor före studieperiodens början, vilket är en förändring mot nuvarande reglering i 16 kap. 7 §, där det framgår att försäkringen får lämnas in sex veckor i förväg.

Vad som idag framgår av 8 § återfinns delvis i 16 kap. 9 §.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.7.2.

9 §

Paragrafen är ändrad och gäller enbart för utlandsstudier. Paragrafen motsvarar delvis vad som idag framgår av 16 kap. 6 och 8 §§. I *första stycket* andra punkten framgår att en studieförsäkran för utlandsstudier, till skillnad från studieförsäkringen för studier i Sverige, endast behöver innehålla läroanstaltens intygande om att den studerande är registrerad för de studier för vilka studiemedel har beviljats. Vidare ska en studieförsäkran som avser den första, tredje och femte studiestödsperioden i en beviljningsperiod endast innehålla sådant intygande om det finns behov av det.

Förslaget behandlas i avsnitt 2.7.2.

Allmänna råd till 9 §

Det allmänna rådet är nytt och anger att det bör finnas behov av läroanstaltens intygande om den studerande tidigare har fått studiemedel för utlandsstudier felaktigt eller med för högt belopp. Bakgrunden till förslaget behandlas i avsnitt 2.7.2.

10 §

Paragrafen upphävs. Regleringen återfinns i den föreslagna 16 kap. 3 §.

11 §

Paragrafens första och andra stycken är oförändrade. I *tredje stycket* specificeras de fall när utbetalning får göras på annat sätt än till svenskt bankkonto eller via utbetalningskort och motsvarar i stort sett det nuvarande allmänna rådet till 16 kap. 11 §. Ingen ändring i sak är avsedd.

Förslaget till ny lydelse behandlas i avsnitt 2.7.3.

Allmänna råd till 11 §

Det allmänna rådet upphävs. Innehållet har i huvudsak förts över till den föreslagna 16 kap. 11 §.

Bilaga 4

Bilagan reglerar i sin nuvarande lydelse med vilka belopp ordinarie lån och merkostnadslån för resor får lämnas vid utlandsstudier.

Enligt nuvarande bestämmelse i 3 kap. 24 § andra stycket studiestödsförordningen (2000:655) får lån vid utlandsstudier lämnas med högst det belopp som CSN årligen fastställer med beaktande av levnadsomkostnaderna i varje land. Denna bestämmelse upphävs den 1 juni 2015. Studiemedel kommer istället att lämnas med de belopp som framgår av 3 kap. 11-13 §§ studiestödslagen (1999:1395). CSN ska alltså inte längre fastställa lånebeloppet vid utlandsstudier. Ordinarie lånebelopp anges därför inte längre i bilagan. Bilagan byter därmed också namn till Merkostnadslån för resor vid utlandsstudier.

Begreppet studieland har dessutom ersattas med begreppet *det geografiska område där studierna bedrivs* respektive *geografiskt område*. Denna förändring innebär ingen ändring i sak och behandlas i avsnitt 2.5.6.